

НАПРЕДАК

Часопис за политичку теорију и праксу

Издавач

Фондација „За српски народ и државу“, Београд

Суиздавач

Институт за политичке студије, Београд

За издавача

Татјана Вукић, директор

За суиздавача

Др Миша Стојадиновић, научни саветник, директор

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник

Проф. др Зоран Јевтовић

Политика

Проф. др Урош Шуваковић

Др Миша Стојадиновић, научни саветник

Спољна политика и међународни односи

Иван Мркић, амбасадор

Европско право и политички систем ЕУ

Проф. др Бранко Ракић

Проф. др Зоран Чупић

Геополитика

Др Љубиша Деспотовић, научни саветник

Одбрана и безбедност

Проф. др Обрад Стевановић

Др Марија Ћорић, виши научни сарадник

Историја

Проф. др Марко Атлагић

Проф. др Далибор Елезовић

Култура

Мр Бојана Борић Брешковић

Екологија

Проф. др Дарко Надић

Медији и друштво

Проф. др Дејан Вук Станковић

Превод текстова на српски језик

Оливера Нићифоровић-Бабац

Часопис излази три пута годишње.

Први број часописа *Напредак* изашао је

на Видовдан, 28. јуна 2020. године

Тираж: 500 примерака • Штампа: Бирограф, Београд

Адреса Редакције: Палмира Тољатија 5, Београд

<http://fondacijasnd.rs/casopis-napredak/>

Радови се пријављују електронски

**Овај тематски број објављујемо
на српском, енглеском и кинеском језику**

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

32(497.11)

НАПРЕДАК : часопис за политичку теорију и праксу / главни и одговорни уредник Зоран Јевтовић.
- [Штампано изд.]. - Vol. 1, no. 1 (2020)- . - Београд
: Фондација „За српски народ и државу“, 2020-
(Београд : Бирограф). - 24 cm

Три пута годишње. - Тематски бр. 1 (2024) „Појас и пут:
деценија успешне глобалне сарадње“ објављен и
на кин. језику. - Друго издање на другом медијуму:
Напредак (Београд. Online) = ISSN 2683-6114
Има издање на другом језику: Progress (Belgrade) = ISSN
3042-0261
ISSN 2683-6106 = Напредак (Београд)
COBISS.SR-ID 15570185

Vol. V / No. 1 2024.

Тематски број | Thematic issue

„Појас и пут“: деценија успешне
глобалне сарадње “Belt and Road”: One Decade
of Successful Global Cooperation

Садржај | Content

Редакција

„Појас и пут“: деценија успешне глобалне сарадње 7

Чланци | Articles

Лиу Ђинчао

Јасан увид у инхерентне односе између визије људске заједнице
са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе 11

Liu Jianchao

**Get a Keen Grasp of the Inherent Relations between the Vision of a Human Community
with a Shared Future and the Three Global Initiatives**

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације
и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација
и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе. 19

Gao Xiang

**Unveiling Historical Laws of the Rise and Fall of Human Civilization
and Pointing to Path for Civilization Advancement: Theoretical Connotation
and Practical Value of the Global Civilization Initiative**

Цоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији 33

Zou Jiayi

**Chinese People’s Political Consultative Conference:
China’s Practice in Consultative Democracy**

Рен Хонгбин Повезивање света због заједничке будућности: чврсто очување стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања	45
Ren Hongbin Connecting the World for a Shared Future: Firmly Safeguarding Stable and Smooth Global Industrial and Supply Chains	
Ванг Лијонг, Лин Јоуглијанг Достигнућа изградње „Појаса и пута“ у протеклој деценији и могућности развоја	59
Wang Liyong, Lin Yongliang Belt and Road Construction’s Achievement of the Past Decade and Development Prospect	
Ли Јуан Стварање новог доба за глобални цивилизацијски развој кроз ширу размену и узајамно учење	71
Li Yuan Creating a New Era for Global Civilization Development by Deepening Exchanges and Mutual Learning	
Сју Сјуђун Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“	79
Xu Xiujun Global Economic and Trade Landscape Reshaping and High-Quality Belt and Road Cooperation	
Синиша Б. Мали Економска сарадња Републике Србије с Народном Републиком Кином.	89
Siniša B. Mali Economic Cooperation of the Republic of Serbia and the People’s Republic of China	
Владимир Н. Цветковић и Михајло В. Копанја Да ли Кина (стварно) посустаје? (Амерички аргументи против даљег успона Кине)	105
Vladimir N. Cvetković, Mihajlo V. Kopanja Is China (really) slowing down? (American arguments against China’s further rise)	

Бојан П. Лалић и Филип Д. Филиповић Нова деценија иницијативе „Појас и пут“: Стратешко позиционирање српско-кинеских односа и отварање новог поглавља.	119
Bojan P. Lalić, Filip D. Filipović New decade of the Belt and Road Initiative: Strategic positioning of Serbia-China relations and opening of a new chapter	

Љубиша Р. Митровић Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација – савремена Кина на путу партнерства за развој, мир и будућност човечанства (Социолошке маргиналије о кинеској стратегији „Појас и пут“).	135
Ljubiša R. Mitrović Through dialogue of cultures and convergence of civilizations – modern China on the partnership road towards development, peace and future of humanity	

Осврт | Opinion review

Вања Н. Глишин Лидер са визијом о заједничкој будућности човечанства	153
Vanja N. Glišin A Leader with the Vision of the Shared Future of Humanity	
Упутство за ауторе	158

„Појас и пут“: деценија успешне глобалне сарадње

Овај тематски број часописа *Найпредак*, који издаје Фондација „За српски народ и државу“, посвећен је деценији од иницирања и почетка реализације пројекта „Појас и пут“ који је покренуо председник Народне Републике Кине Си Ђинпинг.

Осврћући се на деценију која је протекла од успешног почетка реализације овог пројекта, можемо да констатујемо да је реч о највећем мултилатералном пројекту икада, уколико наравно изузмемо стварање и развој Организације уједињених нација, у који је укључено више од 150 држава. Иако се некада жели представити да је овај пројекат пре свега трговински, инфраструктурни и инвестициони, он се не може свести само на ту димензију будући да је означио велико отварање Кине према сарадњи са читавим светом и у свим областима: од инвистиција у инфраструктурне пројекте, преко сарадње у областима вирусологије и јавног здравља, што је посебно дошло до изражаја током пандемије ковида 19, до сарадње у областима екологије

и културе. Према томе, реч је о свеобухватној сарадњи, и то на глобалном нивоу, уско повезаној са визијом председника Си Ђинпинга о три глобалне иницијативе. И, што је најважније, основни принцип те сарадње јесте добровољност: свака суверена држава која процени да има интереса да учествује у иницијативи „Појас и пут“ добродошла је, и она то чини у оним подручјима која су предмет њених интереса. Та инклузивна карактеристика „Појаса и пута“ има огроман значај за мале државе, често навикнуте да их присиљавају да у некој међународној иницијативи учествују или не учествују, независно од тога како би се оне слободном вољом определиле. Према нашем уверењу, управо је то разлог за огроман успех ове иницијативе.

Одајући признање председнику Народне Републике Кине на покретању ове глобалне иницијативе, објављујући у овом броју *Найрејка* текстове кинеских и српских аутора посвећене реализацији „Појаса и пута“, желимо председнику Си Ђинпингу добродошлицу у Србију.

Чланци | Articles

Јасан увид у инхерентне односе између визије људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе

Сажетак: У фокусу овог истраживања су Глобална цивилизацијска иницијатива, Глобална развојна иницијатива и Глобална безбедносна иницијатива генералног секретара Си Ђинпинга као јединственог и стратешког кинеског одговора на изазове глобалног друштва и визије даљег напретка. Економски раст је темељ безбедности и цивилизације, а даљи рад ће показати важност визије кинеских комуниста, који у добу дубоких промена и криза решење виде у чињеници да напредовање других држава води успостављању света благостања и сигурности. Три наведене иницијативе инхерентно се повезују и међусобно оснажују, указујући на пут напретка људског друштва из три различите перспективе, односно раста, безбедности и цивилизације. Кина ће напорно радити на њиховом спровођењу да би помогла међународној заједници да брже оствари агенду Уједињених нација за одрживи развој 2030. и да убризга снажан подстицај глобалном економском расту, јер је то пут ка светском миру и сарадњи.

Кључне речи: три глобалне иницијативе, економски раст, глобална безбедност, пријатељство, планетарна хармонија

У марту 2023. године генерални секретар Си Ђинпинг предложио је свету Глобалну цивилизацијску иницијативу (енгл. GCI) у дијалогу Комунистичке партије Кине са светским политичким партијама у оквиру састанка на високом нивоу. Тада је додат последњи сегмент органском јединству, које се састоји од визије људске заједнице са заједничком будућношћу, Глобалне развојне иницијативе (енгл. GDI) и Глобалне безбедносне иницијативе (енгл. GSI). Ово јединство, у складу с трендом људског напретка

и као одговор на промене које се у свету дешавају само једном у веку, показује прави смер у којем свет треба да крене с раскршћа путева. Ово је нови моменат у Си Ђинпинговим мислима о дипломатији и говори у прилог смислу историје, смислу мисије и одговорности и глобалној визији кинеских комуниста на челу с другом Си Ђинпингом као главним представником. Да бисмо учинили нешто ново у спровођењу значајне државне дипломатије с кинеским одликама, морамо стећи јасан увид у научну природу и

огроман значај овог јединства и у инхерентни однос између визије и три глобалне иницијативе.

Историјски гледано, три глобалне иницијативе, које тачно одражавају три главне теме људског напретка, представљају три стуба која подржавају свеобухватну визију људске заједнице са заједничком будућношћу.

Током дугачке реке историјског тока, разне цивилизације теку и повремено се спајају, јурећи напред попут таласа. Упоредо са сталним напретком људског друштва и све дубљом глобализацијом, државе се све више повезују и постају међузависне, постепено градећи заједницу са заједничком будућношћу. У међувремену, људи свих земаља света увиђају да су материјално богатство, мир, стабилност и културни просперитет оно чему теже сва друштва. Да бисмо их постигли, неопходни су нам раст, безбедност и цивилизација, који се међусобно допуњавају и учвршћују. Стара кинеска пословица каже: „Тек када је амбар пун, људи ће научити како да се понашају; тек када су људи сити и одевени, знаће шта су част и стид.“ Раст је основ безбедности и цивилизације. Тек када све државе буду напредовале, мир ће моћи да траје, а цивилизација да цвета. Друга древна кинеска пословица гласи: „Стабилност доноси просперитет земљи, док је нестабилност води у сиромаштво.“ Безбедност је предуслов раста и цивилизације, без којег се они не могу постићи. Стари Кинези такође су веровали да цивилизовани народ обично има сигурност, док су они нецивилизовани склонији невољама и опасности. Цивилизација расте на основама развоја и безбедности. Она је производ културних стремљења једног народа и у себи носи печат историје једне нације. Она постепено

и неприметно утиче на начин на који људи размишљају и раде, пружајући духовну снагу циљу развоја и безбедности.

Три глобалне иницијативе, које су инхерентно повезане и међусобно се учвршћују, указују на пут напретка људског друштва из три различите перспективе, а то су раст, безбедност и цивилизација. Ово су главни стубови који подржавају визију изградње људске заједнице са заједничком будућношћу. Из перспективе раста, Глобална развојна иницијатива даје одговор на питање која је развојна филозофија потребна људима и како постићи глобални развој. Иницијатива има за циљ стварање материјалног темеља за људску заједницу са заједничком будућношћу. Глобална безбедносна иницијатива се, са становишта безбедности, усредсређује на питање који је безбедносни концепт потребан човечанству и како постићи свеопшту безбедност. Њен циљ је гарантовање безбедности за заједницу. Са становишта више структуре, Глобална безбедносна иницијатива даје одговор на питање како посматрати различите цивилизације и како омогућити размену и учење између њих. Њен циљ је изградња културолошког темеља људске заједнице.

Из практичне перспективе, три глобалне иницијативе, које су усредсређене на упадљиве проблеме у оквиру дубоких промена, досад невиђених у овом веку, пружају свету одрживе путеве за изградњу људске заједнице са заједничком будућношћу.

Данас се наш свет, савремено доба и историјски ток мењају на начине који никада раније нису виђени. Глобални економски опоравак је слаб и несигуран, стално се јављају разни безбедносни изазови, и даље су присутни неспоразуми,

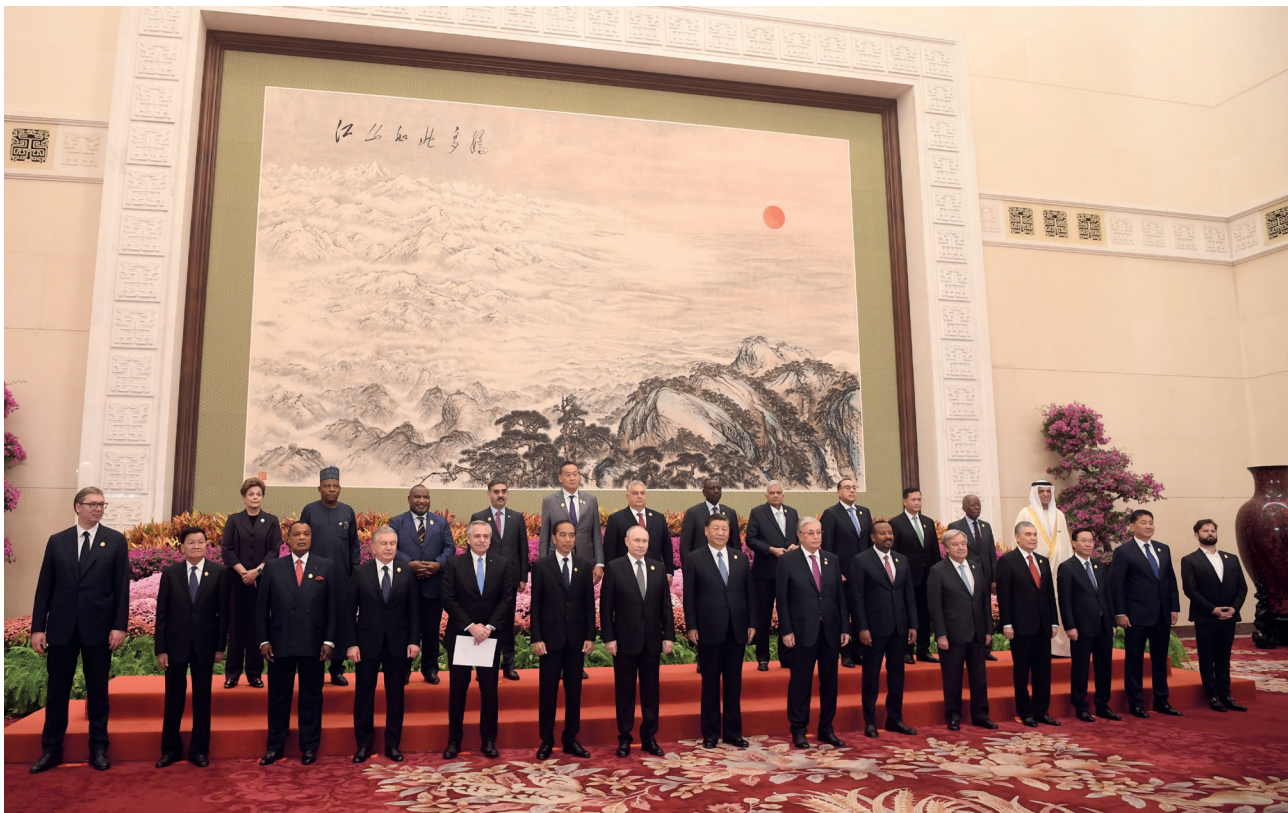
Лиу Ђинчао

Јасан увид у инherentне односе између визије људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе

отуђење и сукоби међу цивилизацијама, а недостаци у глобалном миру, развоју, безбедности и управљању све су израженији. С обзиром на то да је свет ушао у нов период потреса и трансформација, човечанство је поново дошло до раскршћа у историји. Будућност човечанства зависи од избора који ће донети сви људи широм света. На овој историјској прекретници генерални секретар Си Ђинпинг, захваљујући свом далекосежном предвиђању, усмерава свет

предлажући визију изградње људске заједнице са заједничком будућношћу као свеобухватни циљ, и три глобалне иницијативе као акционе планове за бављење нерешеним питањима с којима се суочава човечанство, те позивајући све државе да се придруже остваривању овог праведног циља.

Три глобалне иницијативе, усредсређене на свеобухватни циљ изградње људске заједнице са заједничком будућношћу, три су пажљиво

Председник Републике Србије Александар Вучић са председником НР Кине Си Ђинпингом и другим светским лидерима, на церемонији отварања Трећег форума за међународну сарадњу „Појас и пут“, Пекинг, октобар 2023.

Фото: Димитрије Гол

смишљена рецепта чији је циљ да реше главне болести света и да се позабаве њиховом суштином, што је изврстан пример приступа усмереног на проблеме. Усмеравајући се на питања као што су опстанак, развој и модернизација човечанства, Глобална развојна иницијатива је делотворно одговорила на снажна стремљења и неодложну потребу међународне заједнице, поготово земаља у развоју, за бржим економским развојем. Ова иницијатива је такође усредсређена на решавање неуравнотеженог и неадекватног развоја у оквиру и између народа, чиме одређује смер у остваривању глобалног развоја и глобалне сарадње у развоју. Идући напред, Кина ће уложити труд у спровођење Глобалне развојне иницијативе како би међународној заједници помогла да што брже испуни Агенду Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године и пружи снажан подстицај глобалном економском расту. Када је реч о питањима сукоба, ратова, стабилности и мира, Глобална безбедносна иницијатива баца светло на практичне путеве ка глобалном управљању безбедношћу. Она служи не само као добра смерница човечанству за бављење глобалним безбедносним изазовима већ и као одрживо решење за регионална жаришта и геополитичке сукобе. Успех Кине у посредовању у преговорима између Саудијске Арабије и Ирана и њена посвећеност постизању политичког решења кризе у Украјини путем мировних преговора примери су који доказују како ми решавамо безбедносне дилеме пратећи Глобалну безбедносну иницијативу. Усредсређујући се на проблеме као што су неспоразуми, отуђење, недостатак узајамног поверења и инклузивности

између цивилизација, Глобална цивилизацијска иницијатива жели да оствари дијалектичко јединство различитости и сличности цивилизација тако што тражи њихов заједнички основ, уз истовремено пуно поштовање међусобних различитости. С једне стране, Глобална цивилизацијска иницијатива наглашава значај наслеђа које свака цивилизација носи из своје богате прошлости. Она исто тако наглашава потребу за потпуним повезивањем значаја прошлости с данашњицом јер је историја увек огледало за разумевање садашњости и будућности. Ова иницијатива затим заступа изградњу глобалне мреже за међуцивилизацијски дијалог, као и снажну међународну размену и сарадњу између држава са циљем промовисања узајамног разумевања и пријатељства међу народима свих држава и постизање веће сагласности за међуцивилизацијску размену и узајамно учење.

Са филозофског становишта, визија изградње људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе показују изузетан теоријски карактер и јединство погледа на свет и методологије.

Визија изградње људске заједнице са заједничком будућношћу пружа научне одговоре на епохална питања о врсти света који би требало да изградимо и о начину на који ћемо то учинити. Визија, заједно са новим погледом на раст, безбедности и цивилизацију обухваћеним у три глобалне иницијативе, представља поглед на свет Кине и кинеских комуниста у новом добу. Визија и три перспективе такође обезбеђују методологију за остваривање тог погледа на свет у пракси јер садрже не само дубоку политичку мудрост већ и много практичних смерница и

Лиу Ђинчао

Јасан увид у инхерентне односе између визије људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе

мера. Стога представљају јединство тог погледа на свет и методологије.

Визија изградње људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе научне су природе. Оне сажимају марксистичке ставове, погледе и методе, одражавајући обележја марксизма и показујући изузетан теоријске карактер. Засноване на дијалектичком и историјском материјализму, визија и три глобалне иницијативе откривају законе који управљају развојем људског друштва и његовим будућим правцем. Оне такође пружају научне методе и смернице за унапређење људског друштва, показујући велику моћ истине.

Визија изградње људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе усредсређене су на људе. Фокусирајући се на стремљење ка бољем животу народа широм света, визија и три глобалне иницијативе истичу свеобухватне интересе човечанства и труде се да унапреде благостање свих народа. Осим тога, оне воде бригу о сваком појединцу. Активно одговарајући на тежње разних држава ка миру, развоју и сарадњи, визија и три глобалне иницијативе посвећени су стварању услова за постизање и гарантовање заокруженог развоја сваког појединца.

Визија изградње људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе практичне су природе. Оне отелотворују снажан осећај одговорности Комунистичке партије Кине у афирмацији светске хармоније путем конкретних радњи. Њихову исправност и неопходност потврдиће додатне чињенице. Њихово значење и теоријски систем унапређиваће се и даље у складу са мењањем ситуације.

Из цивилизацијске перспективе, визија људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе, укорене у кинеској цивилизацији, подстичу теоријске иновације у међународним односима у новом добу.

Генерални секретар Си Ђинпинг приметио је следеће: „Да бисмо се суочили за заједничким изазовима и створили бољу будућност за све, ослањамо се на улогу културе и цивилизације, која је подједнако значајна као и улога економије, науке и технологије.“ Кинеска цивилизација се залаже за сродство између свих људи и свих бића, као и за мир између свих народа јер верује да човечанство заједно доживљава успоне и падове, што лежи у основи начина на који ми Кинези посматрамо и разумемо друштва и људе различитих вера и језика. За нас, идеално друштво се бори за опште добро као праведан циљ и промовише заједничке интересе свих. Чврста економска етика ставља на прво место богаћење и благостање људи и подржава правду уз истовремено остваривање интереса. Прави безбедносни концепт ставља врлину испред рата и верује да је суштина употребе силе заустављање насиља. Правилан начин за поступање с другим цивилизацијама јесте потрага за хармонијом без једнообразности, поштовање других култура и промовисање заједничког просперитета. Најважнија начела које треба поштовати у интеракцији са осталима јесу кредибилитет, пријатељство и добросуседски односи. Оно чему стреме визија људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе – мирна коегзистенција, сарадња у којој сви побеђују, инклузивност и

Антички кинески сунчани сат са компасом

Фото: Shutterstock

заједнички раст – одувек је у генима кинеске цивилизације. Све то много говори у прилог дефинисању одлика кинеске цивилизације, пре свега о континуитету, креативности, доследности, инклузивности и мирољубивости. Ово је одличан пример како наша партија прилагођава основне поставке марксизма специфичној стварности Кине и њеној лепој традиционалној култури. Ове одлике такође представљају велики успех Партије у њеном истраживању будућности човечанства.

Традиционалне западњачке теорије о међународним односима обично посматрају свет из перспективе снаге и геополитике. Теорије попут „хегемонијске стабилности“ и „сукоба цивилизација“ оптерећене су искључивим идејама.

Насупрот томе, основна начела визије људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе укореењени су у кинеској цивилизацији. У исто време, они су изузетно доследни циљевима и начелима Повеље УН, укључујући развој пријатељских односа између народа на основама суверене једнакости и поштовања једнаких права народа, одржавање међународне безбедности заједничким и мировним средствима, као и остваривање међународне сарадње у решавању проблема економске, социјалне и културолошке природе. Ови креативни и паметни погледи на међународне односе показују источњачку мудрост и пружају човечанству нову перспективу и парадигму за размишљање о начинима ангажовања међу

Лиу Ђинчао

Јасан увид у инхерентне односе између визије људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе

народима и суочавања са глобалним изазовима. Овакав начин размишљања, потпуно другачији од природе традиционалних западњачких теорија, предвиђа да Кина никада неће кренути старим путем потраге за хегемонијом упркос својој снази, никада неће прихватати хегемонистичку политику или политику моћи, никада неће тражити своју безбедности на рачун безбедности других, никада неће подстицати поделе или конфронтације, нити стварати мале кругове како би се удаљили они са различитим погледима. Уместо тога, Кина ће остати посвећена промовисању светског мира, подстицању глобалног развоја и очувању међународног поретка.

Визија људске заједнице са заједничком будућношћу и три глобалне иницијативе подржавају и примењују марксистичке ставове, погледе и методе и представљају развијен систем мишљења са убедљивом логиком. Оне пружају јасан увид у закон историје и у кинеску цивилизацију,

као и дубоко разматрање питања која нам време доноси. Три глобалне иницијативе, које су међусобно повезане, међузависне и узајамно се подржавају, пружају снажну подршку визији глобалне заједнице са заједничком будућношћу и дају кинеско решење за изградњу бољег света. На новом путу пред нама, вођени Си Ђинпинговим мишљу о социјализму са кинеским карактеристикама за ново доба, у спровођењу спољних послова Комунистичке партије Кине, наставићемо да примењујемо Си Ђинпингову мисао о дипломатији, високо подижући заставу људске заједнице са заједничком будућношћу и подстичући позитивну енергију широм света са циљем спровођења три глобалне иницијативе. Поштоваћемо часну посвећеност Партије у борби за напредак човечанства и хармонију у свету, а такође ћемо још више доприносити обнови кинеске нације и унапређивању људског напретка као циља.

Liu Jianchao

Minister of the International Department
of the CPC Central Committee
Beijing (PR China)

Get a Keen Grasp of the Inherent Relations between the Vision of a Human Community with a Shared Future and the Three Global Initiatives

Summary

18 |

The focus of this research is on the Global Civilization Initiative, the Global Development Initiative and the Global Security Initiative of General Secretary Xi Jinping as China's unique and strategic response to the global society challenges and the vision of future progress. Economic growth is the foundation of security and civilization, while further work will show the importance of the vision of Chinese communists who, in the era of deep changes and crises, see a solution in the fact that the progress of other countries leads to the establishment of the world of wellbeing and safety. The three initiatives are inherently connected and mutually strengthening, which points to the road of progress of human society from three different perspectives – growth, security and civilization. China will work hard on their implementation in order to help the international community to achieve the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development and inject strong impetus into global economic growth because it is the pathway towards world peace and cooperation.

Keywords: three global initiatives, economic growth, global security, friendship, planetary harmony

Гао Сијанг

Председник Кинеске академије друштвених наука
Секретар Групе водећих чланова партије
у оквиру Кинеске академије друштвених наука
Пекинг (НР Кина)

УДК 008

316.32

316.422.4

Дискусија/чланак

Примљен: 08.04.2024.

Прихваћен: 24.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50321

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

Сажетак: Анализирајући стратешке предности и дубину глобалне цивилизацијске иницијативе и њене улоге у модернизацији човечанства, аутор кроз праксу кинеског пута и уважавања различитости нуди научну визију даљег развоја планете и правце напретка. Отварање древног Пута свиле обезбедило је канале за размену култура, робе и информација између Истока и Запада, постављајући снажан темељ за даљу сарадњу цивилизација. И после бројних друштвених, политичких и економских промена у међународном окружењу, Кина остаје чврста у вођењу независне спољне политике мира, енергично се залажући за пет принципа мирољубиве коегзистенције и континуирано проширење пријатељске размене и обострано корисне сарадње са земљама широм света, различитих култура и идеологија. Глобални безбедносни недостатак могуће је решити само искреним разумевањем и поштовањем, због чега Кина инсистира на међусобним консултацијама и разумевању, уз промовисање заједничког напретка кроз сарадњу.

Кључне речи: Глобална цивилизацијска иницијатива, међународна сарадња, јединство, научни социјализам, модернизација

На састанку на високом нивоу, у дијалогу Комунистичке партије Кине са светским политичким партијама, генерални секретар Си Ђинпинг представио је Глобалну цивилизацијску иницијативу, која свеобухватно одговара на „питање модернизације човечанства“ и улива поверење и снагу у промовисање коегзистен-

ције, размене и међусобног поштовања различитих цивилизација, напредак модернизације човечанства и просперитет мноштва светских цивилизација. Глобална цивилизацијска иницијатива потекла је из истраживања и праксе кинеског пута ка модернизацији и почива на искуствима и лекцијама свих цивилизација,

Макета Забрањеног града, некадашње царске палате кинеских династија која је данас претворена у музеј, Пекинг
Фото: Милица Драгић

отелотворујући историјске законе и практичну логику напретка људских цивилизација. Захваљујући богатим теоријским конотацијама и значајној практичној вредности, Глобална цивилизацијска иницијатива изражава мудрост и посвећеност древне цивилизације с историјом дугом више од 5.000 година, и представља још једно важно научно решење које Кина у новом добу даје за изазове пред читавом људском врстом.

Дубоко откривање историјских закона успона и пада људских цивилизација

Свака од цивилизација које је створило човечанство има своје препознатљиве особине, а заједно оне дају значајан допринос развоју и напретку човечанства, правећи тако богато наслеђе. Заснована на дубоком разумевању процеса историјског развоја људских цивилизација

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

и новог облика људског напретка који је донео кинески пут ка модернизацији, Глобална цивилизацијска иницијатива истиче поштовање за различитост глобалних цивилизација и промовише цивилизацијску перспективу једнакости, узајамног слушања, дијалога и инклузивности. У сваком историјском периоду цивилизације могу бити „лепе саме по себи и поштовати лепоту других“ докле год су усредсређене на размену, узајамно учење и инклузивност. Насупрот томе, цивилизација која се залаже за отуђење, која је заснована на приступу „победник узима све“, чак и ако стекне превласт на извесно време, биће губитник на дугорочном плану. Као кристализација рада и мудрости, свака цивилизација отелотворује и наставља, у духовном смислу, лозу неке земље и народа чије историјско наслеђе и развојне иновације морају следити законе који одређују историјски развој и у складу су са историјским кретањима. Кинеска цивилизација, једина велика светска цивилизација која се развија без престанка, израсла је на плодном тлу мултиетничке културе која је хармонична у својој различитости и која је остварила инклузивни развој посредством размене и узајамног учења с другим цивилизацијама.

Требало би да културолошке размене превазиђу отуђење. Стара кинеска пословица гласи: „Учење насамом, без размене с другима, води ка незнању.“ Интеракција између цивилизација служи као основ за складну коегзистенцију човечанства. У историјској пракси, комуникација међу цивилизацијама наилазила је на различита ограничења због географских, језичких и сазнајних разлика, што је довело до дуготрајних препрека. Упркос томе, човечанство никада није

попустило у напорима да промовише размену између цивилизација. Отварање древног Пута свиле, на пример, омогућило је важан канал за размену и интеракцију између источњачких и западњачких цивилизација. Захваљујући њему, економска, културолошка и научна размена између старих цивилизација, као што су: Кина, Индија, Персија, Арабија и Рим наставила је да се проширује, у великој мери доприносећи развоју и напретку људских цивилизација. Многа достигнућа директне размене између људи била су усвојена током формирања и развоја древне кинеске и западњачке историје, постављајући чврст темељ за размену између цивилизација. Не треба да нас изненађује што су идеје Конфуција и Платона на неки начин сличне. Њихови историјски и културолошки корени могу се пратити кроз размену и интеграцију првих цивилизација. У савремено доба, размена и сарадња међу државама широм света постале су много учесталије и свеобухватније, а људско друштво на тај начин створило је повезанију савремену цивилизацију. Почетком XX века марксизам је са Запада дошао у Кину, а Кина и европске државе, као представници источњачке и западњачке цивилизације, нашле су се пред значајном прекретницом у погледу размене међу цивилизацијама. Када је основана Комунистичка партија Кине, прихватила марксизам као своју водећу идеологију, прокрчила је пут за кинеску револуцију и развој, показујући лепоту кинеске цивилизације и доприносећи у већој мери богаћењу и развоју светске цивилизације.

Требало би да узајамно учење превазиђе сукобе. Стара кинеска пословица каже да се укусна супа кува мешањем различитих састојака.

Различитост цивилизација даје разним цивилизацијама јединствен шарм и само узајамним коришћењем туђих предности и међусобним учењем можемо повећати квалитет сопствене цивилизације и афирмисати креативни развој људских цивилизација. На свету не постоји ни савршена цивилизација, као ни она која нимало не ваља. Цивилизације се обогаћују кроз заједничко учење и унапређују кроз интеграцију. Снажна виталност коју кинеска цивилизација показује у нашем добу лежи у свеобухватном позајмљивању и прихватању напредних достигнућа људске цивилизације. Комбинујући основна начела марксизма с кинеском стварношћу и изванредном кинеском традиционалном културом, Комунистичка партија Кине остварила је низ великих теоријских достигнућа и повела кинески народ, састављен од разних етничких група, ка стварању цивилизације која се одликује усклађеним развојем материјалних, политичких, културно-етичких, друштвених и еколошких резултата, обезбеђујући драгоцену искуство и корисну референцу за развој и обнову цивилизација у другим земљама. Кина остаје чврста у промовисању самосталне иностране политике засноване на миру и снажно се залаже за пет принципа мирољубиве коегзистенције, непрекидно проширујући пријатељску размену са земљама широм света које имају различите културе и идеологије. За разлику од појединих западњачких научника и политичара који се енергично залажу за теорију о сукобу цивилизација у међународној заједници, кинески народ није само дубоко свестан разлика између кинеске цивилизације и осталих цивилизација, већ је посвећен и промовисању ширег дијалога на

вишем нивоу међу цивилизацијама, трудећи се да превазиђе сукоб цивилизација посредством узајамног учења међу цивилизацијама.

Требало би да инклузија превазиђе наводну надмоћ. Као што каже стара кинеска пословица, различитост у складу ствара виталност, а истоветност је гуши. Не постоји надмоћ или инфериорност цивилизација, већ само разлике у њиховим одликама. Све цивилизације заслужују поштовање, а ова широкогрудост неопходна је у поступању с различитим цивилизацијама. Историја је показала да људске цивилизације само преко инклузивности могу да подстакну међусобну размену и учење, као и да само превазилажењем наводне надмоћности одређене цивилизације све оне могу да постигну напредак и трајно унапређивање размене и узајамног учења. Користећи своје економске, технолошке и војне предности од почетка новог доба, поједине земље Запада заговарају надмоћ западњачких раса, култура и цивилизација, називајући западњачку цивилизацију крајем људске историје. Овај поглед на цивилизацију, са препознатљивом одликом капиталистичке идеологије, доводи до тога да западњачка култура не само да пати од све веће ускогрудости и одвајања, него ће, исто тако, неизбежно појачати судар цивилизација, стварајући мржњу и немире међу народима. Токком 5.000 година историје развоја своје цивилизације, кинески народ је одувек поштовао начело „различитости у складу“ и давао неизбрисив допринос људском напретку, разумевајући и уважавајући цивилизације других земаља и истовремено одржавајући своју културолошку самоувереност. Од оснивања Народне Републике Кине, кинеска влада и народ чврсто се залажу за

то да цивилизације треба да поштују и уче једна од друге и да свака држава треба да прати пут цивилизацијског развоја који је доследан њеној властитој реалности и потребама њеног народа. Кина никада неће прибећи културолошком колонијализму или наметању идеологије, нити ће покушати да промени политичке системе и развојне моделе других држава, као што се неће ни мешати у унутрашње послове других држава. Она се чврсто противи свим облицима наводно супериорне цивилизације и свим опсесивним покушајима да се туђе цивилизације промене или чак замене, већ тежи складној коегзистенцији различитих цивилизација уз међусобно уважавање.

Дубоко разумевање практичне логике у основи напретка људских цивилизација

Глобална цивилизацијска иницијатива обезбеђује идеолошке смернице за напредак људских цивилизација, али исто тако јасно дефинише тежњу ка вредностима и смер напретка, и указује на практични пут напретка људских цивилизација из рационалне и прагматичне перспективе, те самим тим постаје водич за поступање у унапређењу процеса модернизације човечанства и доприноси процвату светских цивилизација.

Глобална цивилизацијска иницијатива по држава тежњу ка вредностима с циљем напретка цивилизација. Током хиљадугодишњег развоја, оне су постепено прихватале вредности као што су: мир, развој, једнакост, правда, демократија и слобода, које дели читаво човечан-

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

ство и које представљају препознатљиво обележје напредних цивилизација. Мир и развој јесу заједнички циљеви човечанства, једнакост и правда идеали, а демократија и слобода су заједничка стремљења. Упркос сложености света, заједничке вредности човечанства служе као највећи концентрични круг за изградњу опште сагласности, односно као највећи заједнички делилац свих народа у борби за бољу будућност, при чему се истиче усмереност ка вредностима у заједничком стремљењу ка бољем свету. Да би промовисале заједничке вредности човечанства, државе треба да имају високо одговоран став према будућности и судбини човечанства, да буду отвореног ума у уважавању перцепције вредности у различитим цивилизацијама и да поштују начин на који народи свих држава истражују пут ка вредностима. Уместо да другима намећу сопствене вредности или моделе и да подстичу идеолошка сучељавања, државе би требало да уважавају заједничке вредности човечанства на конкретан и реалан начин у својој пракси испуњавања интереса свог народа.

Глобална цивилизацијска иницијатива јасно дефинише смер напретка цивилизација. Током историје, човечанство у целини је напредовало ка развоју производних снага, политичкој једнакости и правди, и заокруженом развоју појединаца, као и ка миру, сарадњи, расту и ситуацијама у којима сви побеђују. Међутим, овај напредак не састоји се у подели историје, већ у сталним иновацијама у наслеђу цивилизација. На практичном нивоу, реч је о потпуном коришћењу историјских и културолошких вредности сваке државе и промовисању креативне трансформације и иновативног развоја

појединачних лепих традиционалних култура у процесу модернизације. Као темељ за наслеђивање и развој неке државе и народа, лепа традиционална култура мора се не само чувати и преносити с генерације на генерацију, већ захтева и иновације у модернизацији тако што иде у корак с временом. У процесу свог формирања и развоја, традиционална култура је неизоставно изложена ограничењима и спутаним нивоом људског разумевања, историјским условима и друштвеним системима у различитим периодима, те самим тим носи печат старих времена и садржи застареле и превазиђене елементе. То изискује доношење правих избора у контексту захтева модернизације и истовремено

проучавање, истраживање и примењивање традиционалне културе. Уважавањем начела да прошлост треба да служи садашњости и да учимо из прошлости, требало би да одржавамо традиционалну културу на разуман начин. Треба да се залажемо за интеграцију традиционалне и савремене културе у оквиру креативне трансформације и иновативног развоја. Све државе широм света треба да одговоре на нове захтеве напретка данашњице, да што чвршће повезују значај своје сопствене историје и културе са савременом епохом, да преносе дух лепе традиционалне културе која превазилази време и простор и сеже ван националних граница, која је пуна вечне привлачности и вредности

Поглед на острво Гулангју које је уврштено на листу светске баштине Унеска, Сијамен, провинција Фуђијан

Фото: Ивона Катић

за наше доба, те да основне културолошке гене својих држава прилагоде савременим кретањима, да унесу хармонију у модерно друштво и коезистирају с богатим и раскошним цивилизацијама које су створили људи широм света, како би се обезбедиле правилне идеолошке смернице и дао огроман подстрек развоју људских цивилизација.

Глобална цивилизацијска иницијатива обезбеђује практичан пут ка напретку људских цивилизација. Државе широм света гаје своје блиставе цивилизације, међусобно се допуњавајући и на тај начин постављајући чврст темељ за директну међународну размену и сарадњу људи, које нису само значајни начини за промоцију узајамног разумевања и сродства међу народима различитих земаља и заједничких напора за напредак људских цивилизација већ, и то је много важније, служе као значајни стубови за изградњу нове врсте међународних односа у новом добу. У том погледу, Глобална цивилизацијска иницијатива предлаже практичан пут јачања директне међународне размене и сарадње међу људима, с фокусом на истраживање начина за изградњу глобалне мреже за међуцивилизацијски дијалог и сарадњу, обогаћивање садржаја размене и ширење авенија сарадње ради промовисања развоја различитих људских цивилизација кроз богате и садржајне директне размене и сарадњу међу људима. Прво морамо побољшати механизам и иновирати методе за директну размену међу људима. Треба да уважимо улогу разних региона и институција, да активно спроводимо различите облике сарадње између парламената, политичких партија, трустова мозга и локалних управа, да регулишемо

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

и институционализујемо активности размене и сарадње и да стално градимо целовиту, вишеслојну и широку мрежу директне међународне размене и сарадње. Друго, морамо непрекидно да обогаћујемо садржаје директне међународне размене и сарадње. Свеобухватне активности за размену међу људима могу се спроводити у: академским круговима, образовању, здравству, спорту, туризму и осталим областима с циљем учвршћивања друштвених темеља за директну размену и сарадњу. Треће, морамо координисано примењивати видове културе као што су: књижевност, позориште, филм, телевизија, музика, плес, лепе уметности, фотографија, акробатске вештине, књижевна критика и уметничко образовање, а истовремено рационално користити разна средства масовне, групне и интерперсоналне комуникације да бисмо заједно створили разноврсне и делотворне канале за директну размену и сарадњу међу људима. Кина је у мају 2019. одржала конференцију о дијалогу азијских цивилизација, која, заједно са осталим платформама за размену између цивилизација служи као нова авенија лакшег узајамног учења и уважавања међу цивилизацијама у Азији и целом свету, као и за заједничко превазилажење сукоба цивилизација. Докле год међународна заједница буде и даље јачала међуљудску размену и сарадњу и спроводила дубоку и разноврсну размену мишљења и осећања, постојаће отворен пут за унапређену размену и разумевање између разних народа и за бољу интеракцију и интеграцију разноврсних култура. Заједно можемо допринети процвату светских цивилизација и учинити их шароликом баштом пуном живота.

Позитиван одговор на стварне изазове у процесу модернизације човечанства

Данашњи свет доживљава до сада незабележене промене. Важна манифестација тога јесте крајње озбиљна штета коју наносе хегемонистичке насилне праксе. Недостатак мира, развоја, безбедности и управљања све је већи, а човечанство се суочава са изазовима као никада раније. Суштинско решење за огромне изазове који стоје пред човечанством на путу ка модернизацији лежи у промовисању модернизације човечанства и заједничкој изградњи заједнице са заједничком будућношћу за све људе. Глобална цивилизацијска иницијатива посвећена је превазилажењу уобичајених изазова који спречавају модернизацију човечанства, а такође посвећује потпуну и дубоку пажњу достигнућима људских цивилизација.

Глобална цивилизацијска иницијатива бори се против недостатка мира и у целисти истиче мировне атрибуте модернизације човечанства. У прошлом веку човечанство је преживело два велика светска рата који су уништили народе свих земаља. Иако од Другог светског рата није било великих глобалних ратова, у појединим земљама и регионима често су избијали сукоби и немири, а међународна ситуација доживљава све већу нестабилност, што представља озбиљну претњу светском миру. У овом добу, веома мали број водећих земаља, које се и даље држе старог начина размишљања из хладног рата и тзв. игара са нултом сумом, својевољно примењују силу или прете њеном

применом, размећу се својом хегемонијом, политиком моћи и неоинтервенционизмом како би изазвале проблеме и повећале сукобе у корист властитих интереса, чиме ситуацију у свету чине још сложенијом и нестабилнијом. У јуну 2022. Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице (енгл. UNHCR) издао је Извештај о глобалним трендовима, из којег се види да је приближно 89,3 милиона људи у свету измештено из својих домова током 2021. због ратова, насиља, прогона и кршења људских права, што је повећање од 8% у односу на претходну годину и више него удвостручен број измештених људи у односу на претходну деценију. Све угроженији мир показује да се мирољубива природа модернизације човечанства суочава са озбиљним изазовом и да „модернизација“ појединих држава и региона одступа са основног правца напретка цивилизација. Кинези су мирољубив народ, а Комунистичка партија Кине јесте политичка партија која истински трајни мир читавог човечанства сматра својим племенитим идеалом. Поготово од почетка новог доба, Кина је предложила бројне мировне концепте, представљајући се као миротворац.

Глобална цивилизацијска иницијатива бори се против недостатка развоја и тежи да створи покретачку снагу за модернизацију човечанства. Данас се светска привреда споро опоравља и нема довољно глобалног подстицаја за развој. Током неколико последњих година, светска привреда суочила се с упадљивим повећањем неповољних фактора за раст, па економски раст опада нарочито због утицаја

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

неочекиваних фактора као што је пандемија ковида 19. Према извештају Међународног монетарног фонда (ММФ) из јануара 2023, стопа глобалног економског раста током 2022. била је 3,4%, што је пад од 2,8 процентних поена у односу на 2021. годину. Предвиђа се да ће стопа глобалног економског раста и даље падати до нивоа од 2,9% у 2023. години. У исто време, и даље постоји изражен проблем неуравнотеженог и недовољног глобалног развоја. Светски извештај о неједнакости из 2022, који је издала Светска лабораторија за неједнакост, показује да је 2021. године 10% најбогатијег светског становништва остваривало 52% укупних глобалних прихода, док је оних најсиромашнијих 50% имало свега 8,5%. У данашње време више од 700 милиона људи широм света и даље живи у крајњем сиромаштву, при чему нису задовољене њихове основне потребе за здравственом заштитом, образовањем, водом и санитарним уређајима. Стопа сиромаштва у сеоским подручјима широм света износи 17,2%, што је троструко више у односу на стопу у градским подручјима. То значи да се недостатак глобалног развоја додатно повећава и да непрекидно урушава темеље модернизације човечанства. Упркос све већем недостатку глобалног развоја, Кина се држи пута мирног и отвореног развоја, покушавајући да оствари бољи квалитет, ефикасност, једнакост и одрживост развоја; исто тако, олакшава економску глобализацију у отворенијем, инклузивнијем, балансиранијем правцу, где ће сви имати користи, па развојна достигнућа кинеског пута ка модернизацији настављају да учвршћују темеље напретка људских цивили-

зација и да стварају нову покретачку снагу за модернизацију човечанства.

Глобална цивилизацијска иницијатива бори се против недостатка безбедности и тежи да на свеобухватан начин створи безбедносне гаранције за модернизацију човечанства. Савремено доба је сведок сложене и озбиљне глобалне безбедносне ситуације, са испреплетеним традиционалним и неконвенционалним безбедносним претњама. У сфери традиционалне безбедности, геополитичке игре између водећих сила постају све жешће. Свет се суочава с формирањем нових блокова и са све очигледнијим сукобима између њих, као и с повећаном опасношћу од избијања нуклеарног рата. То што број постојећих нуклеарних постројења широм света износи око 22.000 и што је до сада извршено преко 2.000 нуклеарних проба представља озбиљну претњу по безбедност целокупног човечанства. У сфери неконвенционалне безбедности, проблеми у вези с климатским променама, еколошком животном средином, храном и енергијом, информацио-ним мрежама и јавним здравством постају све израженији. Према Извештају о стању безбедности хране и исхране у свету из 2022, који је издала Организација за храну и пољопривреду у оквиру Уједињених нација (енгл. FAO) у сарадњи с другим организацијама, између 702 и 828 милиона људи широм света суочило се с глађу током 2021, што је повећање од око 46 милиона људи током 2020. и кумулативно повећање од приближно 150 милиона у односу на 2019. годину. У међувремену, глобална ситуација у погледу производње и обезбеђивања

енергије и даље се погоршава, а цене енергије нестабилне су и достижу висок ниво. Морамо се ослонити на јединство и сарадњу свих људи како бисмо елиминисали глобални недостатак безбедности. Међутим, одсуство међусобног поверења отежава консензус међународне заједнице и предузимање активности у погледу сарадње. Као одговор на то, Кина инсистира на узајамним консултацијама и разумевању, на добијању поштовања путем поштовања, на растеривању сумњи у вези са отвореношћу и искреношћу, и на промовисању заједничког напретка посредством сарадње. Глобална цивилизацијска иницијатива коју предлаже Кина користи искуство и мудрост из историје развоја људске цивилизације и посвећена је пружању свеобухватнијих, дугорочнијих и темељнијих безбедносних гаранција за модернизацију човечанства.

Глобална цивилизацијска иницијатива бори се против недостатка управљања и стално унапређује систем управљања модернизацијом човечанства. Одсуство делотворне контроле над недостатком мира, развоја и безбедности блиско је повезано са озбиљним недостатком управљања у међународној заједници. С једне стране, све израженији глобални проблеми доносе са собом и веће захтеве и потребу за глобалним управљањем, као и већа очекивања у вези са улогом великих сила у међународним пословима. С друге стране, дошло је до пада способности и спремности појединих великих сила да обезбеде јавна добра за глобално управљање. Као највећа светска економија, Сједињене Америчке Државе истичу приори-

тет својих властитих интереса и безобзирно примењују унилатералну политику „осиромашавања својих суседа“, стварајући тако корист на рачун других и додатно чинећи постојећи глобални систем управљања нефункционалним, неделотворним и некомпетентним. У последњих неколико година Сједињене Америчке Државе стално се повлаче или прете повлачењем из међународних механизма и желе да успоставе ексклузивне „мале кругове“ и „мале групе“, користећи тако глобално управљање као инструмент или оружје за политичке сврхе, онемогућавајући процес обнове и изградње глобалног система управљања и подривајући институционалну основу глобалног управљања. Стога су озбиљно ограничени присуство и глас нових тржишта и земаља у развоју као важних учесника који доприносе глобалном управљању. Суочен с превирањима и променама у свету, систем глобалног управљања мора да прати време и да се прилагођава. У том погледу, Кина је смислила и примењује концепт глобалног управљања на начелу свеобухватних консултација, заједничког доприноса и користи, залажући се за то да све државе на свету удруже своју мудрост, искористе своје појединачне предности, дају све од себе и поделе плодове. Као ново међународно јавно добро, Глобална цивилизацијска иницијатива постала је значајан део система глобалног управљања и подстаћи ће тај систем у праведнијем и разумнијем правцу и повести модернизацију човечанства у нову фазу – из хаоса ка управљању и просперитету.

Пуно исказивање значаја кинеске модернизације за свет

Више од стотину година Комунистичка партија Кине поштује заједничке вредности: мир, развој, једнакост, правду, демократију и слободу за читаво човечанство, трудећи се да унапреди велики циљ напретка људске цивилизације и створи нови облик људског напретка помоћу кинеског пута ка модернизацији, кроз стално истраживање и праксу. Нов облик људског напретка који је створила Комунистичка партија Кине развио се из 5.000 година дуге кинеске цивилизације, из размене и узајамног учења између цивилизација, споја основних марксистичких начела и кинеске стварности, као и из лепе кинеске традиционалне културе, па је, самим тим, нов облик људског напретка с богатим савременим конотацијама и снажном виталношћу. Глобална цивилизацијска иницијатива јесте велика теоријска иновација проистекла из процеса кинеске модернизације, а њен значај за свет веома је велики.

Кинески пут ка модернизацији активно примењује нови концепт унапређења напретка људских цивилизација. Основна идеја новог облика људског унапређења кроз кинески пут ка модернизацији јесте да та модернизација буде усредсређена на људе и да стално остварује људску тежњу за бољим животом. Током нове демократске револуције, Комунистичка партија Кине је, у складу с марксизмом/лењинизмом, створила и развила вредности које су довеле до праксе револуционарне борбе, окончале историју полуколонијалног и полуфеудалистич-

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

ког друштва у старој Кини и оствариле велики скок из вишевековне политике феудализма на народну демократију у Кини. После оснивања Народне Републике Кине, Комунистичка партија ујединила је и повела кинески народ и све етничке групе у самосталан и напоран рад, остваривши изузетна развојна достигнућа којима се кинески народ веома поноси. У дугорочној пракси реформи, отварања и социјалистичке модернизације, Комунистичка партија Кине је ујединила и повела кинески народ и све етничке групе у правцу непрекидног истраживања и постизања огромне трансформације од уздицања и просперитета, до велике снаге. Улазећи у ново доба, генерални секретар Си Ђинпинг представио је концепт иновативног, координаног, еколошког, отвореног и заједничког развоја, узимајући дељење као почетну тачку и упориште развоја и на тај начин омогућавајући кинеском народу да направи историјске кораке ка свеобухватном људском развоју и заједничком просперитету за све људе.

Кинески пут ка модернизацији пронашао је нову авенију за промоцију људског напретка. Основни елемент новог облика цивилизација који је створила кинеска модернизација јесте успешно истраживање кинеског пута ка модернизацији. Након оснивања, Комунистичка партија Кине остала је дубоко свесна свих болести капиталистичке модернизације и извукла је дубоке лекције из историје бројних земаља у развоју које су упале у развојну замку тако што су подражавале западњачки модел. У том погледу, Комунистичка партија Кине практикује независно истраживање пута ка модернизацији,

који је у складу с њеном властитом стварношћу, и ујединила је и повела кинески народ и све етничке групе ка значајним историјским достигнућима у свом процесу модернизације за свега неколико деценија од оснивања Народне Републике Кине. За разлику од пута модернизације у развијеним земљама Запада, нови кинески пут модернизације не само да руши мит о томе да се модернизација може постићи применом капиталистичког модела модернизације, већ такође земљама у развоју проширује авенију ка модернизацији, пружајући нову опцију за модернизацију многобројних земаља и народа на свету који стреме ка независном развоју, а истовремено даје решења за проблеме проистекле из модернизације човечанства и за изазове који стоје пред људским цивилизацијама.

Кинески пут ка модернизацији стално развија нови систем који се залаже за напредак човечанства. Кинески пут ка модернизацији као нови облик људског напретка јесте историјски процес истраживања, стварања, консолидовања и развијања социјалистичког система, а такође је и велики подухват који предводи социјалистички покрет у свету. Комунистичка партија Кине већ више од једног века уједињује и предводи кинески народ и све етничке групе у тешкој борби за остваривање социјалистичке револуције, успостављање социјалистичког система и промовисање обнове и развоја социјалистичког покрета у свету. Нови облик људског напретка који је створила, који се одликује огромном виталношћу и трајним утицајем, показује неупоредиву надмоћ социјалистичког система. Социјализам с кинеским карактеристикама у

новом добу има дубок утицај на светску сцену и на процес људског напретка захваљујући сјајним развојним достигнућима, сталним подстицањем социјалистичког покрета у свету да стреми ка новој историјској фази и пружањем нове виталности научном социјализму у Кини током XXI века.

Кинески пут ка модернизацији промовише изградњу новог поретка који се залаже за повећани напредак човечанства. Нови облик људског напретка који је створио кинески пут ка модернизацији залаже се за отвореност, инклузивност, сарадњу и исход у којем сви побеђују. На међународном плану, он позива на промовисање изградње праведнијег и равноправнијег међународног поретка и стварање новог света с трајним миром и свеопштим просперитетом. Као марксистичка партија која тежи ка остваривању друштвене правде и једнакости, Комунистичка партија Кине одувек је подржавала напоре великог броја земаља у развоју у изградњи новог међународног поретка, залажући се за то да нови међународни поредак одражава општа стремљења и заједничке интересе људи широм света, као и захтеве историјског развоја и напретка у сваком добу. Овај нови поредак подразумева окончање хегемоније и политике моћи, остваривање демократских међународних односа и давање гласа сваком члану међународне заједнице у међународним пословима. Кина ће наставити да примењује истински мултилатерализам и да се залаже за решавање међународних питања заједничким консултацијама свих земаља. И даље ће поступати као заговорник и бранилац међународне владавине права, чврст

Гао Сијанг

Откривање историјских закона успона и пада људске цивилизације и указивање на пут за напредак цивилизације: теоријска конотација и практична вредност Глобалне цивилизацијске иницијативе

чувар међународне правичности и правде, и као земља која доприноси и гради систем глобалног управљања.

Глобална цивилизацијска иницијатива прати правац историјског развоја, даје кинеске одговоре на питање модернизације човечанства и пружа идеолошке и акционе смернице за бржи

људски напредак. С обзиром на то да све већи број земаља активно одговара на позив Глобалне цивилизацијске иницијативе и олакшава њено спровођење, човечанство ће неизоставно кренути на ново путовање ка модернизацији и изградњи напредније разноврсности светских цивилизација.

Кинески робот полицајац на железничкој станици

Фото: Shutterstock

Gao Xiang

President of the Chinese Academy of Social Sciences (CASS)
Secretary of the Leading Party Members' Group of CASS
Beijing (PR China)

**Unveiling Historical Laws of the Rise and Fall of Human Civilization
and Pointing to Path for Civilization Advancement: Theoretical Connotation
and Practical Value of the Global Civilization Initiative**

Summary

32 |

Analyzing strategic advantages and the depth of the Global Civilization Initiative and its role in the modernization of humanity, through the practice of the Chinese path and respect for diversities, the author offers a scientific vision of further development of the planet and directions of progress. The opening of the ancient Silk Road provided important channels for the exchange of cultures, goods and information between the East and the West, laying a strong foundation for further cooperation of civilizations. Even after numerous social, political and economic changes in the international environment, China remains firm in pursuing independent foreign politics of peace, vigorously advocating Five Principles of Peaceful Coexistence and for continued expansion of friendly exchanges and mutually useful cooperation with the countries throughout the world which have different cultures and ideologies. The global security deficit can be solved only through honest understanding and respect, and that is why China insists on mutual consultation and understanding with the promotion of shared progress through cooperation.

Keywords: Global Civilization Initiative, mutual cooperation, unity, scientific socialism, modernization

Политичка консултативна конференција кинеског народа: кинеска пракса у консултативној демократији

Сажетак: На богатом тлу кинеске културе, старе пет хиљада година, као велика творевина Комунистичке партије Кине и кинеског народа изграђена је социјалистичка консултативна демократија као светски јединствен и оригинални облик политичког и културног организовања у којем људи управљају својом земљом. Циљ овог рада јесте да укаже на значај друштвеног дијалога и сталних консултација с народом како би се осигурало да појединци остварују опсежна и истинска права у политичком, економском, културном и друштвеном животу. Да би се то реализовало у пракси, неопходно је функционисање високо инклузивног и интегрисаног демократског система у којем свака идеја и таленат имају шансу да се развију и примене у реалном животу. Само тако је могуће реализовати високе развојне циљеве велике земље, која, ширећи солидарност и демократију, интегрише вољу Партије, народа и државе.

Кључне речи: дијалог, консултације, традиција, јавно мњење, народна демократија

Народна демократија као целокупан процес представља одређујућу карактеристику социјалистичке демократије. Укоренења у богатом тлу пет хиљада дуге кинеске културе, као јединствен и оригинални облик социјалистичке демократије, консултативна демократија је важан начин на који се у пракси примењује народна демократија као целокупан процес. Она је велика творевина кинеских комуниста и кинеског народа. Политичка консултативна конференција кинеског народа (у даљем тексту Конференција) јесте кључни канал и посебно консултативно тело за социјалистичку консултативну демо-

кратију. Захваљујући својим развијеним институционалним процедурама и пракси учешћа, Конференција има кључну улогу у промовисању целокупног процеса народне демократије.

Државна питања о којима се
одлучује кроз дискусију: концепт
консултација у целокупном
процесу народне демократије

Као што је истакао генерални секретар Си Ђинпинг, у оквиру социјалистичког система у

Кини би о јавним питањима требало разговарати и одлучивати уз помоћ консултација како би се пронашао највећи заједнички именилац друштвене воље и захтева, што је заправо суштина народне демократије. У Кини је консултовање културолошки концепт, начин учествовања и, још важније, институционални договор који показује главне карактеристике целокупног процеса народне демократије и осигурава да земљом управља народ.

Као културолошки концепт, консултовање је дубоко укоренењено у лепој традиционалној кинеској култури. Консултовање подразумева „дискусију“, нешто што ми Кинези све време радимо потпуно несвесно. Ово одражава основни начин понашања Кинеза у интеракцији са осталим људима, у обављању разних ствари и координацији односа, што такође изражава културну суштину лепе традиционалне кинеске културе, нарочито културе мира и склада. У Кини се „дискусија“ примењује не само у друштвеним већ и у политичким односима. Она одражава оријентисаност људи према филозофији. У *Обредима Цоуа* наглашава се значај консултовања свих министара, свих функционера и свих људи. У *Књизи докумената* постоји позив да се консултују сви, чак и људи из најнижих слојева. Исто тако, *Књига њесама* садржи упозорење да нико не сме пропустити да консултује дрвосечу. Из овога је лако видети да се у Кини још од древних времена ставља нагласак на слушање народне воље, невоља и брига. То одражава кинеско уверење да свако на овом свету припада једној заједници, а да су људи корен нације. Током дуге историје, свест о дискусији и концепту консултација постала је део друштвеног, културног и

психолошког састава људског народа и политичке и културне традиције Кине, што је створило начин размишљања и обрасце понашања кинеске нације и пружило богато друштвено тло за остваривање и праксу целокупног процеса народне демократије. Друг Мао Цедунг дубоко је размишљао о кинеској историји и култури. Једном приликом је рекао: „Бављење односима у сваком погледу изискује консултације“ и „као што добро знате, у природи наше владе јесте да дискутује са људима. Стога је можемо назвати владом дискусије.“

Као начин учествовања, консултације одражавају вредност посматрања људи као господара земље. Омогућавање народу да управља земљом представља основни задатак кинеске демократије. Кина има површину од 9,6 милиона километара квадратних, прео 1,4 милијарде становника и 56 етничких група. Етничке групе и региони разликују се у великој мери када је реч о обичајима и култури. Да би се у једној тако комплексној земљи обезбедила широка и истинска права људи у политичком, економском, културном и друштвеном животу, неопходно је постојање високо инклузивног и интегрисаног демократског система у којем људи имају канале за изражавање свог мишљења, платформе за исказивање разлика и механизме за координисање различитих интереса и тежњи. У Кини је консултовање важан начин на који људи учествују у политичком животу и вршењу јавних послова. Формулација и реализација свих важних одлука засноване су на тражењу мишљења од релевантних страна посредством консултација.

О важним државним питањима одлучује се на основу добијеног мишљења народа. Током

Џоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији

процеса припреме Четрнаестог петогодишњег плана економског и друштвеног развоја и дугорочних циљева до 2035. године, генерални секретар Си Ђинпинг у више наврата обишао је разна места и председавао на бројним тематским симпозијумима како би чуо идеје и предлоге људи из свих друштвених слојева који раде у различитим областима. Посредством онлајн анкете сакупљена су мишљења 1,018 милиона људи, која су затим класификована у преко 1.000 предлога и на овај или онај начин унета у коначна документа. Свеобухватне, вишеслојне и институционализоване активности консултовања и разноврсни канали консултовања омогућили су људима да осете демократију у њеном суштинском смислу. Доказано је да је целокупни процес народне демократије у ствари демократија у свом широком, истинском и делотворном облику.

Као институционални договор, консултације су резултат дугорочних истраживања о политичкој демократији. Од XVIII националног конгреса, Комунистичка партија Кине стиче све дубљи увид у законе у основи политичке демократије, утврђује концепт народне демократије као целокупног процеса и преноси тај концепт у добро замишљен и делотворан институционални договор и истинску праксу демократије. То је природни исход дугорочног истражног политичког и демократског истраживања којем је посвећена Комунистичка партија Кине.

Током Рата отпора кинеског народа против Јапана, Комунистичка партија Кине истакла је идеје да су „државна питања јавна питања земље, а не приватна ствар једне политичке партије“, као и да се „заједнички програм мора донети на основу консензуса путем консултација као

водећег начела управљања“. Основана је демократска влада против јапанске агресије која је подразумевала консултације и сарадњу с људима ван партије на основу принципа „три трећине“, где су чланови Комунистичке партије Кине чинили једну трећину, ванпартијско лево крило другу трећину, а људи у политичкој средини преосталу трећину.

Уочи оснивања Народне Републике Кине, друг Џоу Енлај је рекао: „Једна од одлика Нове демократије јесте то што се консултације и дискусија обављају на широком плану, тако да свако има представу о ономе о чему ће се разговарати како би могао да се постигне заједнички договор путем отворене дискусије на састанцима.“

Тринаести национални конгрес Комунистичке партије Кине позвао је на успостављање механизма дијалога за друштвене консултације. На XVIII националном конгресу Комунистичке партије Кине упућен је позив за унапређење социјалистичког система консултативне демократије, залагањем за вишеслојни институционални развој консултативне демократије. На XIX националном конгресу Комунистичке партије Кине стављен је нагласак на јачање институција консултативне демократије и на развој свеобухватних процедура и пракси. На XX националном конгресу Комунистичке партије Кине истакнуто је побољшање система консултативне демократије и разних институционалних консултативних платформи. Док даље подстиче политичку демократију, Комунистичка партија Кине стално побољшава своје институционалне договоре за консултације, што представља значајан темељ за политичку праксу спровођења целокупног процеса народне демократије.

Кинески комунисти одувек су подржавали вредност народне демократије. Кроз демократске изборе, демократске консултације, демократско одлучивање, демократско управљање и демократски надзор успостављен је систем социјалистичке политичке демократије. Консултативна демократија је уткана у читав процес социјалистичке демократије, који обухвата све политичке странке, организације, етничке групе, друштвене слојеве и људе из свих сфера живота, а одражава се у сваком аспекту демократске праксе. Захваљујући својој свеобухватној природи у свим димензијама, она може да избегне усредсређивање само на изборе, када се током изборних кампања дају празна обећања која ће касније бити заборављена. Консултативна демократија омогућава свим људима да уживају у најширем, одрживом и дубоком учешћу у свакодневном политичком животу.

Државна питања о којима се одлучује уз помоћ консултација: пракса консултативне демократије у оквиру Конференције

Као институционални договор с препознатљивим кинеским карактеристикама, Конференција обавља консултације усредсређујући се на приоритете Партије и земље, а имала је значајну улогу у различитим историјским периодима социјалистичке револуције, изградње и реформи. Конференција спроводи целокупан процес народне демократије промовишући вишеслојни институционални развој консултативне

демократије, а у великој мери је допринела економском и друштвеном развоју.

Преко политичких консултација одлучује се о важним државним питањима. Оснивање Народне Републике Кине путем политичких консултација представља бриљантан пример кинеске консултативне демократије, што је такође забележено у уводном поглављу политичких консултација Конференције. У априлу 1948. Централни комитет Комунистичке партије Кине издао је Првوماјски позив, којим се „све демократске партије, организације људи и друштвено утицајни људи позивају да се окупе у оквиру конференције политичких консултација“. На позив су се спремно одазвале разне демократске партије и људи из различитих сектора. Више од 1.000 демократа у Хонгконгу прешло је на ослобођену територију у 20 група, а неки од њих били су директно укључени у припреме за нову конференцију политичких консултација. У јулу 1949, на припремном састанку нове Конференције разговарало се о нацрту дизајна за националну заставу и достављена су 2.922 предлога. Кроз групне дискусије на разним нивоима, већином гласова прихваћена је црвена застава са пет звездица, коју је израдио Ценг Љенсунг, радник у шангајском предузећу. На крају је управо овај дизајн, након мањих измена, употребљен за националну заставу Народне Републике Кине која се високо уздиже и данас. Од 21. до 30. септембра 1949. одржан је први пленарни састанак Политичке консултативне конференције кинеског народа, на којем су се окупила 662 члана из 46 јединица и заједно расправљала о важним државним питањима. На састанку су усвојени: Заједнички

Џоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији

програм Политичке консултативне конференције кинеског народа као еквивалент привременом уставу, Закон о организацији Политичке консултативне конференције кинеског народа и Закон о организацији Централне народне владе Народне Републике Кине. Током тог састанка донете су одлуке о питањима као што су: државни капитал, национална застава, национална химна и анали. Изабрани су Национални комитет Конференције и Комитет Централне народне владе. Пленарни састанак најавио је оснивање Народне Републике Кине.

Консултације се обављају кад год је потребно донети важне одлуке. Комунистичка партија Кине цени консултативни дух у свом државном управљању, што се види у консултацијама с представницима осталих политичких партија и свих сфера живота. Чланови Сталног комитета Комунистичке партије Кине позивају се сваке године да присуствују пленарним седницама Конференције како би разговарали о важним државним питањима. Одговорни функционери Централног комитета Комунистичке партије Кине и Државног већа, као и они задужени за одређене секторе и министарства, често се позивају на тематске састанке сталног комитета Конференције, као и на тематске консултативне симпозијуме и семинаре, где се спроводе свеобухватне дискусије и интеракције. Четвртог марта 2016. генерални секретар Си Ђинпинг присуствовао је дискусијама с члановима Конференције из Кинеског националног демократског грађевинског удружења и Индустијског и трговинског удружења. Када је саслушао ставове чланова Конференције, генерали секретар Си Ђинпинг дао је важан предлог о изградњи

„срдачних“ и „чистих“ односа између владе и пословне заједнице. Овакво директно добијање идеја и међусобно деловање представљају истакнут пример демократије на кинески начин.

Демократски надзор повећава добро управљање. Као важан облик спровођења социјалистичке консултативне демократије, демократски надзор који врши Конференција јесте саставни део система надзора у Кини и има консултативни карактер. Он се углавном огледа у изношењу мишљења, критике или предлога. У фокусу демократског надзора јесте спровођење државне политике и одлуке да би се Партији и влади помогло да боље реше проблеме, побољшају рад, учврсте солидарност и изграде кохезију. На пример, на XII заседању Конференције обављени су надзор и испитивање начина на који се спроводи промена пословних пореза у ПДВ, политика о породицама са двоје деце и контрола загађености пустиње Тенгер. Фокусирајући се на главна питања спровођења Четрнаестог петогодишњег плана, XIII заседање Конференције је усвојило специјалне програме демократског надзора. Десет специјалних комитета увело је стални надзор у вези с главним питањем у властитим областима и понудило мишљења проистекла из тих напора. Године 2021, говорећи превасходно о „сталном унапређењу пословног окружења“, Комитет за економска питања у оквиру Конференције обавио је истраживање више од 130 одабраних државних, приватних и страних предузећа. Одржани су двонедељни консултативни симпозијуми, а спровођење главних одлука било је под будним надзором. Конференција је такође сарађивала са Индустијским и трговинским удружењем у организовању

прегледа пословног окружења за који је било задужено више од 10.000 предузећа. Чланови Конференције изнели су проблеме на које су наишли, на пример разне накнаде које се и даље наплаћују предузећима, недостатак неометаног преласка са старих политика на нове политике, јаз између власти и разних сектора, недостатак политичког континуитета између актуелне и претходне власти итд. Они су изнели конструктивне предлоге о стабилном, предвидивом и законски утемељеном пословном окружењу и добили позитивне одговоре од релевантних тела. Ове активности демократског надзора

направиле су огроман корак у олакшавању спровођења релевантних политичких мера усмерених на пословно окружење и на подстицање поверења тржишних актера.

Консултације служе развојној агенди. Конференција има велики број талентованих и утицајних личности из различитих сектора, међу којима су истакнути стручњаци, искусни функционери упознати с политикама, главни индустријски актери и дугогодишњи предузетници. Као истакнути представници разних сектора, они могу да у великој мери допринесу конструктивним идејама и предлозима. На пример,

Поглед на град Сијамен у провинцији Фуђијан

Фото: Ивона Катић

Џоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији

тематски консултативни састанак „Развој под-стакнут иновацијама“, одржан 14. маја 2019, окупио је готово 100 академика који су годинама радили на истакнутим позицијама у образовању и истраживању, а који имају увид у стање, основне законе и проблеме у важним истраживачким и научним иновацијама. Захваљујући отвореним дискусијама и активностима учесника, овај састанак био је изузетно конструктиван. Одговорни функционери задужени за релевантне секторе Партије и министарства Државног већа дали су кратке извештаје и саслушали ове предлоге од којих су многи касније унети у усвојене политике. Прича о „стотину академика који разговарају о иновацијама“ убрзо је наишла на одобравање ширег друштва.

Изградња консензуса олакшана је тражењем заједничког основа уз истовремено уклањање разлика. Од свог оснивања Конференција је стално посвећена учвршћивању заједничких политичких темеља и изградњи консензуса посредством свеобухватних и демократских консултација, чиме доприноси оснаживању развојних циљева земље. У јуну 1950, на другом састанку I националног комитета Конференције дискутовано је о аграрним реформама. Друг Шаоки Лиу (тадашњи потпредседник Централне народне владе) представио је „Извештај о питањима у вези са аграрним реформама“, у којем је разрадио неопходност, правичност и релевантне политике аграрних реформи. Већина учесника на састанку одобрила је овај извештај, али су појединци сматрали да су декрети владе довољни и да није потребно мобилисати масе. Поједини либерали из земљопоседничке класе изразили су резерву и сумње у аграрне реформе.

С обзиром на ситуацију, водећи функционери Централног комитета Комунистичке партије Кине позвали су представнике демократских партија, људе без партијске припадности и остале патриоте на разговоре ради размене мишљења. У дубокој комуникацији и посредством различитих видова консултација постигнут је консензус. Након овог састанка све демократске партије издале су саопштења и одлуке којима су подржале аграрне реформе.

Солидарност настаје из различитости. Солидарност и демократија јесу две теме Конференције. Попут хиљада река које се уливају у океан, Конференција је најсвеобухватнија организација уједињеног патриотског фронта, са широким представништвом и инклузивношћу. На XIV заседању Конференција је обухватила 34 сектора, укључујући осам демократских партија, људе без партијске припадности, велике организације људи, свих 56 етничких група и пет главних религија. Постоји отприлике 3.200 комитета Конференције и преко 600.000 чланова Конференције на националном, провинцијском, градском и окружном нивоу. Чланови Конференције долазе из разних политичких партија, етничких група, друштвених слојева и група с различитим религиозним уверењима. Радећи заједно и солидарно, на темељима заједничких идеала и политике, чланови Конференције залажу се за складније односе између политичких партија, етничких група, религија, друштвених слојева и сународника у Кини и иностранству. У последње време Конференција је унапредила механизме за учествовање различитих политичких партија у размени о релевантним питањима. Постоје и други канали за неометано

изражавање мишљења интелектуалаца који нису чланови Комунистичке партије Кине, људи који раде у приватном сектору и оних из новонасталих друштвених слојева. Чланови Конференције из етничких мањинских група имају већи приступ када је реч о обиласцима и инспекцијама, консултацијама на нивоу сектора и изражавању јавног мишљења. Чланови Конференције из Хонгконга и Макаоа охрабрују се да подрже законски утемељено управљање специјалних административних области и њихови извршни органи. Проширена је размена с партијским организацијама, друштвеним организацијама и људима из разних заједница у региону Тајвана. Представници Кинеза који живе у иностранству такође су позвани да учествују у активностима Конференције како би се учврстила солидарност између кинеских сународника у земљи и иностранству.

Специјализовано консултативно тело уноси иновације ради бољих консултација

Карл Маркс и Фридрих Енгелс изјавили су да је најважније одредити истинско значење демократије. Генерални секретар Си Ђинпинг такође је истакао да демократија није украс који служи декорацији већ решавању стварних проблема једног народа. Историја и пракса доказале су да консултативна демократија одговара кинеској стварности и може помоћи у решавању многих проблема. У савременом свету с различитим идејама, сложеним интересима и разним друштвеним слојевима, разлог због којег је Кина

остварила два чуда, односно брз економски раст и дугорочну друштвену стабилност, јесте то што консултативна демократија, дубоко укоренења на кинеском тлу, може да успостави равнотежу између једнообразности и различитости и да постигне интеграцију воље Партије, државе и народа. Развој овакве демократије јесте дугорочан историјски процес. Као специјализовано консултативно тело, Конференција се стално развија примењујући иновације у пракси. После XVIII националног конгреса Комунистичке партије Кине, Централни комитет Комунистичке партије, с другом Си Ђинпингом на челу, у својој суштини поклања огромну пажњу улози Конференције као важног канала и посебног консултативног тела за социјалистичку консултативну демократију, дајући при томе низ значајних смерница као подстицај Конференцији за теоријске и институционалне иновације и иновације у пракси.

Комунистичка партија Кине придаје огроман значај улози Конференције у консултативној демократији и пружа теоријске смернице за развој Конференције као специјализованог консултативног тела. На Трећој пленарној седници XVIII националног конгреса Комунистичке партије Кине, одржаној у новембру 2013, истакнути су свеобухватни циљеви реформи – побољшање и развијање социјалистичког система с кинеским карактеристикама и модернизација кинеског система и капацитета управљања. У октобру 2017. године, на XIX националном конгресу Комунистичке партије Кине истакнуто је да Конференција, као препознатљива кинеска политичка институција, представља значајан канал за социјалистичку консултативну

Џоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији

демократију, а да су њени одбори специјализована консултативна тела. У септембру 2019. Централни комитет Комунистичке партије Кине сазвао је заседање о политичким консултацијама на којем су додатно појашњене функције и одговорности комитета Конференције као специјализованих консултативних тела. На састанку је појашњено да је Конференција саставни део државног система управљања, а Конференција је позвана да унапреди садржај консултација, да обогати видове консултација, да побољша своја правила и процедуре, промовишући консултативну културу и повећавајући консултативне способности. У октобру 2022. године, на XX националном конгресу Комунистичке партије Кине наглашено је да ћемо подржавати и унапређивати систем вишепартијске сарадње и политичких консултација под вођством Комунистичке партије Кине, те да ћемо обезбедити интеграцију партијског вођства, уједињеног фронта и консултативне демократије. У потпуности ћемо подржати улогу Конференције као специјализованог консултативног тела и постарати се да она координира напорима за промоцију демократије и јединства, као и да ставља нагласак подједнако на консултације и на постизање консензуса. Институције, стандарди и процедуре биће унапређени како би се Конференцији помогло у спровођењу широких консултација и интеракција, у отвореном изражавању мишљења и изградњи широког консензуса. Такође ће се улагати напори у побољшање система и механизма уз помоћ којих комитети Конференције врше демократски надзор, а њихови чланови су стално у контакту с људима из разних сектора.

Конференција као специјализовано консултативно тело проширује истраживања у циљу примене консултативне демократије. На XII заседању Конференције обновљен је механизам двонедељних консултативних састанака, који је претходно примењиван на тему историје, чиме се значајно повећала учесталост консултација. Двонедељни консултативни састанци су малог обима, али имају високу посећеност. Председник Националног комитета Конференције често председава састанцима од двадесетак учесника међу којима су чланови Конференције, функционери задужени за централна министарства, стручњаци у одређеним областима, као и радници на првој линији и обични грађани. Двонедељни консултативни састанак о „побољшању регулативе о безбедности хране за понети“ одржан је 19. јуна 2020. године. Међу учесницима су били Ванг Леи, извршни директор Ele.me (платформе за доставу хране), Му Ронгђун, суоснивач групације Меитуан, и Гао Џисјао, експресни достављач који је истрајао у свом послу чак и током пандемије. Гао Џисјао је узбуђено изјавио: „Радио сам само да бих преживео. После пандемије сам осетио величину свог посла, јер оно што достављамо нису само свакодневне потрештине, већ и топлина и нада.“

Реагујући на нове околности и нове задатке, XIII заседање Националног комитета покренуло је праксу консултативних састанака и стручних симпозијума на даљину, чиме су консултације додатно проширене и продубљене. У живом преносу, ти консултативни састанци на даљину обављали су консултације с локалним заједницама, школама, фабрикама

и земљорадницима. Поједини чланови Конференције такође износе своје ставове посредством слика и видео-снимака. „Нисам знао да рад Конференције може бити тако отмен!“, поручују њени чланови и кинески корисници интернета. Флексибилност, професионалност и свеобухватни стручни семинари често се усредсређују само на једно питање уз сталне консултације у опуштеној атмосфери.

Током последњих 10 година, усредсређујући се на „питања од огромног значаја за државу“ и разлога за забринутост људи, Конференција је одржала 19 тематских састанака сталног комитета, 20 тематских консултативних састанака, 144 двонедељна консултативна симпозијума, 17 консултативних састанака на даљину и 74 стручна семинара. Стално се унапређују средства и платформе консултација. Дефинисана је парадигма редовних и вишеслојних консултација у разним областима с уредним учешћем. Чланови Конференције и обични људи који учествују на овим консултативним састанцима изражавају своје погледе на отворен начин, наводећи да су „политички консултативни састанци место на којем се расправља о питањима“.

Конференција подстиче свој институционални развој како би обезбедила добро замишљене стандарде и процедуре, чиме доказује институционалну ефикасност консултативне демократије. Улажу се напори у истинско спровођење важних докумената као што су одредбе Комунистичке партије Кине о политичком консултативном раду, мишљења Централног комитета Комунистичке партије Кине о јачању и побољшању рада комитета Конференције у новом добу, мишљења Централног комитета

Комунистичке партије Кине о јачању развоја социјалистичке консултативне демократије, као и мишљења о спровођењу јачања консултативне демократије Конференције и мишљења о јачању и побољшању рада градских и окружних комитета Конференције, која је издала Главна канцеларија Централног комитета Комунистичке партије Кине. Године 2018. извршене су измене Повеље Конференције, којима је идеја Ђинпинга о социјализму с кинеским карактеристикама за ново доба успостављена као водећа идеологија Конференције. Измене и допуне Повеље Конференције из 2023. потврдиле су посвећеност интеграцији руководства Партије, уједињеном фронту и консултативној демократији, који представља чврст заједнички идеолошки темељ којем ће Конференција удружено тежити. Институционални развој на систематичан начин, у складу с Повељом Конференције, са системима консултовања као главним стубом и унапређен свеобухватним механизмима и структурама, пружио је значајну гаранцију да ће Конференција спроводити целокупан процес народне демократије.

Способност управљања једне државе или система одражава се у томе колико је ефикасан у решавању стварних проблема у одређеном временском периоду. Као што је истакао генерални секретар Си Ђинпинг, „ако народ има право да гласа, али не и право свеобухватног учешћа и ако се народ пробуди само током изборног циклуса, а успава након гласања, онда је демократија обична формалност“. Под руководством Комунистичке партије Кине и користећи снагу лепе традиционалне кинеске културе, целокупан процес народне демократије у Кини омогућава демократско учешће народа у разним

Џоу Ђиаји

Политичка консултативна конференција кинеског народа:
кинеска пракса у консултативној демократији

аспектима демократских избора, демократских консултација, демократског одлучивања, демократског управљања и демократског надзора, остварујући на тај начин јединство између процедура и суштине демократије. Конференција је институционални договор с препознатљивим кинеским карактеристикама и изузетна творе-

вина социјалистичке консултативне демократије. Социјалистичка консултативна демократија јесте облик демократије који је у складу с националним условима у Кини и који одражава заједничке вредности човечанства, дајући допринос кинеске мудрости у обогаћивању и развоју хуманих политичких цивилизација.

Будистички монах током обреда у манастиру Кумбум (на тибетанском Гу Бен Сиан Ба Лин), једном од шест Гелуг тибетанских будистичких манастира, са више од 800 монаха.

Фото: Урош Шуваковић

Zou Jiayi

Deputy Secretary General of the National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (CPPCC)
Beijing (PR China)

**Chinese People's Political Consultative Conference:
China's Practice in Consultative Democracy**

Summary

44 |

On the rich soil of 5,000-year long Chinese culture, a great creation of the Communist Party of China and Chinese was built - socialist consultative democracy as the world's unique and original form of political and cultural organization, in which people govern their country. The aim of this paper is to point to the importance of social dialogue and continued consultations with the people in order to ensure that individuals exercise comprehensive and true rights in the political, economic, cultural and social life. For its realization in practice, it calls for the functioning of a highly inclusive and integrated democratic system in which every idea and talent have an opportunity to develop and be applied in real life. Only in this manner it is possible to realize high development objectives of this great country which, spreading solidarity and democracy, integrates the will of the Party, people and state.

Keywords: dialogue, consultations, tradition, public opinion, people's democracy

Рен Хонгбин

Председавајући Кинеског савета
за промоцију међународне трговине
Пекинг (НР Кина)

УДК 338(510)

327(510)

339.92(510)

Дискусија/чланак

Примљен: 09.04.2024.

Прихваћен: 24.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50347

Повезивање света због заједничке будућности: чврсто очување стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања

Сажетак: Као допринос глобалном економском опоравку, развоју и просперитету, Кинески савет за промоцију међународне трговине направио је своју платформу умреженог индустријског и трговинског ланца снабдевања. У стратешком одређењу за заједничко одупирање потресима на светском тржишту, али и интерактивно развијање нове технологије и енергије, аутор подстиче пословну заједницу да преузме значајнију улогу у креирању новог тржишног амбијента. Циљ рада је да укаже на отвореност и сарадњу кинеске економије као важне покретачке снаге развоја и напретка. Инклузивност и одрживост су гаранција за заједнички просперитет, при чему се перспектива тражи у даљем политичком, економском и културном отварању Кине и чвршћем повезивању с глобалном пословном заједницом.

Кључне речи: индустрија, трговина, глобални потреси, социјализам с кинеским карактеристикама, платформа за комуникацију, отварање Кине, партнерство

Да би деловао у складу са значајним упутствима генералног секретара Си Ђинпинга за очување стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, Кинески савет за промоцију међународне трговине одржао је у Пекингу од 28. новембра до 2. децембра први сајам Кинеског међународног ланца снабдевања (енгл. CISCE). Премијер Ли Ђијанг је присуствовао и одржао истакнут говор на свечаном отварању овог сајма и Форума о иновацијама и развоју међународног ланца снабдевања. Као први светски

сајам на националном нивоу о ланцу снабдевања, CISCE је за тему имао „Повезивање света ради заједничке будућности“, а циљ му је био да отвори нови прозор за промоцију широког отварања, нову платформу за примену нове развојне парадигме, ново средство за изградњу отворене светске економије и нову праксу изградње заједнице са заједничком будућношћу човечанства. Ово је био прагматичан, делотворан и плодан глобални привредни догађај, позитиван допринос глобалном економском опоравку, развоју и просперитету.

Важна упутства генералног секретара Си Ђинпинга за очување стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања усмеравају ка још широј сарадњи у међународним индустријским и трговинским ланцима снабдевања

Савремени свет пролази кроз промене до сада небележене у овом веку које се све више убрзавају. Глобални индустријски и трговински ланци снабдевања претрпели су потресе. У исто време, продубљује се нова фаза научне и технолошке револуције и индустријске трансформације. Глобална сцена за иновације и међународну економску структуру доживљава огромна прилагођавања. Увиђајући трендове у основи домаћег и међународног индустријског развоја, генерални секретар Си Ђинпинг изнео је низ нових идеја, предлога и иницијатива за очување стабилности и неометано функционисање глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, чиме је у потпуности показао стратешку визију вође једне тако велике земље.

Глобални индустријски и трговински ланци снабдевања важна су глобална јавна добра. Као што је истакао генерални секретар Си Ђинпинг, „глобални ланци снабдевања, индустријски ланци и вредносни ланци блиско су повезани. Свака земља је карика у глобалној сарадњи, део заједнице са заједничким интересима и заједничком будућношћу“; „Важна гаранција за глобални економски развој јесте очување отпорности и стабилности глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања.“ Ова важна упутства

јасно су истакла значај очувања стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, подизање свести о томе да су глобални индустријски и трговински ланци снабдевања глобална јавна добра.

Консолидација и учвршћивање сарадње у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања у интересу је свих страна, а такође у складу са њиховим искреним очекивањима. У последњих неколико година Кина је изнела значајне иницијативе и изјаве у бројним приликама, на мултилатералним платформама као што су Азијско-пацифичка економска сарадња (енгл. АПЕС), Група 20 (G20), Шангајска организација за сарадњу (енгл. SCO) и економски савез Бразила, Русије, Индије, Кине и Јужноафричке Републике (енгл. BRICS), пружајући кинеску мудрост, кинеско решење и кинеску снагу одржавању стабилности и неометаном функционисању глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. У септембру 2022. Кина је одржала Међународни форум о снажним и стабилним индустријским и трговинским ланцима снабдевања и покренула Иницијативу о међународној сарадњи о отпорним и стабилним индустријским и трговинским ланцима снабдевања заједно са још шест партнерских држава, укључујући и Индонезију. У септембру 2023, на 26. самиту ASEAN плус Кина, Јапан и Република Кореја, Кина је предложила 10 + 3 конференцију за усклађивање индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Идући напред, морамо чврсто да штитимо природу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања као јавних добара, да промовишемо координацију ресурса између земаља о кључним индустријским

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности:
чврсто очување стабилних и неометаних глобалних
индустријских и трговинских ланаца снабдевања

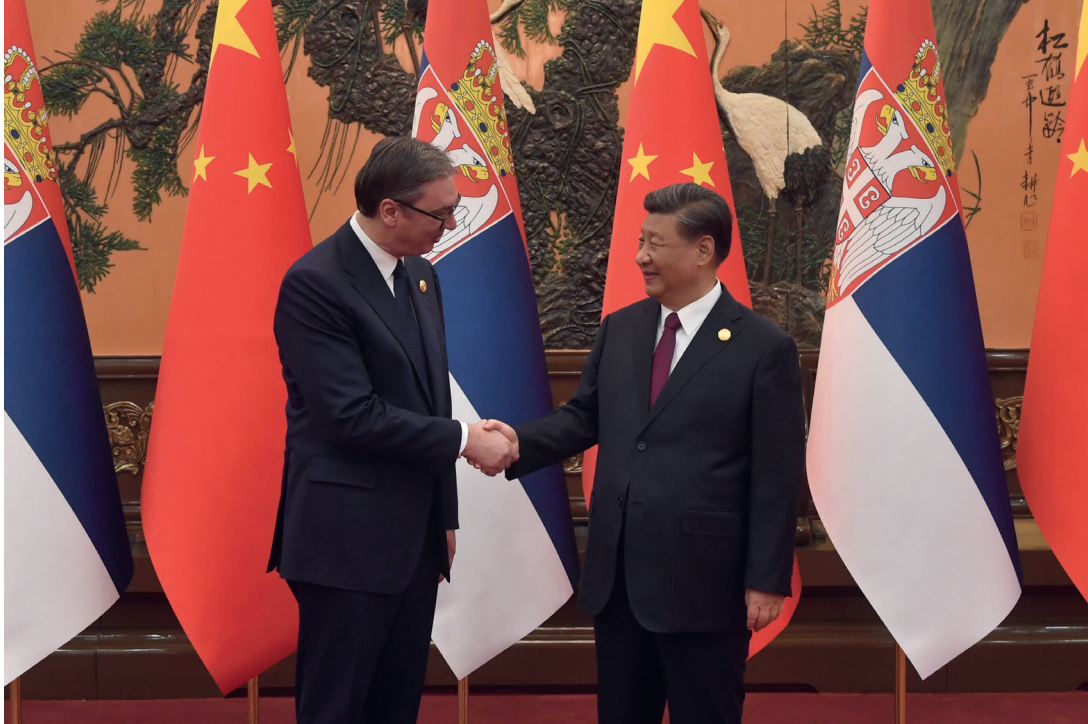
ланцима, активно учествујемо у изградњи отпорног глобалног индустријског система и пружимо више глобалних јавних добара која деле сви да бисмо помогли у изградњи отворене светске економије.

Глобални индустријски и трговински ланци снабдевања суочавају се с потресима. Генерални секретар Си Ђинпинг нагласио је да су „глобални индустријски систем и глобални индустријски и трговински ланци снабдевања показали трендове различитог распореда, регионалне сарадње, еколошке трансформације и убрзане дигитализације, што је у складу са законима у основи економског развоја и главним историјским трендовима који су ван контроле народне воље“. Ова значајна изјава заснована је на дубоком разумевању нове ситуације и новонасталих промена у глобалним индустријским и трговинским ланцима снабдевања, што даје важне смернице за одржив развој глобалног индустријског система који је отворен и заједнички за све.

Током претходних деценија, економска глобализација предвођена мултинационалним корпорацијама брзо се одвијала, доводећи до убрзане интеграције глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања и мреже ланца снабдевања коју чине северноамерички ланац снабдевања (у чијем су средишту САД), европски ланац снабдевања (у чијем је средишту Немачка) и азијски ланац снабдевања (у чијем су средишту Кина, Јапан и Република Кореја). Како ствари стоје, глобални индустријски и трговински ланци снабдевања попримају нове карактеристике. С једне стране, под утицајем све већег протекционизма, јавне здравствене кризе

и геополитичких превирања присутан је тренд политизације и безбедносне преоптерећености у сарадњи у оквиру индустријских и трговинских ланаца снабдевања, који носи ризике од економске фрагментације. С друге стране, услед убрзаног одвијања нове фазе научне и технолошке револуције, дигитализација и еколошка трансформација почеле су да представљају смер будућег развоја глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Идући напред, имајући на уму основне законе и трендове, морамо се не само супротставити „одвајању и пресецању ланаца“ у свим њиховим видовима, те промовисати интегрисани развој глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, већ исто тако схватити најновија кретања у оквиру научне и технолошке револуције ради постизања склада између човека и природе, лакше зелене и нискоугљеничне транзиције индустријских и трговинских ланаца снабдевања, као и бољег приступања глобалним изазовима као што су климатске промене.

Треба да повећамо сарадњу у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Као што је нагласио генерални секретар Си Ђинпинг, морамо очувати стабилност индустријских и трговинских ланаца снабдевања, подићи ниво историјског развоја и глобалног економског учешћа и залагати се за заједнички развој и просперитет. Ове речи успоставиле су пут ка промовисању стабилних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања и дале снажан подстицај изградњи равноправних, инклузивних и конструктивних партнерстава у глобалним индустријским и трговинским ланцима снабдевања.

Председник Републике Србије Александар Вучић са председником НР Кине Си Ђинпингом, на билатералном састанку очи Трећег форума за међународну сарадњу „Појас и пут“, Пекинг, октобар 2023.

Фото: Димитрије Гол

Као учесник и корисник сарадње у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, али и као снажан бранилац њихове стабилности, Кина је допринела обезбеђивању неометаног и лаганог функционисања глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања и међународних привредних токова. Као друго по величини потрошачко тржиште на свету, Кина стално омогућава шири приступ тржишту и лакши увоз, што је чини другим по величини увозником током 14 узастопних година. Велики догађаји, као што је Међународни сајам

о увозу, Сајам у Гуангдонгу и Кинески међународни сајам трговине у сектору услуга (енгл. CIFTIS) остварили су велики успех. Иницијатива „Појас и пут“ постала је изузетно популарно глобално јавно добро и платформа за међународну сарадњу, што је довело до проширивања и продубљивања сарадње у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Наставићемо да подстичемо отварање на високом нивоу, да са светом делимо нове прилике које пружа огромно кинеско тржиште и да помогнемо у развоју система глобалних

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности:
чврсто очување стабилних и неометаних глобалних
индустријских и трговинских ланаца снабдевања

индустријских и трговинских ланаца снабдевања са опсежним учешћем, које свакој земљи омогућава да искористи њихове предности. Помоћи ћемо већем броју земаља у развоју да се у великој мери укључе у глобалне вредносне ланце и да поделе развојне дивиденде глобалне производне мреже.

Морамо водити рачуна о томе да кинески индустријски и трговински ланци снабдевања буду сигурни и стабилни. Као што је нагласио генерални секретар Си Ђинпинг, „индустријски и трговински ланци снабдевања морају бити у стању да издрже пресудне прекретнице, што је карактеристика која дефинише велику економију“. Генерални секретар Си Ђинпинг такође је позвао на „убрзану изградњу модерног индустријског система који подржава стварна економија“ и на „прављење распореда индустријских и трговинских ланаца снабдевања са глобалном визијом и уз стално унапређење њихове отпорности и безбедности“. Ова упутства, која пружају стратешке и практичне смернице, поставила су основне захтеве за унапређени континуитет и конкурентност кинеске индустрије и за промовисање дубоке интеграције домаће и међународне индустрије.

Кина поседује најпотпуније категорије индустрија и пропратних објеката које предвиђају Уједињене нације. Величина производне индустрије Кине на врху је светске листе већ 13 узастопних година, а додата вредност износи скоро 30% укупне светске додате вредности. Више од 40% њених индустријских производа налази се на врху светске листе. У последњих неколико година Кина остварује брз напредак у индустријама средњег и високог ранга, као

што су електрична опрема, производна опрема итд. Кина је такође лидер у новим енергетским достигнућима као што су соларна фотонапонска енергија и остале гране. Кина је једна од првих земаља које су свеобухватно примениле 5Г и остале технологије мобилне комуникације. Она је „светска фабрика“ за глобални ланац снабдевања, па самим тим даје важну подршку неометаном функционисању глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Суочавајући се са будућношћу одржаћемо и додатно унапређивати наше предности у смислу огромног опсега и пратећих капацитета нашег индустријског система да бисмо делотворно обједињавали глобалне иновативне факторе, промовисали интегрисан, паметан и еколошки развој индустрије, градили свеобухватан, напредан и сигуран савремени индустријски систем и наставили своје предано учешће у сарадњи која се односи на глобалне индустријске и трговинске ланце снабдевања.

| 49

Успешно одржавање првог сајма CISCE учинило га је светски признатим глобалним јавним добром које сви деле

Премијер Ли Ђијанг присуствовао је на свечаном отварању сајма CISCE и Форума о иновацијама и развоју међународног ланца снабдевања где је одржао истакнут говор. У том говору он је пратио Си Ђинпингову мисао о социјализму са кинеским карактеристикама за ново доба, нагласивши значај одржавања стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских

ланаца снабдевања, и систематично говорио о активним напорима Кине да се дубље укључи у сарадњу у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, а такође изнео четири предлога за изградњу још чвршћих партнерстава у глобалном индустријским и трговинским ланцима снабдевања. Он је поново потврдио кључне мере које ће Кина предузети са циљем широког отварања и охрабрио већу улогу пословне заједнице у одржавању неометаног функционисања глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, уносећи на тај начин самопоуздање и инспирацију за изградњу отпорнијих, ефикаснијих и снажнијих глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања.

Од 2023. године Кинески савет за промоцију међународне трговине (енгл. ССРПТ) блиско се консултује с релевантним актерима у припреми сајма CISCE. Одржане су презентације у 23 кинеске провинције (општине, региона) и у 30 земаља и региона широм света које су топло прихваћене. Председник Индонезије Јоко Видодо, председник Уругваја Луис Алберто Лакале, као и директори пет међународних организација, укључујући Светску трговинску организацију и запослене у релевантним институцијама и компанијама, присуствовали су и говорили на свечаном отварању сајма CISCE и Форума о иновацијама и развоју међународног ланца снабдевања како у онлајн формату, тако и лично. Сајам CISCE одржан је под окриљем Конференције Уједињених нација за трговину и развој, Организације уједињених нација за индустријски развој, Светске организације за интелектуалну својину, Међународног трговинског центра и

Међународне трговинске коморе. Током сајма, представници међународне пословне заједнице донели су Пекиншку иницијативу о повезивању глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Ово у потпуности показује заједничке тежње свих страна у изградњи стабилних и отпорних индустријских и трговинских ланаца снабдевања на основу широког консензуса ради отворене сарадње у којој сви добијају. Захваљујући заједничким напорима и великој подршци са свих страна, сајам је био веома успешан и значајан догађај који повезује свет и ствара будућност.

CISCE је био сајам препознатљивих карактеристика. Имао је пет изложбених простора за индустријски ланац, који је обухватао паметне аутомобиле, еколошку пољопривреду, чисту енергију, дигиталну технологију и здрав начин живота, као и изложбу за ланац снабдевања у сектору услуга, укључујући и шест тематских форума и 360 пропратних догађаја. Представници из 90 земаља и региона, али и релевантних међународних организација, употребили су ову платформу за унапређење комуникације, побољшање сарадње и усмереност ка развоју.

Сајам CISCE је повезао горње, средње и ниже обухвате индустрије. На сајму је учествовало 515 кинеских и страних предузећа и институција који су приказали напредне технологије и производе, као и будуће развојне трендове у читавом индустријском ланцу. Била је то хоризонтална изложба услуга које пружају финансијске, логистичке и компанијске платформе. Излагачи разних индустријских ланаца и ланаца снабдевања у сектору услуга припадају истом „ланцу“, попут чланова велике породице. Стекао

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности:
чврсто очување стабилних и неометаних глобалних
индустријских и трговинских ланаца снабдевања

се утисак да су квалитет излагача, број стручних посетилаца и исходи премашили очекивања. За разлику од традиционалних изложби на којима су излагачи углавном хомогени и, самим тим, конкурентне природе, предузећа и институције који су учествовали на овом сајму били су потенцијални партнери у сарадњи. Као резултат, путем размена на овом сајму, они су проширили свој круг пријатеља у читавом ланцу снабдевања, проширили мреже партнера у ланцу снабдевања и објединили покретачку снагу за ланац иновација. Излагачи су разменили и велики број писама о намерама.

Сајам CISCE је интегрисао велика, средња и мала предузећа. Међу учесницима су биле 53 компаније са списка светских компанија са највећим приходом (Fortune 500), 57 врхунских кинеским компанија и 25 најбољих кинеских приватних предузећа, као и предузећа позната као „скривени заштитници“ која послују у одређеним нишама и „мала, али паметна“ мала и средња предузећа. Компаније које имају било водеће, било пратеће позиције међусобно су се подржавале и склопиле блиска партнерства како би једне другима олакшале успешност. На пример, компанија *Apple* је учествовала у овом

| 51

Роботизоване руке које се користе у производњи аутомобила

Фото: Shutterstock

догађају заједно с три кинеска партнера с којима сарађује више од 10 година. Осим тога, сајам је био високопрофесионалан и међусекторски догађај. Примера ради, произвођачи возила из ланца паметних аутомобила разменили су писма о намерама с бројним малим и средњим предузећима из дигиталног технолошког ланца.

Сајам CISCE је промовисао координацију између производње, подучавања, истраживања и примене. Комбинујући научне налазе и стварне сценарије примене, сајам није био отворен само за кинеска и страна предузећа, већ и за истраживачке институте, универзитете и више школе, као и општу јавност. Спојио је секторске организације из разних индустријских ланаца, водеће глобалне компаније и еминентне стручњаке и академике, позивајући их да поделе најновије истраживачке налазе и анализе о будућим развојним трендовима, да истраже нове путеве ка побољшању сарадње између индустријских и трговинских ланаца снабдевања и да олакшају прелазак иновативних технологија на конкретне резултате. Скоро 700 истраживача из Кинеске академије наука и више од 15.000 наставника и студената из 13 високошколских установа посетило је сајам или је учествовало на њему, што је академску заједницу довело у директан контакт с предузетницима, где су они поделили своје паметне идеје и испитали могућности за сарадњу, успостављајући мостове за високоефикасну комуникацију између индустријске, академске и истраживачке заједнице.

Сајам CISCE је проширио интеракцију између кинеских и страних предузећа. Изградио је платформу за сарадњу разних актера у глобал-

ним индустријским ланцима. Кинески и страни излагачи показали су плодове сарадње индустријских и трговинских ланаца снабдевања. На пример, компаније *GE* и *Sinopharm* имале су заједнички штанд и покренуле свој заједнички пословни подухват. *Qualcomm Incorporated* и *China Mobile*, *Xiaomi* и *iQIYI* приказали су своје приче о успешној сарадњи. Још важније је то што су кинески и страни излагачи употребили индустријске и трговинске ланце снабдевања као средство за представљање и за проширење сарадње, учинивши канал снабдевања примером сарадње у којој сви добијају. Чак 83,2% излагача сматра да је сајам ефикасно олакшао сарадњу у погледу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Кинески савет за промоцију међународне трговине удружио је снаге са организацијама истог ранга у Бразилу, Јужноафричкој Републици, Републици Кореји, Турској и Мађарској и организовао низ трговинских догађаја, чиме се у великој мери промовише трговинска сарадња.

CISCE је био изузетно успешан сајам, јединствен у погледу дизајна, теме, логике, садржаја и приступа, што се може укратко описати речима као што су креативност, међународни карактер, професионалност и еколошки приступ.

Креативност. Сајам је поклони пажњу „ланцима“. Када је реч о приступу организацији, сајам се усредсредило на показивање „ланаца“ и на укупну екологију, а не на поједине производе. У смислу очекиваних резултата, фокус је био на промовисању дугорочне сарадње и заједничког развоја предузећа. Сајам је проширио „малу логику“ о расту предузећа у једном индустријском ланцу на „велику логику“ развоја читаве инду-

стрије којој то предузеће припада, што је створило нове видове и начине организовање сајмова.

Међународни карактер. Страни излагачи чинили су 26% свих излагача из 55 држава и региона. Америчка и европска предузећа чинила су 36%. Компаније из Јужноафричке Републике, Канаде, Јапана, Вијетнама, Афричке уније, Арапске лиге, с португалског говорног подручја, из Латинске Америке и са Кариба имале су штандове подељене по земљама или регионима. Излагачи из партнерских држава у оквиру иницијативе „Појас и пут“ чинили су готово половину укупног броја излагача. Да би се нагласила отворена и инклузивна природа сајма, Кинески савет за промоцију међународне трговине обезбедио је бесплатне штандове за Лаос, Руанду, Источни Тимор и још неке најнеразвијеније државе. Сајам је посетила и делегација сачињена од представника 18 међународних организација, укључујући Развојни програм Уједињених нација, Светску организацију за интелектуалну својину и Међународну организацију рада.

Професионалност. Пет индустријских ланаца и ланаца снабдевања из сектора услуга представљених на сајму средишње су тачке које привлаче пажњу пословне заједнице, покривају чврсту повезаност и имају фундаментални и водећи значај. Путем дигиталног оснаживања, представљања сценарија, разних интеракција и изузетног искуства представљен је панорамски поглед на ланац снабдевања који више није апстрактан, већ је видљив, лако разумљив и опипљив. Сајам је такође успоставио радне станице за услуге интелектуалне својине и правне услуге, као и прозоре за патентирање интелектуалне својине и регистрацију жигова, на које није

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности: чврсто очување стабилних и неометаних глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања

било никакве критике у вези с кршењем права интелектуалне својине. *CATL* и *Dalian Ketian* успешно су регистровали патент и жиг на лицу места. Ово је први пут да се неки излагач пријавио за регистрацију интелектуалне својине на неком кинеском сајму и тиме је остварена „брза заштита“ права излагача у погледу интелектуалне својине.

Еколошки ѝрисџуџ. У читавом процесу дефинисања логике у основи сајма, тражења излагача, као и уређивања и функционисања изложбеног простора, сајам CISCE је нагласио еколошки, нискоугљенични и одрживи развој. На њему је покренута иницијатива за сајам са „нултим нивоом угљеника“, предложена су посебна решења с неутралним нивоом угљеника, као што су угљенични кредит и инклузивност угљеника. Стопроцентна зелена енергија омогућена је разменом зелене енергије између провинција. Зелена енергија и дигитална економија постале су кључне области за излагаче и стручну публику. *Volvo* и *Yunnan Aluminum Co. Ltd.* потписали су Меморандум о разумевању о одрживом вредносном ланцу за алуминијум. Потписани су нови уговори о сарадњи у области енергетике, као што је уговор између компанија *ITG* и *JA Technology*.

Сајам CISCE донео је плодне резултате. Изградио је потпуно нову платформу отворености за предузећа из разних земаља како би се учврстила сарадња између индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Он је на изванредан начин показао спремност Кине да повећа тржишне могућности, да боље усклади правила и прописе с међународним стандардима, да додатно подстакне покретачку снагу за иновације

и створи више прилика за инклузивну сарадњу, шаљући јасну поруку да ће се Кина још више укључити у изградњу глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Сајам је привукао 150.000 посетилаца. У једном тренутку забележено је присуство више од 20.000 посетилаца у исто време. Делегације са више од 100 представника министарстава и локалне управе долазиле на сајам су једна за другом. Према незваничној статистици, релевантне стране потписале су преко 200 уговора о сарадњи и писама о намерама у вредности од више од 150 милијарди јуана. Велики број кинеских и страних предузећа изразио је жељу да учествује на другом сајму CISCE, а 44 излагача су већ потписала писма о намерама за учешће на CISCE 2024. године.

Изузетни резултати у промоцији трговине. Развијен је систем повезивања добављача и купаца. Одржан је низ догађаја ради трговинских преговора, усклађивања понуде и потражње и набавке на лицу места како би се олакшала сарадња између кинеских и страних излагача. После циљаног усклађивања уочи сајма уследила је дубока размена, а затим и напредне активности након овог догађаја. Трећина излагача се упознала са више од 10 партнера за сарадњу у оквиру ланаца за снабдевање. Готово 90% излагача верује да је сајам CISCE делотворно промовисао њихову сарадњу с предузећима из горњег, средњег и нижег обухвата индустријског канала и предузећима из канала за пружање услуга.

Изузетни резултати сарадње у вези са инвестицијама. На Конференцији о индустријским и трговинским каналима снабдевања Пекинг–Тијанђин–Хебеј 2023. године обављен је низ

теренских посета разним гранама индустрије, покренута је регионална мапа индустријских ланаца и поднет је извештај о координираном развоју региона, чиме су створени нов прозор и платформа за координацију и сарадњу међу њима. У Унутрашњој Монголији, Лијаонингу, Хубеју, Сечуану, Гуејдоу, Синђану и Шенцену одржани су догађаји који су за циљ имали промоцију њихових производа, чиме је створена платформа за глобалну промоцију и удруживање ресурса.

Одлични резултати у удруживању ресурса за иновације. Усредсређујући се на висококвалитетан развој, сајам је привукао најрепрезентативнија, посебна и водећа предузећа у оквиру индустријских ланаца. Истичући научне иновације, иновације модела и пословних облика, сајам је олакшао технолошку размену и усклађивање пројеката. На сајму је 47 кинеских и страних предузећа први пут представило своје нове производе, технологије и услуге, што је у великој мери промовисало широку интеграцију ланца иновација, индустријског ланца, трговинског ланца и вредносног ланца.

Прагматична и деловорна размена. Пет чланова Кинеске академије наука и Кинеске инжењерске академије, преко 90 представника међународних организација, високог руководства предузећа са листе Fortune 500 и водећих компанија у разним секторима присуствовало је тематским форумима и поделило своје увиде и „мудрост CISCE“. Кинески савет за промоцију међународне трговине одржао је први Стручни форум за промоцију трговине и издао Извештај о промоцији глобалног ланца снабдевања како би поделио резултате и усредсредило се на са-

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности:
чврсто очување стабилних и неометаних глобалних
индустријских и трговинских ланаца снабдевања

радњу са пословном и академском заједницом од које сви имају користи. Бројна предузећа, лидери у својим индустријским ланцима, први пут су на овом сајму представили своје комплетне ланце снабдевања. Мала и средња предузећа представила су своје посебне производе и услуге. Огроман број излагача искористио је платформу за веће разумевање, размену идеја и трговинских производа и чвршће повезивање.

Даље проширивање сарадње индустријских и трговинских ланаца снабдевања уз примену Си Ђинпингове мисли о социјализму са кинеским карактеристикама за ново доба

Током последњих 70 година, још од свог оснивања, утемељен у Кини и истовремено окренут ка свету, Кинески савет за промоцију међународне трговине има важну улогу у изградњи чврстих веза између кинеских и страних предузећа, олакшавању међународне трговине и промоцији развоја међудржавних односа. У новом добу и на новом путу у будућност, поштујући Си Ђинпингову мисао о социјализму са кинеским карактеристикама за ново доба, наставићемо да примењујемо главне закључке XX националног конгреса Комунистичке партије Кине, чврсто поштујући „два императива“, водећи рачуна о питањима од националног значаја, усредсређујући се на испуњавање националних стратегија и служећи интересима кинеских и страних предузећа. Наставићемо да успешно одржавамо сајам CISCE, обезбеђујемо

више глобалних јавних добара, чувамо отпорност и стабилност глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања и одговорно градиво модерну социјалистичку земљу, као и људску заједницу са заједничком будућношћу.

Тежићемо безбедним и стабилним индустријским и трговинским ланцима снабдевања. Безбедност и стабилност су значајан предуслов за остваривање развоја. Са циљем удруживања промоције трговине и инвестиција са индустријским развојем, Кинески савет за промоцију међународне трговине организује професионалне сајмове да би искористио њихов потенцијал за обједињавање индустријских канала и изградио платформе за међународну размену и сарадњу како би се ускладиле понуда и потражња, повезала предузећа у горњим, средњим и нижим обухватима и објединили индустријски и трговински ланци снабдевања. На тај начин доприносимо изградњи модерног индустријског система и повећању отпорности и безбедности кинеских индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Радимо на промоцији трансформације и унапређењу предузећа усмерених на трговину са иностранством, помажући им да на најбољи начин искористе трговинска правила и праксе, а такође подстичемо бројне високоиновативне водеће компаније и повећавамо конкурентност малих и средњих предузећа. Организујемо трговинске сајмове у иностранству, оснажујемо робне марке у иностранству и повећавамо обим наших сајмова. У том процесу смо се усредсредили на повећавање извоза најснажнијих производа на кључна тржишта. Наставићемо да свету обезбеђујемо квалитетне производе израђене

у Кини и стабилне кинеске залихе, и помоћи ћемо у изградњи сигурног и отпорног глобалног индустријског система.

И даље ћемо градити неометане и ефикасне индустријске и трговинске ланце снабдевања. Генерални секретар Си Ђинпинг одржао је истакнут говор на Трећем форуму о међународној сарадњи у оквиру иницијативе „Појас и пут“, у којем је најавио осам корака за подршку квалитетне сарадње и тиме увео ову иницијативу у нову фазу квалитетног развоја. Кинески савет за промоцију међународне трговине наставиће сарадњу и координацију с релевантним актерима да би применио резултате Трећег форума и Конференције о руководству иницијативе „Појас и пут“, а такође помогао у благовременој реализацији уговорених пројеката на терену. Радићемо с партнерима на постизању стварних резултата путем 393 билатерална и мултилатерална механизма пословне сарадње и промовисаћемо билатералну, регионалну и мултилатералну сарадњу. У оквиру сарадње Кина–ASEAN, Кина – Централна Азија, Кина–Африка, Кина–Арабија и Кина–CELAC организоваћемо потписивање уговора о слободној трговини на високом нивоу, укључујући и Регионално свеобухватно економско партнерство (енгл. RCEP), остваривати боље резултате у трговинској сарадњи „Појас и пут“ и промовисати сарадњу у новим областима као што су здравство, зелена економија, дигитална економија и иновације, чиме ће се побољшати квалитет глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања.

Радићемо на изградњи отворених и инклузивних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Отвореност и сарадња су важне

покретачке силе за развој и напредак. Инклузивност и одрживост су важне гаранције заједничког просперитета. Као важан прозор за кинеско отварање, Кинески савет за промоцију међународне трговине надограђиваће нашу снагу у повезивању владе с пословном заједницом и у повезивању Кине са светом како би се ускладиле наша понуда и потражња, повећао квалитет трговине и инвестиција и помогло предузећима да се што више укључе у систем глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Позиваћемо инострана предузећа у Кини да посете важне сајмове и промотивне трговинске догађаје, олакшаћемо увоз квалитетне робе широке потрошње, напредних технологија и важне опреме да бисмо направили што више простора за развој глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања. Наставићемо да подстичемо улогу Специјалног семинара Кинеског савета за промоцију међународне трговине о пружању услуга предузећима повезаним са иностранством, да побољшавамо постојеће механизме редовне размене са мултинационалним корпорацијама и иностраним трговинским коморама у Кини, као и да градимо комплетан и посвећен међународни систем правних услуга у вези са пословањем, у сврху изградње тржишно оријентисаног, законски заснованог и првокласног пословног окружења и реализације још више квалитетних пројеката који се финансирају из иностранства.

Наставићемо да градимо узајамно корисне индустријске и трговинске ланце снабдевања. Они представљају најважнија глобална јавна добра, па су зато неопходни заједнички развој, допринос и управљање међународне заједнице.

Рен Хонгбин

Повезивање света због заједничке будућности:
чврсто очување стабилних и неометаних глобалних
индустријских и трговинских ланаца снабдевања

Пословна заједница је важан актер у формулисању међународних трговинских правила и у глобалном управљању индустријским и трговинским ланцима снабдевања. Кинески савет за промоцију међународне трговине одувек је преузимао на себе усмеравање кинеске пословне заједнице ка учешћу у раду мултилатералних организација и мултилатералних платформи. Подстакли смо кинеска предузећа да се потпуно укључе у догађаје пословне заједнице под окриљем мултилатералних платформи (нпр. АПЕС, G20 и BRICS), као и у рад међународних орга-

низација као што је Међународна трговинска комора. Ови догађаји су у великој мери помогли у изражавању забринутости у погледу заштите и очувања глобалних индустријских и трговинских ланаца снабдевања, постизању консензуса за сарадњу, давању кинеских решења која су у складу са кинеским интересима, стицању међународног признања и повећању међународне макрополитичке координације у вези са индустријским и трговинским ланцима снабдевања, доприносећи на тај начин чи отворене светске економије.

| 57

Један од изузетно вредних експоната са изложбе у музеју Нанђинг

Фото: Урош Шуваковић

Ren Hongbin

Chairman of the China Council for
the Promotion of International Trade
Beijing (PR China)

Connecting the World for a Shared Future: Firmly Safeguarding Stable and Smooth Global Industrial and Supply Chains

Summary

58 | Contributing to global economic recovery, development and prosperity, the China Council for the Promotion of International Trade has made a platform of networked industrial and supply chains. In a strategic orientation towards joint prevention of shocks in the world market, as well as towards interactive development of new technology and energy, the author encourages the business community to assume a more significant role in the creation of a new market environment. This paper is aimed at pointing to the openness and cooperation of Chinese economy as an important driving force of development and progress. Inclusiveness and sustainability are a guarantee for joint prosperity, whereas the perspective is being sought in China's further political, economic and cultural opening and connecting more strongly with the global business community.

Keywords: industry, trade, global shocks, socialism with Chinese characteristics, communication platform, China's opening, partnership

Ванг Лијонг

Заменик директора Кинеског центра
за савремене светске студије
Пекинг (НР Кина)

Лин Јоуглијанг

Виши научни сарадник Кинеског центра
за савремене светске студије
Пекинг (НР Кина)

УДК 338.123(510)

323(510)

327(510)

Дискусија/чланак

Примљен: 08.04.2024.

Прихваћен: 17.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50322

Достигнућа изградње „Појаса и пута“ у протеклој деценији и могућности развоја

Сажетак: Пре десет година, са дубоким увидом у глобалне развојне трендове и с циљем промовисања заједничког развоја и људског напретка, генерални секретар Си Ђинпинг представио је велику иницијативу „Појас и пут“, а већ сада се може закључити да је реч о успешном и глобално важном пројекту који је унапредио светску економију, али и креирао потпуно нов модел међународног кооперативног развоја. Овај текст нуди низ конкретних података: на пример, Кина је потписала меморандуме о сарадњи на Дигиталном путу свиле са 17 земаља, успоставила билатералне механизме сарадње за е-трговину Пута свиле са 23 земље и изградила 34 прекогранична земаљска кабловска система и неколико међународних подморских каблова. Још важније је да су међу тим државама реализовани бројни облици интеграције, од сарадње у култури, образовању, туризму, науци и технологији, до изградње и ширења транспортне инфраструктуре. Захваљујући отвореном и партнерском односу, промењена је парадигма развоја међународне сарадње, што у перспективи најављује проширење домена сарадње новим пројектима као што су Зелени пут свиле, Дигитални пут свиле и Здравствени пут свиле. То подразумева нови начин размишљања и приступ вредностима, правилима и стандардима и промовисање нових технологија као што су вештачка интелигенција, „велики подаци“, рачунарство у облаку и интернет култура.

Кључне речи: „Појас и пут“, развојна оријентација, глобална инфраструктурна улагања, борба за моћ, период турбуленција, нова парадигма сарадње

Пре десет година, с дубоким увидом у глобалне развојне трендове заједничког развоја и људског напретка, генерални секретар Си Ђинпинг представио је велику иницијативу „Појас и пут“. Током протекле деценије, ова иницијатива је не само снажно унапредила процес глобалног повезивања, већ исто тако креирала потпуно нов модел међународног

кооперативног развоја и спровела иновативно истраживање ради промена у глобалном управљању. На тај начин је постала прекретница у историји људског развоја, поготово савремених међународних односа, као и значајна подршка у промовисању обнове кинеске нације и изградњи модерне социјалистичке државе с кинеским карактеристикама.

Изузетна достигнућа деценијске изградње „Појаса и пута“

У оквиру ове иницијативе међусобно се допуњује „пет веза“ са „чврстом повезаношћу“, „меком повезаношћу“ и директним везама између људи које узајамно истичу њихове најбоље карактеристике. Иницијатива је не само остварила директне и стварне резултате који привлаче светску пажњу него је, такође, поставила свеобухватне и дугорочне резултате од којих ће имати користи будуће генерације.

60 |

Прво, иницијатива је унапредила политичке, економске и друштвене односе Кине с партнерским државама. До јуна 2023. Кина је потписала документе о сарадњи у оквиру иницијативе са 152 државе света и 32 међународне организације, обухвативши више од три четвртине држава на свету и 60 процената глобалног становништва. До краја августа Кина је потписала 21 уговор о слободној трговини са 28 земаља и региона, а трговина робом између Кине и партнера у оквиру иницијативе повећана је са 1,04 трилиона долара у 2013. години на 2,07 трилиона долара у 2022, што представља просечан годишњи раст од осам процената. Године 2022. удео укупног увоза и извоза Кине с партнерским државама у оквиру иницијативе износио је 32,84 процента, што је за 7,82 процентна поена више него у 2013. години. Између 2013. и 2022. укупна вредност нових пројектних уговора које су потписала кинеска предузећа са партнерским државама у оквиру иницијативе достигла је 1,2 трилиона долара, а промет 800 милијарди долара, што чини половину укупне вредности уговорених иностраних пројеката током истог

периода. Двосмерне инвестиције између Кине и партнерских држава у оквиру иницијативе достигле су износ од 270 милијарди долара, а инвестиције у Зонама прекоморске економске и трговинске сарадње (енгл. ОЕТСЗ) у партнерским државама у оквиру иницијативе износили су 57,13 милијарди долара, што је отворило 421.000 локалних радних места. Економски односи између Кине и њених партнера у оквиру иницијативе побољшали су отпорност канала снабдевања свих тих земаља. Године 2022. кинески извоз текстилних производа повећан је за 14,5%, извоз електронских компоненти за 21,1%, основних органских хемијских производа за 31,1%, а делова за аутомобиле за 24,6%, док је увоз у области енергетике и пољопривреде повећан за 58,8% односно 13,4%. Иницијатива има важну улогу у обезбеђивању стабилних залиха енергије, хране и кључних минерала свим укљученим земљама.

Друго, иницијатива „Појас и пут“ унапредила је глобални процес свеобухватног повезивања. Током протеклих 10 година, упоредо с унапређењем повезивања „четири у један“, тј. копна, мора, свемира и сајберпростора, обликовао се и оквир повезивања „шест коридора, шест путева и многобројних земаља и лука“. Теретни возови на пругама између Кине и Европе повећали су путовања са 80 током 2013. на 16.000 током 2022, повезујући више од 110 градова у Кини и 216 градова у Европи до краја јуна 2023. године. Од пуштања у рад пруге Кина–Лаос, у децембру 2021, забележено је укупно 20 милиона путничких путовања, док теретни железнички саобраћај обухвата Лаос, Тајланд, Мјанмар, Камбоџу и Сингапур. Категорије робе повећане су

Ванг Лијонг

Лин Јоуглијанг

Достигнућа изградње „Појаса и пута“

у протеклој деценији и могућности развоја

са 100, укључујући пре свега хемијска ђубрива и робу широке потрошње, на више од 1.200, међи којима су електроника, фотонапонска енергија и воће из хладног ланца. Нови западни копнено-поморски коридор успостављен је преко источне, централне и западне пруге, ширећи се у 18 провинција, аутономних региона и општина под директном надлежношћу централне владе, као и у 61 град, док логистичка и транспортна мрежа повезује 119 земаља и региона, као и 393 луке широм света. Кина је потписала меморандуме о разумевању за сарадњу на Дигиталном путу свиле са 17 земаља, установила билатералне кооперативне механизме у е-трговини за Пут свиле са 23 земље и изградила 34 прекогранична копнена кабловска система и неколико међународних подморских каблова. Још важније је то што су железница између Кине и Европе, нови западни копнено-поморски коридор, железница између Кине и Лаоса и Дигитални пут свиле промовисали интеграцију укључених земаља и на тај начин остварили још већи ефекат интеграције. У оквиру иницијативе „Појас и пут“, док се наставља сарадња у култури, образовању, туризму, науци и технологији, у смањивању сиромаштва, у спорту, медицини и јавном здравству, људи у укљученим земљама нису само прихватили визију сарадње коју нуди иницијатива већ, такође, активно учествују у процесу изградње „Појаса и пута“, све више постајући значајни учесници који доприносе овој иницијативи.

Треће, иницијатива је подстакла светски економски опоравак. Изградња „Појаса и пута“ донела је стварни економски развој и благостање људима у земљама учесницама. На пример, кинеско-белоруски индустријски парк „Велики

камен“ привукао је 107 предузећа из 15 земаља, обухвативши производњу машина, е-трговину, нове материјале, традиционалну кинеску медицину, вештачку интелигенцију и развој мреже 5G, и постао највећи индустријски парк у евроазијском региону. Од тренутка када је један енглески конгломерат уложио средства и узео учешће у раду луке Пиреј у Грчкој, ова највећа средоземна лука успела је да се извуче из оперативних потешкоћа и да се опорави, што је грчки премијер Мицотакис похвалио као „значајан пројекат од којег сви имају користи“. Други кинески конгломерат, после куповине челичане у Смедереву, у Србији, опоравио је ово предузеће које је годинама бележило губитке, претворивши га у профитно предузеће и сачувавши 5.000 локалних радних места, па је тако ово предузеће постало други по величини извозник у држави. Још једна кинеска компанија потписала је уговор о изградњи електране Путалам на Сри Ланки и тако решила проблем снабдевања струјом 20 милиона људи и обезбедила 40% укупног снабдевања струјом у тој земљи. Инжењерски пројекти као што су железница Момбаса–Најроби, железница Адис Абеба – Џибути, брза железница Џакарта–Бандунг и тунел Камчик, у великој мери смањили су трошкове локалног транспорта. Према извештају Светске банке о економичности „Појаса и пута“: Могућности и ризици транспортних коридора – транспортна инфраструктура у оквиру ове иницијативе може скратити време путовања за економије покривене овим коридорима за чак 12%, повећати трговину у тим економијама за 2,8–9,7% и стварне приходе за 1,2–3,4%, чиме би се помогло да 7,6 милиона људи изађе из крајњег сиромаштва, а 32 милиона

људи из умереног сиромаштва. Према студији Центра за економска и пословна истраживања Велике Британије, до 2040. иницијатива „Појас и пут“ за преко 10 милијарди долара повећаће БДП у више од 50 земаља учесница, док ће Сједињене Америчке Државе, иако нису укључене у иницијативу, имати корист од повећања свог економског раста за 1,4 процента.

Четврто, иницијатива је унела иновације у парадигму међународне сарадње и глобалног управљања. Традиционална међународна сарадња у суштини се руководи логиком „давања приоритета институцијама“, то јест да прво треба поставити институционална правила, а затим реализовати сарадњу у складу са обједињеним правилима. Постоје три главна проблема у институционално вођеној сарадњи: прво, неке од тих институција не могу гарантовати једнака права свим земљама; друго, институције саме по себи нису довољне да подстакну развојну виталност свих учесница; и, треће, оваква сарадња може да доведе до недовољног снабдевања јавних добара као што је инфраструктура. Иницијатива „Појас и пут“ превазилази традиционални модел међународне сарадње тако што комбинује усмереност на правила са усмереношћу на практичну сарадњу, врхунски дизајн с „корачањем кроз реку у потрази за камењем“, те тако што комбинује државну функцију с тржишном логиком, инфраструктуру с финансијским иновацијама и фокус на кључним тачкама с отвореношћу и инклузијом, истичући мудрост спајања знања и деловања која доводи до јединства теорије и праксе. Примена иницијативе „Појас и пут“ довела је до промене у парадигми међународног кооперативног развоја. У последњих неколико

година појавио се велики број концептуализација међународне сарадње који преузимају кинеску иницијативу када је реч о партнерима, доменима, идејама и путевима сарадње. Идеје о сарадњи које имају друге земље у развоју, на пример казахстанска иницијатива „Светли пут“, монголска иницијатива „Развој путева“, стратегија Лаоса за повезивање путевима ове земље без излаза на море, као и турска иницијатива „Средњи коридор“, блиско су повезане са иницијативом „Појас и пут“, при чему се такозване алтернативе, на пример „Мрежа плавих тачака“, „Изградимо бољи свет“ и „Партнерство за глобалну инфраструктуру и улагања“ такође угледају на искуство „Појаса и пута“. У ствари, општи став међународне заједнице јесте да је ова иницијатива прва оставила дубок траг у изградњи глобалне инфраструктуре, с вишеструким предностима у инфраструктури, производним капацитетима, финансирању и погодностима, па развојни тренд изградње „Појаса и пута“ не може бити ометен конкурентним идејама које долазе споља.

Петом, ова иницијатива је повећала право гласа и утицај земаља у развоју. Она је променила историју у којој земље у развоју морају неизоставно учествовати и мора бити интегрисана у институционалне платформе створене на Западу, пружајући значајну платформу за спровођење еволуционих „инкременталних промена“ у међународном систему, помажући тржиштима и земљама у развоју да повећају своје право гласа и утицај у међународним пословима и усмеравајући међународни поредак и глобално управљање ка већој праведности и рационалности. Данас Уједињене нације

Ванг Лијонг
Лин Јоуглијанг

Достигнућа изградње „Појаса и пута“
у протеклој деценији и могућности развоја

и остале велике међународне институције као што су Група 20 (G20), Азијско-пацифичка економска сарадња (енгл. АРЕС) и Шангајска организација за сарадњу увелико прихватају кооперативну визију иницијативе „Појас и пут“. При томе, Азијска инфраструктурна инвестициона банка има чак 106 чланова, а износ њених финансија достиже 38,8 милијарди долара, Фонд за Пут свиле обезбеђује инвестициону

и финансијску подршку за преко 60 земаља и региона широм света, а такође су формулисани механизми сарадње у чијем је средишту Форум за међународну сарадњу у оквиру „Појаса и пута“. Интеграција развојних стратегија и развојног планирања Кине и осталих земаља у развоју у оквиру иницијативе „Појас и пут“ све је дубља, што чини економску глобализацију отворенијом, инклузивнијом, уравнотеженијом

Лет дрона изнад Шангаја, НР Кина
Фото: Shutterstock

и кориснијом за све и пружа важне прилике и потпуно нове опције за развој земаља у процесу њихових самосталних тежњи ка модернизацији. Остале земље у развоју у оквиру иницијативе подржавају праведност када је реч о горућим међународним и регионалним питањима и отворено говоре о проналажењу узрока настанка пандемије ковида 19, о људским правима, Хонгконгу, Синђану и Тајвану, те су тако постале чврсти савезници и присталице Кине у промовисању међународне правде и заштити њених основних националних интереса.

64 |

Новонастала ситуација наспрам квалитетне заједничке изградње „Појаса и пута“

С обзиром на то да су се дубоке светске промене, незабележене током једног века, убрзале у последњих неколико година, глобални политички и економски обрасци доживљавају свеопште промене, а светске цивилизације међусобно се обогаћују и подстичу, изградња „Појаса и пута“ подржава много тежу историјску мисију и суочава се са све сложенијим еколошким условима.

Прво, светски економски опоравак и раст и даље су слаби. Док је светски економски развој главни циклус, а пандемија споредни, овај споредни циклус могао би утицати на главни на одређени начин, али не може променити његов општи смер. Ублажавање пандемије ковида 19 може да смањи неред у индустријским и трговинским ланцима снабдевања и да покрене заустављену развојну динамику. Међутим, на

макроплану, светска економија остаје у периоду преласка са старих покретача на нове покретаче и у ситуацији у којој је тешко наставити с применом старог развојног модела, а нови економски покретачи још сазревају, па ће због тога раст светске економије бити спор или умерено спор у дужем периоду у будућности. У исто време, пошто се може повећати утицај политичких безбедносних фактора, криза у Украјини и надметање великих сила утицали су на трговинску, инвестициону и финансијску стабилност, на безбедност хране и енергетике, па ће проћи много времена пре него што реакција на глобализацију, унилатерализам и протекционизам почне да јењава. Светска економија се суочава с двојним притиском слабог опоравка и сталне инфлације, при чему фрагментација трговинских правила спречава дубљу сарадњу, подела економских и технолошких система омета развојни процес глобализације, а климатске промене и екстремне временске прилике потенцијално изазивају хуманитарну кризу великих размера. Подстицањем изградње „Појаса и пута“ помоћи ће се и наставити коришћење узајамних предности индустријских и трговинских ланаца снабдевања између Кине и њених партнера у оквиру иницијативе, унапредити кооперативни потенцијали и унети већа стабилност, сигурност, равнотежа и снажна динамика у глобални развој.

Друго, повећава се свеопшти притисак дуговања на земље учеснице ове иницијативе. Према статистици Међународног монетарног фонда, 70 економија с ниским приходима има дуговања од 326 милијарди, а половина тих економија је већ запала или ће запасти у дужничку

Ванг Лијонг

Лин Јоуглијанг

Достигнућа изградње „Појаса и пута“

у протеклој деценији и могућности развоја

кризу. У азијско-пацифичком региону просечна државна дуговања достигла су свој највиши ниво у последњих 18 година, а 19 земаља овог региона означене су као високоризичне када је реч о дужничкој кризи. Обим афричких дуговања упадљиво је повећан током последње деценије и достигао је износ од 696 милијарди долара током 2022, због чега је 60% афричких земаља изложено високом ризику од дужничке кризе. Главни период отплате дугова за земље у развоју у азијско-пацифичком региону и у Африци доспева за неколико година, што би могло изазвати највећу масовну дужничку кризу за земље у развоју током неколико деценија, као и економске кризе и друштвене потресе у многим земљама. Кина није главни поверилац за земље са средњим и ниским приходима. Према подацима Светске банке, повећање дуга земаља у развоју настаје углавном због западњачких трговинских поверилаца и мултилатералних финансијских институција, па билатерални државни дугови имају удео мањи од 30%, док су дуговања према Кини мања од 10%. Упркос томе, кинески државни зајмови чине велики део билатералних државних дугова за дате земље, а када се томе дода заваравалући утицај „теорије о замци дуговања“, релевантно пројектно финансирање у оквиру иницијативе „Појас и пут“ под великим је притиском јавности. Неопходно је да Кина и њени партнери у оквиру ове иницијативе усмере међународну заједницу ка објективном и рационалном разумевању проблема дуговања, анализирајући природу конкретних дуговања и омогућавајући лакше решавање питања дуговања у одређеним државама, тражећи одрживи модел инвести-

рања и финансирања како би се применила филозофска пракса „подучавања људи како да пецају док им се истовремено даје уловљена риба“ и како би се помогло партнерима у оквиру иницијативе да унапреде своју унутрашњу динамику друштвеног и економског развоја и способност самосталног деловања.

Треће, све више се интензивира директна спољна конкуренција. Спољна конкуренција у вези с иницијативом „Појас и пут“ дели се на три нивоа. Први ниво је представљање тзв. конкурентних алтернатива као што су „Мрежа плавих тачака“, „Изградимо бољи свет“ и „Партнерство за глобалну инфраструктуру и улагања“, које теже да повећају инвестиције у Африци, на Блиском истоку, у Јужној Азији и Латинској Америци, да се с Кином надмећу око глобалног инфраструктурног тржишта где је пресудно да ли је неко „са мном или против мене“ и да подстакну „раздвајање“ индустријских канала, десинизацију и намерно избегавање ризика. Друго, прибегавање институционалним правилима ради стављања „меких окова“ на кинеску иницијативу у области екологије, финансија и транспарентности како би се блокирао процес изградње „Појаса и пута“ и истовремено спречило да правила и стандарди у пракси изградње „Појаса и пута“ постану глобална правила и стандарди. Треће, покретање когнитивног рата против ове иницијативе и даље производи погрешне аргументе као што су: замка дуговања, замена правила, ново колонијално ширење, пљачка ресурса, дигитална инфилтрација и опасност по вредности, како би се применила њихова предност у постављању агенде, наративне вештине, медијске мреже и

технологије у навођењу међународног мњења да нападне и омаловажи иницијативу „Појас и пут“, тј. њену изворну филозофску сврху, резултате изградње и могућности развоја. Наизглед објективна и неутрална, мала група земаља покушава да посредством невладиних организација, агенција за рејтинг и консултаната за управљање искористи слабе тачке у сарадњи у оквиру иницијативе, изврне чињенице, говори у суперлативу и поквари атмосферу.

Четврто, граница између глобалног развоја и безбедности постаје све мање јасна. Важна манифестација света који улази у нови период турбуленција и промена јесте све већи терет безбедности, при чему безбедносна логика искључује и потискује развојну логику. „Појас и пут“ јесте иницијатива за кооперативни развој чији резултати не само што воде ка локалном економском и друштвеном развоју већ и позитивно утичу на међународни мир и стабилност. Међутим, поједине силе чврсто се држе менталитета хладног рата и логике политике моћи, посматрајући ову иницијативу из перспективе блоковског супарништва, претерано политизујући економску сарадњу, погрешно тумачећи концепт безбедности и изазивајући сарадњу у оквиру иницијативе логиком геополитике. У међувремену, украјинска криза и авганистанско питање, као и тероризам, преваре у телекомуникацијама, биобезбедност, безбедност хране и енергетике дубоко утичу на свеопште ширење изградње „Појаса и пута“. Пошто је све теже избећи разне проблеме, неопходно је да сарадња у оквиру иницијативе: активно заузме позитиван став према којем развој и безбедност међусобно истичу оно најбоље, активно одо-

лева утицају одређене политичке и безбедносне логике, покуша да на најбољи начин одржи општи смер економске глобализације, осигура глобалне индустријске и трговинске ланце снабдевања, повећа међународну безбедносну сарадњу и заштити заједничке интересе свих страна у сарадњи у оквиру иницијативе како би се створили услови за решавање горућих и озбиљних међународних питања кроз практичну сарадњу.

Даље теоријске и практичне иновације с циљем глобалног заједничког развоја

Изградња „Појаса и пута“ у пракси је створила нову парадигму међународне економске сарадње, остварила нове резултате у глобалном заједничком развоју и постала важна практична платформа за изградњу заједнице са заједничком будућношћу човечанства. Гледајући у будућност, изградња квалитетног заједничког „Појаса и пута“ наставиће да уноси теоријске и практичне иновације за глобални заједнички развој, подстиче настанак већег броја материјалних и културних добара као допринос свету и помаже разним земљама у унапређењу процеса модернизације као заједничког циља.

Прво, изградња „Појаса и пута“ враћа питање развоја у суштину међународне агенде. Данас је светски економски опоравак и даље слаб, антиглобализација је прилично јака, јаз у развоју између севера и југа све је већи, енергетска и прехрамбена безбедност суочавају се са изазовима, постоји проблем неуравнотеженог,

Ванг Лијонг

Лин Јоуглијанг

Достигнућа изградње „Појаса и пута“

у протеклој деценији и могућности развоја

недовољног и неодрживог глобалног развоја, док је развојна агенда изложена ризику од политизације и маргинализације. Практично искуство Кине показује да, пошто је развој темељ и кључ за решавање свих проблема, проблеми који се јављају током развоја могу се решити само даљим и бољим развојем. Чињеница да је изградња „Појаса и пута“ наишла на топао пријем и активно учешће међународне заједнице може се у великој мери приписати томе да она правилно сагледава главни проблем људског развоја, да је открила основни узрок проблема и пронашла кључ за решавање проблема. Изградња „Појаса и пута“ подржава развојну оријентацију и наводи све укључене стране да врате развој у суштину међународне агенде и да спрече маргинализацију развојног питања. У исто време, „Појас и пут“ јесте свеобухватни оквир сарадње који укључује велики број тела, домена, индустријских облика и модела, а који наилази на разне проблеме и изазове у пракси своје изградње, због чега је неопходно бити усмерен на прагматичну сарадњу и на развојне потребе, решавати хитне развојне проблеме у пракси, подстицати ентузијазам свих укључених страна за сарадњу решавањем болних тачака и потешкоћа, обједињавајући на тај начин трајне покретачке снаге за сарадњу.

Друго, реч је о интензивном подстицању инфраструктурне и индустријске сарадње. Пракса изградње „Појаса и пута“ током протекле деценије показује да је инфраструктурна и индустријска сарадња средишња тачка за остваривање развоја земаља у развоју и важан основ за спречавање да економија изгуби свој суштински карактер и постане фик-

тивна. Грађење квалитетне, одрживе, отпорне на ризик, рационално ценовне, инклузивне и конкретне инфраструктуре и подстицање индустрије да се уклопи у локалне ресурсе и конкурентне предности помаже земљама у развоју да се интегришу у глобалне индустријске, трговинске и вредносне ланце, да повећају своју независност и право гласа и да остваре повезан, заједнички развој. Према извештајима релевантних истраживачких тела, у будућности ће доћи до годишњег мањка глобалних инфраструктурних инвестиција од отприлике трилион долара, а укупна потражња на глобалном инфраструктурном тржишту ће бити већа од понуде, па ће, сасвим могуће, велике земље моћи да остваре заједничку предност и удруже се у промовисању глобалног процеса повезивања. Иницијатива „Појас и пут“ и даље је усредсређена на инфраструктурно повезивање и сарадњу производних капацитета, дајући Кини потпуну предност у инфраструктури, производним капацитетима и пратећим индустријским постројењима и омогућавајући јој да буде покретачка снага економског развоја њених партнера у оквиру ове иницијативе. У исто време, ова иницијатива промовише концепт отварања и инклузије, отворена је за све концепте глобалне инфраструктурне сарадње, наставља да се залаже за иновације у доменима, моделима, путевима и механизмима сарадње и за синергију свих укључених страна у заједничким напорима за ширење глобалне сарадње у инфраструктури и производним капацитетима.

Треће је истраживање постизања дугорочног дејства кооперативних механизма у свим доменима. Изградња „Појаса и пута“ јесте

пројекат века који захтева стално истраживање оптималних и одрживих модела сарадње. Филозофски захтеви за опсежне консултације, заједнички допринос и заједничке користи, као и за отвореност, зелени развој, чисто управљање, високи стандард одрживости и допринос животу људи, представљају смернице квалитетне и заједничке изградње „Појаса и пута“. Ови филозофски захтеви ће се претворити у конкретну праксу. Инфраструктура има упадљиве атрибуте јавног добра и не може се ослонити само на тржишну логику и корпоративну снагу, већ је неопходно да и државне

владе одиграју своју улогу. Стога је важно истражити одрживи модел инфраструктурног снабдевања и дати простора синергији између влада и предузећа. Пошто постоји много пројеката великих инвестиција, дугачког трајања и спорих резултата у изградњи „Појаса и пута“, сувише унитаран извор финансирања довео би до снажног финансијског притиска. Зато је неопходно истражити одрживи модел инвестирања и финансирања, привући улагања мултилатералних развојних агенција и финансијских институција из развијених земаља, повећати удео финансирања у капиталу и проширити

Председник Републике Србије Александар Вучић са делегацијом компаније HBIS Group Steel коју предводи генерални директор Сонг Сихаи, Београд, октобар 2022

Фото: Димитрије Гол

Ванг Лијонг

Лин Јоуглијанг

Достигнућа изградње „Појаса и пута“

у протеклој деценији и могућности развоја

тржишну сарадњу с трећим странама како би се створио чврст круг инвестирања, развоја и прихода. Да би пројекти у оквиру „Појаса и пута“ били економски корисни и видљиви локалним заједницама, неопходно је пажљиво слушати интересе и предлоге народа, свеобухватно разматрајући директне и реалне приходе, као и дугорочне и свеобухватне ефекте, истраживати одрживе механизме за корисну друштвену и економску интеракцију, сумирати искуство које се може употребити и промовисати, склонити препреке и поделу између економске логике и друштвене логике.

Четврто је координација унапређења практичног развоја и теоријских иновација. Баш као што је представљање иницијативе „Појас и пут“ само по себи пионирски пројекат како у теорији, тако и у пракси, квалитетна изградња „Појаса и пута“ захтева динамичне иновације. Неопходно је да иницијатива „Појас и пут“ прошири нове домене сарадње као што су Зелени пут свиле, Дигитални пут свиле и Здравствени пут свиле, истражи нове моделе сарадње попут оне између влада, компанија и на локалном нивоу, унапреди развој новог начина размишљања, вредности, правила и стандарда,

те да промовише нове технологије као што су вештачка интелигенција, велики подаци, рачунарство у облаку и интернет ствари. Потребно је служити изградњи нове развојне парадигме, заједнички спроводити Глобалну развојну иницијативу, Глобалну безбедносну иницијативу и Глобалну цивилизацијску иницијативу, искористити нове потенцијале за глобални заједнички развој и унети динамику у изградњу заједнице за заједничку будућност човечанства. У исто време, иницијатива „Појас и пут“ садржи дубоку мудрост кинеске филозофије и превазилази традиционални западњачки теоријски оквир у погледу економије, развоја и сарадње, разбија празноверје и стазе зависности, остварује свеобухватну иновативност и велике резултате у филозофским темељима, тражењу вредност, односно у моделима, методима и путевима сарадње. Теоријски систем и дискурзивни систем „Појаса и пута“ наставиће да се обогаћују кроз практични развој, дајући „златни дар“ у виду теоријске и мисаоне подршке квалитетној заједничкој изградњи „Појаса и пута“ ради напредовања и стабилности, као и пружања идеолошке просвећености и практичног пута глобалном заједничком развоју и напретку.

Wang Liyong

Deputy Director of China Center
for Contemporary World Studies (CCCWS)
Beijing (PR China)

Lin Yongliang

Senior Research Fellow of China Center
for Contemporary World Studies
Beijing (PR China)

70 |

Belt and Road Construction's Achievement of the Past Decade and Development Prospect

Summary

Ten years ago, with deep insight into global development trends and to promote common development and human progress, General Secretary Xi Jinping put forward the grand Belt and Road Initiative. Now it can be concluded that it is a successful and globally important project which has advanced world economy, but also created a brand-new model of international cooperative development. This text offers a series of concrete data: for example, China has signed MoUs for the Digital Silk Road with 17 countries, established bilateral cooperation mechanisms for “Silk Road” e-commerce with 23 countries and built 34 cross-border terrestrial cable systems and several international submarine cables. More importantly, numerous forms of integration have been realized between those countries, from cooperation in culture, education, tourism, science and technology to the construction and expansion of transport infrastructure. Thanks to the open and partnering relationship, the paradigm of international cooperation development has been changed, which announces a prospect of expanding the cooperation domain with new projects such as the “Green Silk Road”, the “Digital Silk Road” and the “Health Silk Road”. It implies a new way of thinking and approach to the values, rules and standards, and the promotion of new technologies such as artificial intelligence, big data, cloud computing, and Internet of Things.

Keywords: “Belt and Road”, development orientation, global infrastructural investments, struggle for power, turbulent period, new cooperation paradigm

Ли Јуан

Универзитет Шандонг

Извршни потпредседник и професор

Института за међународне студије

Ћинан (НР Кина)

УДК 008:327(510)

327:316.4.063.34

316.32

Дискусија/чланак

Примљен: 08.04.2024.

Прихваћен: 17.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50323

Стварање новог доба за глобални цивилизацијски развој кроз ширу размену и узајамно учење

Сажетак: Међународна сцена последњих година пролази кроз дубоке промене, при чему бука у јавном мњењу распирује појмове као што су супериорност, судар цивилизација, сукоб култура и слично. Међутим, на истоку света Кина у новој ери истражује начине интеракције међу нацијама и цивилизацијама са својим јединственим културним духом обogaћеним концептом кинеске модернизације и визијом Си Ћинпинга о неопходности ширења сарадње међу различитим цивилизацијама. Посвећена размени и интеграцији различитих цивилизација и фокусирајући се на висококвалитетну сарадњу „Појас и пут“, Кина енергично унапређује повезивање људи, истовремено изграђујући мреже сарадње, између осталог, у образовању, здравству, спорту и туризму. Кинески предлог за глобализацију у ери после пандемије уздржава се од повлачења идеолошких линија, не циља на трећу страну, нити тежи формирању ексклузивног блока. Уместо тога, Кина заговара поштовање различитости и ради на изградњи заједнице са заједничком будућношћу за читаво човечанство.

Кључне речи: „Појас и пут“, сарадња, размена и учење, дијалог, повезаност роба, људи и идеја

Генерални секретар Си Ћинпинг је 15. марта 2023. први пут представио Глобалну цивилизацијску иницијативу у дијалогу Комунистичке партије Кине са светским политичким партијама у оквиру састанка на високом нивоу. Глобална цивилизацијска иницијатива, као и Глобална развојна иницијатива и Глобална безбедносна иницијатива, још једно су важно јавно добро које је Кина пружила у ново доба ради суочавања са заједничким глобалним изазовима и изградње заједничке будућности човечанства. Ове године се обележава десетогодишњица од када је генерални секретар

Си Ћинпинг предложио изградњу заједнице са заједничком будућношћу човечанства и иницијативу „Појас и пут“. Глобална цивилизацијска иницијатива додатно је проширила средства и путеве за изградњу заједнице за заједничком будућношћу човечанства, обогатила идеолошку конотацију „Појаса и пута“, понудила кинеска решења и кинеску мудрост у промовисању размене и узајамног учења цивилизација, као и унапређења напретка људске цивилизације.

У последњих неколико година међународна сцена доживљава дубоке промене. Још увек нису

елиминисани разни сукоби између различитих култура и цивилизација, а у арени међународног јавног мњења и даље се истичу појмови као што су надмоћност одређених цивилизација и судар цивилизација. Међутим, на источној страни света, у новом добу, Кина истражује начине интеракције између нација и цивилизација позивајући се на свој јединствени културни дух. Захваљујући сталној модернизацији, Кина је створила властиту и јединствену визију цивилизација. У дијалогу Комунистичке партије Кине са светским политичким партијама у оквиру састанка на високом нивоу, генерални секретар Си Ђинпинг истакао је да „пошто је будућност свих земаља блиско повезана, толеранција, коегзистенција, размена и узајамно учење између различитих цивилизација имају незаменљиву улогу у унапређењу процеса модернизације човечанства и подстицању врта светских цивилизација на цветање“. На основу карактеристика датог периода и развојног контекста Кине, Глобална цивилизацијска иницијатива сажима кинеску мудрост о управљању државом у новом добу, прати тренд светске модернизације и закон развоја људске цивилизације. Имајући на уму ову иницијативу, Кина ће удружити снаге са свим земљама како би створила ново доба за глобалну цивилизацијску сарадњу путем размене и узајамног учења између цивилизација.

Различитост цивилизација је неопходан закон развоја људске историје

Људска историја односи се на разне цивилизације које заједно напредују у својој различитости.

Интеракција, укрштање и интеграција различитих цивилизација створили су могућности за напредак људског друштва и насликали разнобојну слику света који иде напред. Још у античко доба људи су створили низ различитих и оригиналних цивилизација, укључујући, између осталих, месопотамску цивилизацију, цивилизацију у долини Нила, цивилизацију у долини Инда, цивилизацију Жуте реке и реке Јангце, цивилизацију Маја, које су све сијале јединственим сјајем. Пре 2.000 година у Кини су се појавили Конфучије и Лао Це, у античкој Грчкој Сократ и Платон, као и многи други велики мислиоци, који су попут звезда заједно сијали и постали високе планине којима се диве будући нараштаји. Њихове идеолошке поставке и етичка начела створили су културне традиције различитих древних цивилизација и заједно упалили искре доба разума у људској цивилизацији.

С отварањем нових трговачких путева појединци из различитих цивилизација почели су све чешће да долазе на туђе територије. Размена и сарадња између цивилизација дале су подстрек напретку људског друштва. Четири велика кинеска изума пренети су у Европу преко арапског света, што је подстакло ренесансу и верске реформе и олакшало еманципацију ума и друштвени напредак у Европи. Џенг Хе је седам пута пловио западњачким морима на лађама пуним блага и раширио напредну технологију у Јужна мора, што је довело до цивилизовања и просвећења локалних заједница. Матео Ричи и Су Гванчи су заједно превели Еуклидове *Елементи*, означивши тако почетак размене између кинеске и западњачке

науке. Јасно се види да су размена и узајамно учење цивилизација послужили као основни облик друштвене интеракције људи у историји и да су имали велики значај за заједнички просперитет људских цивилизација. Повезивање регионалних цивилизација и укључивање глобалних цивилизација обезбедили су неисцрпан извор елемената за појаву нових филозофија и идеја, залажући се за стални развој у свим облицима.

Међутим, индустријска револуција је довела до брзих промена у равнотежи моћи између земаља. Услед ширења колонијализма, различитост светских цивилизација наишла је на озбиљне изазове. После два светска рата свет је успоставио основни ред и правила у међународним односима и ушао у период заснован на независним националним државама. Након више од стотину година напора, огроман број земаља у развоју напokon је кренуо властитим путевима модернизације, а колективни успон различитих група постао је неизбежан тренд светског развоја. Самим тим, многе древне цивилизације обновиле су своју виталност и самоувереност, враћајући светске цивилизације на пут разноврсног и инклузивног развоја, који се одликује отвореним дијалогом, узајамним учењем и међусобним коришћењем јаких страна. Извесно је да ће се различитост људских цивилизација поново појавити, баш као што ће односи између цивилизација сигурно постати равноправни. Ово је општи тренд историјског развоја човечанства и тежња свих људи. Генерални секретар Си Ђинпинг је у Глобалној цивилизацијској иницијативи нагласио следеће: „Ми се залажемо

за поштовање различитости цивилизација. Државе треба да подрже начела једнакости, узајамног учења, дијалога и инклузивности међу цивилизацијама, и да дозволе да културне размене превазиђу отуђеност, да узајамно учење превазиђе сукобе, а да коегзистенција превазиђе осећање надмоћности.“ У новом добу, вођена визијом једнакости, узајамног учења, дијалога и инклузивности између различитих цивилизација, Кина је почела да примењује у пракси и да се залаже за глобалну цивилизацијску размену и узајамно учење, подаривши кинеску мудрост и снагу у промоцији различитости, коегзистенције и развоја људских цивилизација.

Размена и узајамно учење између цивилизација има дубок утицај на мир и развој света

Док људско друштво улази у еру глобализације, размена и комуникација између цивилизација постале су интензивније него икада раније, дајући снажан подстицај друштвеном развоју и напретку. Међутим, у последњих неколико година међународна политичка и економска ситуација брзо се мењају, при чему се јављају трендови против глобализације, а често избијају све врсте сукоба. У поступању према вишеструким изазовима с којима се свет суочава, значај размене и узајамног учења између цивилизација постаје све наглашенији.

Размена и узајамно учење између цивилизација важна су покретачка снага за мир и развој света. Суочени с непрекидном паљбом,

незамисливим ужасима и све бројнијим сукобима у данашњем свету, ни „крај историје“ Френсиса Фукујаме нити „сукоб цивилизација“ Самјуела Хантингтона не могу променити кризе и дилеме савременог човечанства. Ове теорије у коначној анализи заговарају стандарде западњачке цивилизације и одступају од духа размене и узајамног учења између цивилизација. Стварност данашњег света доказала је да покушаји да се поједине цивилизације поставе изнад других, да се свет подели на непомирљиве блокове и запоставе могућности складне коегзистенције између цивилизација озбиљно ометају односе између различитих земаља и миран и стабилан развој међународног поретка. Генерални секретар Си Ђинпинг истакао је следеће: „Ми се залажемо за заједничке вредности човечанства. Мир, развој, једнакост, правда, демократија и слобода заједничке су тежње свих народа. Државе морају да буду отвореног ума да би цениле перцепцију вредности у различитим цивилизацијама и да би се уздржале од наметања сопствених вредности или модела другима и од изазивања идеолошких конфронтација.“ Заједничке вредности човечанства пружају основне смернице за све стране. Уздржавање од наметања сопствених вредности и модела другима представља израз политичке цивилизованости и историјски тренд људског развоја. Људска историја нам говори да је покушај успостављања уједињеног света с једном цивилизацијом само нереална фантазија. Само поштовањем политичких и економских система и верске филозофије у различитим историјским окружењима, културним

традицијама и посебним националним условима, као и повећањем људског препознавања склада без једнообразности и инклузивности цивилизација човечанство може пронаћи начин за коегзистенцију међу цивилизацијама која уклања препреке и неспоразуме, решава сукобе и конфликте и обезбеђује трајан мир и заједнички развој света.

Размена и узајамно учење између цивилизација могу помоћи државама у бољем наслеђивању и развоју њихових традиционалних култура. Хиљаде година људских цивилизација произвеле су дивне и разноврсне традиционалне културе у разним земљама као одличан темељ за свеобухватно културно и етичко стремљење свих народа који преставља јединствен културни идентитет разних народа. Лепа традиционална култура неке земље припада не само њеном народу већ и читавом свету. Како треба поступати према својој традиционалној култури? Ово је питање којим свака земља мора правилно да се позабави у процесу модернизације. Јасан одговор на ово питање понудио је генерални секретар Си Ђинпинг предлажући Глобалну цивилизацијску иницијативу: „Ми се залажемо за значај наслеђа и иновација цивилизација. Државе морају да у потпуности схвате значај своје историје и културе и повежу их са данашњицом, као и да се залажу за креативну трансформацију и иновативни развој својих лепих традиционалних култура.“ Размена и узајамно учење између цивилизација могу помоћи у ширењу традиционалних култура разних земаља по читавом свету, а истовремено им омогућити да упију сушти-

ну разних идеја и културолошких елемената, осавремењујући на тај начин у потпуности ту традиционалну културу и повећавајући њену виталност и утицај.

Размена и узајамно учење између цивилизација биће главни покретач глобализације у постпандемијској ери. Док се међународна заједница труди да брзо уклони негативни утицај пандемије ковида 19, развој и просперитет света захтевају међусобно разумевање, међусобну размену, међусобно учење и заједнички развој различитих цивилизација да би се спречио упорни начин мишљења усмерен против глобализације. Суочене са глобалним изазовима, мудрост и снага цивилизација још су потребније као чврсте смернице за опстанак и развој свих народа и држава. Кинески предлог за глобализацију у постпандемијској ери уздржава се од повлачења идеолошких линија, од примене дипломатије усмерене на вредности, не циља на трећу страну нити жели да формира искључиви блок. Уместо тога, Кина се залаже за поштовање различитости и ради на изградњи заједнице са заједничком будућношћу човечанства. Изградња такве заједнице не подразумева само блиску сарадњу у материјалном смислу него и постизање чврстог консензуса у културном и етичком смислу и учвршћивање идентитетских веза. Кроз међуцивилизацијску размену и узајамно учење државе могу повећати међусобно разумевање и признање, узети у обзир разумне разлоге за забринутост других земаља и истовремено тежити остварењу сопствених интереса и промовисати заједнички развој свих земаља док истовремено раде на сопственом развоју.

Кина у пракси доследно примењује и промовише размену и узајамно учење између цивилизација

Још од древних времена Кина је стварала визију различитости, толеранције и узајамног учења о цивилизацијама кроз своје мирне и пријатељске интеракције с разним земљама и цивилизацијама. Стари кинески мудраци одавно су увидели да не постоји једнообразни стандард за све на свету. Стога су поштовање различитости и посвећеност складној коегзистенцији претворени у суштину мисли и идеја које гаји древна кинеска мудрост. У *Књизи обреда* пише да „сва жива бића могу расти у складу не повређујући једни друге, а да различити путеви могу да постоје паралелно, не задирући један у други“. Ово запажање снажно истиче да развој ствари није могућ без заједничких темеља, уклањања разлика и трагања за отвореношћу и инклузивношћу. За време владавине западне династије Хан, древни Пут свиле који је отворила Кина није служио само као пут економске размене већ и као пут културне размене и међуцивилизацијског дијалога. Древни Пут свиле отворио је прозор интеракције и дијалога између арапске и западњачке цивилизације у земљама кроз које је пролазио. Повезивање људи, робе и идеја у великој мери је подстакло заједнички напредак цивилизација дуж Пута свиле. Истовремено, суочавајући се с разноврсним туђим културама, Кина је широкогрудно отворила врата инклузије и интеграције. С доласком разних култура настао је инклузивни идеолошки и

културни систем који спаја конфучијанизам, будизам и таоизам.

Поштујући пет принципа мирне коегзистенције као своју дипломатску смерницу, Кина се руководи том смерницом у потрази за заједничким темељима уз уважавање разлика, а посвећена је учешћу у међуцивилизацијској размени и дијалогу са свим етничким групама и регионима на равноправној и складној основи. Кина, посебно од реформи и отварања према свету, високо држи заставу мира и развоја, учествује у великој мери у дијалогу и размени између земаља и цивилизација истовремено промовишући своју независну и мировну спољну политику. Кина промовише заједничку сарадњу кроз заједничко учешће, одржава дугорочан пријатељски дијалог и сарадњу са главним земљама света, нарочито оних на Западу. У процесу размене и узајамног учења Кина је одувек била посвећена промовисању сарадње Југ-Југ и дијалога Север-Југ, као и увећавању координације и сарадње са земљама у успону и развоју. Кина заједно са земљама у развоју ради на проналажењу могућности и прилика за модернизацију и друштвени напредак.

Од XVIII националног конгреса Комунистичке партије Кине генерални секретар Си Ђинпинг придаје велики значај размени и узајамном учењу између цивилизација, па је предложио нову визију цивилизације која истиче прави пут за развој различитих цивилизација. Узимајући у обзир како домаћу, тако и међународну ситуацију, Кина је у новом добу успешно изнела важне идеје као што су иницијатива за изградњу заједнице са заједничком будућношћу човечанства, иницијатива „Појас и пут“, Глобална развојна иницијатива, Глобална

безбедносна иницијатива и Глобална цивилизацијска иницијатива, што показује кинеску широкогрудост и осећај одговорности за рад на миру и развоју читавог света.

Кина не само да заговара цивилизацијске размене и узајамно учење него их у пракси примењује и промовише. Вођена визијом изградње заједнице са заједничком будућношћу човечанства, Кина подстиче међуцивилизацијску размену и дијалог конкретним радњама. Својом посвећеношћу размени и интеграцији различитих цивилизација и усредсређеношћу на квалитетну сарадњу у оквиру иницијативе „Појас и пут“, Кина енергично унапређује директно повезивање људи путем ове иницијативе и гради мреже сарадње, између осталог, у образовању, здравству, спорту и туризму. Кина је развила нове моделе дијалога и сарадње између цивилизација. Успоставила је низ платформи за међуцивилизацијски дијалог, укључујући и дијалог Комунистичке партије Кине са светским политичким партијама у оквиру састанка на високом нивоу, Конференцију о дијалогу азијских цивилизација, Конференцију о дијалогу између кинеске и афричке цивилизације. Све ове платформе постале су механизми за отворену и равноправну комуникацију између цивилизација и пружају дуготрајан и снажан подстицај за још дубљу међуцивилизацијску размену и узајамно учење. У фебруару 2023. године Кина и Грчка су заједно основале Центар за древне цивилизације Кине и Грчке као добар пример размене и узајамног учења између кинеске цивилизације и страних цивилизација.

С обзиром на промене које се дешавају једном у веку, свет се поново нашао на историјском

Ли Јуан

Стварање новог доба за глобални цивилизацијски развој кроз ширу размену и узајамно учење

раскршћу. Глобална цивилизацијска иницијатива коју је предложио генерални секретар Си Ђинпинг изградила је мост међуцивилизацијске размене и узајамног учења са циљем подржавања светског мира и развоја. Као још један важан интелектуални допринос који је Кина дала људској цивилизацији, Глобална цивилиза-

цијска иницијатива кретаће се напред с Кином, земљом која се све више приближава центру светске сцене да би остварила дубоки утицај на облике и обрасце људске цивилизације, најавила ново доба развоја глобалне цивилизације и представила лепу визију светског процеса модернизације.

| 77

И СВЕТ И КИНА. Ручно израђене таписерије компаније Qinghai Shengyan Carpet Group Co, Ltd која се налази у централном подручју града Сининг. Ручно ткани тибетански теписи су 2006. године уврштени у Националну листу материјалног културног наслеђа.

Фото: Урош Шуваковић

Li Yuan

Shandong University
Executive Vice President and Professor of the
Institute of International Studies
Jinan (PR China)

**Creating a New Era for Global Civilization Development
by Deepening Exchanges and Mutual Learning**

Summary

78 |

The international landscape has undergone deep changes in the past years, whereas the noise in the public opinion gives rise to the notions such as superiority, collision of civilizations, conflict of cultures etc. However, in the east of the world, China in the new era explores ways of interaction between nations and civilizations with its unique cultural spirit enriched by the concept of Chinese modernization and Xi Jinping's vision of the necessity of cooperation expansion among diverse civilizations. Committed to exchanges and integration of different civilizations and focusing on the high-quality Belt and Road cooperation, China vigorously advances the connectivity of people while at the same time building cooperation networks in, among other things, education, health, sports and tourism. China's proposal for globalization in the post-pandemic era refrains from drawing ideological lines, not targeting a third party, nor striving for the formation of an exclusive bloc. Instead, China advocates respect of diversity and differences and works on building a community with the common future for whole humanity.

Keywords: "Belt and Road", cooperation, exchange and learning, dialogue, connectivity of goods, people and ideas

Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“

Сажетак: Глобално економско и трговинско окружење свакодневно се мења, а начини сарадње прилагођавају се трендовима. Овај рад у фокусу има иницијативу „Појас и пут“ кроз рефлексije на глобалне тенденције и кризе током пандемије ковида 19. Анализирајући пет нових карактеристика дубоког економског реструктурирања тржишта, аутор скреће пажњу на успон земаља у развоју и увећање директних међународних инвестиција, али и све учљивији успон дигиталних услуга. У позадини дубоког планетарног реструктурирања, сарадња „Појас и пут“ има све важнију улогу у следећа четири аспекта: прво, пружа снажан подстицај глобалном економском и трговинском расту; друго, користи огроман потенцијал глобалне економске и трговинске сарадње јер ће земље учеснице искористити своје предности и стимулисати међусобне потенцијале кроз стратешку и политичку повезаност; треће, чланице граде глобално економско и трговинско партнерство у новој ери; и четврто – промовишу преобликовање глобалног економског и трговинског система управљања које је у току.

Кључне речи: „Појас и пут“, реструктурирање тржишта, политизација економских и трговинских односа, научно-технолошки паркови, нови правац глобалног пословања

Тренутно се одвија нова фаза револуције у науци, технологији и индустрији. Глобални економски и трговински образац и начин сарадње такође се у великој мери прилагођавају. Ово је довело до нових изазова и прилика за промовисање трговинске повезаности која је обухваћена иницијативом „Појас и пут“, а која

је овој иницијативи такође дала нову улогу у реструктурирању глобалног економског и трговинског окружења. Захваљујући све широј квалитетној сарадњи у оквиру „Појаса и пута“, глобална економија и трговина ће се развијати ка доброј интеракцији на стабилан, уравнотежен и координиран начин.

Нове карактеристике еволуције глобалног економског и трговинског окружења

У последње време, под утицајем спољашњих потреса и трансформације на унутрашњем плану, глобално економско и трговинско окружење ушло је у период дубоког реструктурирања и добило пет нових карактеристика.

Прва карактеристика јесте прављење разлике између економија у погледу глобалног економског и трговинског раста. Од почетка XXI века убрзао се успон земаља у развоју. Упр-

кос снажном утицају међународне финансијске кризе из 2008. и пандемије ковида 19 из 2020, стопе раста тржишта у успону и економија у развоју и даље су генерално више од оних у развијеним економијама. Када је реч о међународној трговини и улагањима, тржишта у успону и економије у развоју такође бележе већи раст и све бољи међународни профил. Исто се односи и на развој међународних директних инвестиција.

Друга карактеристика јесте дигитализација глобалне трговине и економских образаца. Међу глобалним технолошким иновацијама,

Председник Републике Србије Александар Вучић и амбасадорка НР Кине у Србији Чен Бо са тимом кинеских медицинских специјалиста за борбу против COVID-19, Београд, 1. мај 2020. године

Фото: Зоран Жестић - Фото Танјуг

Сју Сјуђун

Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“

информациона и дигитална област забележиле су највећи број технолошких достигнућа. Са све широм применом дигиталне технологије, јављају се нове индустрије, нови облици и нови модели, подстичући брз раст дигиталне економије и трговине. У међувремену, прекогранична дигитална трговина услугама такође је показала значајну стопу раста. Развијене економије заузимају доминантну позицију у глобалној дигиталној трговини, али се дигитална трговина у земљама у развоју брже развија у последње време. Удео извоза развијених земаља у дигиталној трговини услугама преноса 2021. износио је 77,9% укупног светског извоза, што је пад од 8,3 процентна поена у односу на 2005. годину.

Трећа карактеристика јесте декарбонизација глобалне економске и трговинске структуре. Развој нискоугљеничне економије има далекосежан утицај на глобалну трговину и инвестиције. Када је реч о трговини, смањење емисије гасова стакленика све више постаје циљ и мисија трговинских пракси у разним земљама. Удео производа који изазивају велико загађење, који емитују велику количину угљеника и троше много енергије наставиће да се смањује у глобалној трговини. Иако је нискоугљенична трговина у складу с концептом и циљем одрживог развоја и у интересу је свих држава на дуже стазе, на краткорочном плану ће се спољна трговина земаља у развоју, са нижим технолошких и развојним нивоом, суочавати с бројнијим изазовима и проверама. Када је реч о инвестицијама, међународна заједница све више прихвата и примењује еколошке, друштвене и управљачке стандарде (енгл. ESG), па се традиционални методи инвес-

тирања и финансирања и даље мењају. У исто време, многе земље увеле су ограничења за посебне инвестиционе области и гране индустрије и подигле инвестиционе стандарде и еколошку одговорност предузећа.

Четврта карактеристика је политизација глобалних економских и трговинских односа. Поједине развијене економије радије посматрају економске и трговинске односе из перспективе геополитике и националне безбедности. Оне уобичајеним економским и трговинским односима дају снажну политичку ноту и на домаћим и дипломатским догађајима наглашавају такозвану претњу економске и трговинске безбедности. Говорећи о трговини, поједине развијене економије често користе предност њихове доминантне позиције у глобалном трговинском систему да би покренуле једностране радње против других земаља, увеле економске санкције и изазвале трговинске ратове, чиме озбиљно угрожавају и ометају уобичајену трговинску размену. У области инвестиција, неке развијене економије злоупотребиле су безбедносне концепте да би ограничиле нормалан прилив страног капитала, а предузеле су циљане рестриктивне мере против неких држава и предузећа, повећавајући нестабилност, неизвесност и непредвидивост прекограничних инвестиција.

Пета карактеристика је „наоружавање“ глобалног економског и трговинског механизма. Услед намерних опструкција појединих земаља, споро се одвија реформа механизма управљања, на пример, Светске трговинске организације, Међународног монетарног фонда, Светске банке и Групе 20. Ови механизми нису

успели да одрже глобални економски поредак, а исто тако сведени су на обичну алатку, па чак и оружје за шачицу земаља које се упуштају у геополитичке игре и потискују остале земље.

Нова улога иницијативе „Појас и пут“ у реструктурирању глобалног економског и трговинског окружења

82 |

Заједно с предлогом и праксом иницијативе „Појас и пут“, економски и трговински развој земаља учесница ушао је у нову фазу. У условима дубоког реструктурирања глобалног економског и трговинског окружења, сарадња у оквиру „Појаса и пута“ има све значајнију улогу у следећа четири аспекта.

Прво, она даје снажан подстрек глобалном економском и трговинском расту. Данас је глобална економска и трговинска размена у великој мери отежана, а ниво трговинске и инвестиционе либерализације и олакшавања не може да одржава корак са захтевима глобалног економског и трговинског развоја. Исто тако бележи пад у појединим областима и гранама индустрије. Док иницијатива „Појас и пут“ наставља да напредује, ниво трговинске и инвестиционе либерализације и олакшавања у земљама учесницама расте, стварајући повољне услове за подстицање трговинског раста и повећање делотворности инвестиција. Иницијатива за промоцију неометане трговинске сарадње у оквиру „Појаса и пута“, коју је покренула Кина, предвиђа промоцију трговинског раста, подстицање двосмерних ин-

вестиција и инклузивног и одрживог развоја као три главна циља економске и трговинске сарадње у оквиру иницијативе „Појас и пут“. Она, такође, промовише и шири трговинску размену посредством разних олакшица, развоја нових пословних модела, повећања сарадње у трговини услугама, учвршћивања инвестиционе сарадње како би се заједно испунио задатак промовисања Агенде Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године. Ова иницијатива је наишла на позитиван пријем и учешће више од 80 земаља и међународних организација. У исто време, иницијатива „Појас и пут“ наглашава сарадњу у научним и технолошким иновацијама и активно промовише истраживање и развој, као и примену технологија земаља учесница да би се створили подстрек и виталност за економски и трговински раст уз помоћ технолошког напретка.

Друго, она користи огромни потенцијал глобалне економске и трговинске сарадње. У међународној сарадњи у оквиру иницијативе „Појас и пут“, земље учеснице ће у потпуности користити међусобне предности и подстицати међусобне потенцијале стратешким и политичким повезивањем, а исто тако ће економске комплементарности претворити у практичне резултате економске и трговинске сарадње. Према студији Светске банке, иницијатива „Појас и пут“ могла би повећати обим трговине међу земљама учесницама за 4,1%, а тај ефекат подстицања трговине могао би се утростручити уколико се и даље наставе релевантне трговинске реформе и унапређење транспортне инфраструктуре. Када је реч о инвестицијама, укупна двосмерна улагања између Кине и земаља учесница од 2013. до 2022.

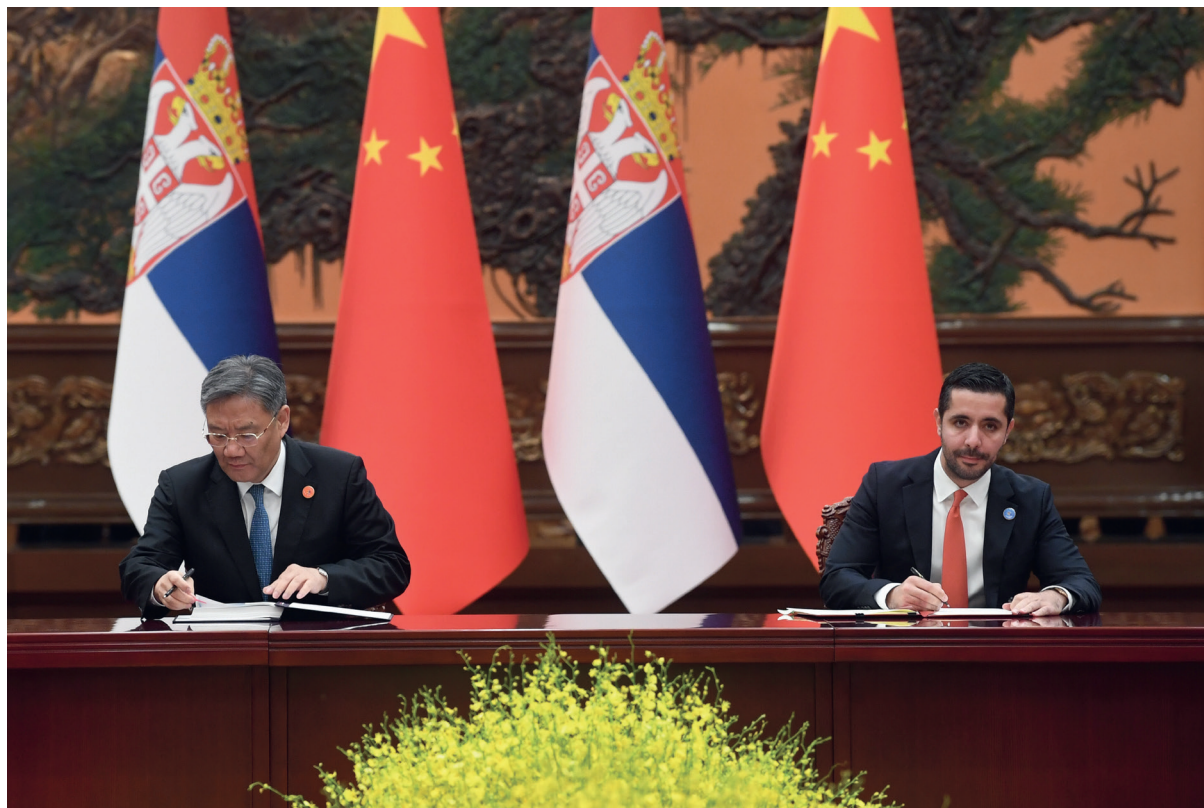
Сју Сјуџун

Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“

премашиће 270 милијарди долара. Када је реч о грађевинским пројектима, у периоду од 2013. до 2022. укупна вредност нових уговора за кинеске пројекте у земљама учесницама премашује 1,2 трилиона долара, а укупни остварени промет већи је од 800 милијарди долара, односно више од половине укупног промета. Заједничка изградња „Појаса и пута“ ће у потпуности подстаћи комплементарне економске ефекте за Кину и

земље учеснице. Њена улога у повећавању обима и сарадње глобалне економије и трговине све је очигледнија.

Треће, она гради глобално економско и трговинско партнерство у новом добу. Због унилатерализма, протекционизма и трговинског застрашивања, појачано је отуђење глобалних економских и трговинских односа, а широко је распрострањен концепт „ти губиш, ја добијам,

Министар трговине НР Кине Ванг Вентао и министар унутрашње и спољне трговине Републике Србије Томислав Момировић, приликом потписивања Споразума о слободној трговини између Владе НР Кине и Владе Републике Србије, Пекинг, октобар 2023.

Фото: Димитрије Гол

а победник узима све“. Ескалација сукоба и конфронтација на економском и трговинском пољу бацају сенку на глобалну економску и трговинску сарадњу. У међународној сарадњи, у оквиру иницијативе „Појас и пут“, земље учеснице обављају економску и трговинску размену по равноправном и добровољном принципу и посвећене су промоцији отвореног, инклузивног и обострано корисног економског и трговинског партнерства. Државе кроз опсежне консултације и постизање консензуса граде све чвршћу партнерску мрежу. Државе заснивају своју економску и трговинску сарадњу на међусобном политичком и стратешком поверењу па су тако спречиле инструментализацију и злоупотребу економских и трговинских односа. Иницијатива „Појас и пут“ залаже се за успостављање кооперативних односа заснованих на принципу опсежних консултација, заједничког доприноса и обостране користи. Она пружа значајну подршку добронамерним интеракцијама глобалног економског и трговинског партнерства. Земље учеснице су се, такође, активно удружиле у процесу регионалних и глобалних економских интеграција и промовисале преговоре, потписивање и реализацију великог броја нових билатералних и регионалних уговора о слободној трговини, који пружају институционалну заштиту све дубље економске и трговинске размене између укључених земаља.

Четврто, она промовише реструктурирање глобалног економског и трговинског система управљања. У последње време, глобално економско и трговинско окружење и

односи непрекидно се погоршавају, а све је упадљивији недостатак демократије, институционалних правила и одговорности глобалног економског и трговинског управљања. Мала група земаља прибегава унилатерализму тако што уместо међународних правила поштује домаће законодавство, заједнички консензус међа једностраним одлучивањем, ставља своје интересе изнад заједничких глобалних интереса и практикује трговинско застрашивање у име мултилатерализма. У постојећем економском и трговинском систему управљања право гласа и одлучивања великог броја земаља у развоју озбиљно је угрожено, а њихови легитимни интереси не добијају прописну заштиту од система. У исто време, општепризната међународна правила у областима као што су дигитална трговина, нискоугљенична трговина и одрживо инвестирање и финансирање тек треба да се формулишу, а поједине хегемонистичке државе користе прилику да интернационализују своја домаћа правила и да наметну такозвану надлежност дуге руке. У таквој клими, све гласније се чује захтев земаља у развоју за реформом постојећег глобалног и трговинског система управљања, што сарадњи у оквиру „Појаса и пута“ поверава функцију борбе за реструктурирање глобалног економског и трговинског система управљања. Ослањајући се на платформу међународне сарадње у оквиру иницијативе, земље учеснице придржавају се истинског мултилатерализма, примењују концепт глобалног управљања кроз „опсежне консултације, заједнички допринос и обострану корист“. Оне активно учествују,

Сју Сјуџун

Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“

промовишу и предводе процес реформације глобалног економског и трговинског система управљања посредством прагматичне економске и трговинске сарадње.

Промоција реструктурирања глобалног економског и трговинског окружења преко квалитетне сарадње у оквиру „Појаса и пута“

Тежећи високим стандардима, одрживости и бољем животу људи, квалитетна сарадња у оквиру „Појаса и пута“ даље ће консолидовати темељ сарадње с циљем повезивања, проширивања простора за међународну сарадњу, учвршћивање мреже за спречавање и контролу ризика, и трудиће се да оствари виши ниво сарадње, већу ефикасност улагања, квалитетнију понуду и снажнији развој. У области економске и трговинске сарадње, земље учеснице ће одговорити на развојни тренд глобалне економије и трговине како би се суочиле са изазовима глобалне економске и трговинске сарадње, ослањајући се на то да ће Иновативни пут свиле, Дигитални пут свиле, Зелени пут свиле и Пут свиле о правилима наставити да раде на реструктурирању глобалног економског и трговинског окружења.

Прво, квалитетна сарадња за Иновативни пут свиле даће нов подстицај глобалним економским и трговинским односима. Иновативни пут свиле је извор снаге за квалитетну сарадњу у оквиру „Појаса и пута“. Исто тако, он је неизбежан избор приликом обликовања нове динамике у

глобалним економским и трговинским односима. У последње време Кина и земље учеснице прошириле су сарадњу и размену у научним и технолошким иновацијама, убрзале су усклађивање и дељење иновативних елемената и подстакле квалитетну сарадњу у оквиру Иновативног пута свиле, са све снажнијом систематичном и синергијском организацијом целокупне сарадње у научним и технолошким иновацијама. У сарадњи у оквиру „Појаса и пута“ Кина је увела велики број политика, мера и пројеката и активно промовише изградњу заједничких лабораторија, сарадњу у научним и технолошким парковима, пренос технологија итд., што је поставило значајан темељ другим земљама за промоцију индустријског унапређења, оптимизацију трговинске структуре и формулисање подстицаја за трговински раст. Од јуна 2023. Кина је успоставила научне и технолошке кооперативне односе с више од 160 земаља и региона и потписала научне и технолошке уговоре са 117 земаља, већином учесница у оквиру иницијативе „Појас и пут“. Кина се, такође, укључила у више од 200 међународних организација и мултилатералних механизма и преузела вођство у покретању и убрзавању кинеских међународних „великих научних“ програма. Захваљујући сталном залагању за квалитетну сарадњу у оквиру Иновативног пута свиле, повећаће се и ниво научних и технолошких иновација земаља учесница, а биће дат пун подстицај њиховим улогама у стварању нових покретачких снага за економски и трговински раст.

Друго, квалитетна сарадња у оквиру Дигиталног пута свиле истражиће нове начине

глобалне економске и трговинске интеракције. Глобална дигитална економија и е-трговина брзо се развијају после пандемије ковида 19. Прекогранична е-трговина забележила је упадљив раст међу земљама учесницама у њиховим напорима да прошире економску и трговинску сарадњу. Да би промовисала квалитетну сарадњу у оквиру Дигиталног пута свиле и створила ефикаснији нови модел економске и трговинске сарадње, Кина је активно прилагодила развојне циљеве е-трговине и захтеве свих укључених страна ради стварања ефикасне платформе за е-трговину. Од јуна 2023. Кина је потписала документе о сарадњи у оквиру е-трговине са 29 земаља и успоставила билатералне механизме сарадње у е-трговини. Док се наставља сарадња ради квалитетног Дигиталног пута свиле, глобални економски и трговински модел ће претрпети дубоке промене у земљама учесницама у „Појасу и путу“, па и у читавом свету.

Треће, квалитетна сарадња у оквиру Зеленог пута свиле прошириће нову стазу глобалне економске и трговинске сарадње. У међународној сарадњи у оквиру иницијативе „Појас и пут“, земље учеснице залажу се за принцип зелених инвестиција, основале су Коалицију о зеленом развоју у оквиру ове иницијативе, као и Зелени инвестициони фонд. Делотворно реагујући на епидемију, Зелени пут свиле брзо се развија, а главне индустрије, као што су заштита животне средине и чиста енергија, суочавају се с новим могућностима за развој. Године 2021. Кина и 31 партнерска земља покренуле су Иницијативу за партнерство за зелени развој у оквиру „Појаса и

пута“, обавезујући се да више неће реализовати нове пројекте с угљем као енергентом ван Кине. Исто тако, Кина је прва најавила оснивање Кунминг фонда биодиверзитета уложивши 1,5 милијарди јуана. У областима нове енергетике, очувања енергије, заштите животне средине и изградње нове инфраструктуре, сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“ непрекидно се шири и ствара огроман развојни простор за трговинску и инвестициону сарадњу у овим областима. Нискоугљенична трговинска и еколошка улагања све више постају важан пут земљама учесницама у истраживању потенцијала и побољшању квалитета економске и трговинске сарадње.

Четврто, квалитетна сарадња у оквиру Пута свиле с правилима изградиће нови систем глобалног економског и трговинског управљања. У последње време, земље учеснице повећале су усклађеност стандарда и правила која примењују како на унутрашњем, тако и на међународном плану. Међутим, глобална економска и трговинска правила управљања у новим областима, као што су дигитална трговина и нискоугљенична трговина, и даље су у почетној и истраживачкој фази, а преговори о правилима прекограничног преноса података, заштити приватности и тржишном приступу за дигиталне услуге под окриљем Светске трговинске организације и осталих мултилатералних механизма и оквира и даље су у току. С обзиром на то да ове нове области представљају будући тренд развоја економске и трговинске сарадње, успостављање релевантних правила довешће до значајних промена у глобалном економском и трговинском

Сју Сјуџун

Реструктурирање глобалног економског и трговинског окружења и квалитетна сарадња у оквиру иницијативе „Појас и пут“

систему управљања. Стога ће висококвалитетна сарадња с циљем отвореног, праведног, правичног и недискриминаторног Пута свиле о правилима и изградња глобално оријентисане мреже

слободних трговинских зона високог стандарда промовисати развој глобалног економског и трговинског система управљања у праведнијем и рационалнијем правцу.

| 87

Од малена ђаци се уче да треба да чувају природу. Ова мајица и јакна су произведене од рециклираних боца РЕТ амбалаже и изложене у галерији Чангђиангјуан етничке школе.

Фото: Урош Шуваковић

Xu Xiujun

University of Chinese Academy of Social Sciences
Professor at the School of International Economics and Politics
Beijing (PR China)

Global Economic and Trade Landscape Reshaping and High-Quality Belt and Road Cooperation

Summary

88 | The global economic and trade landscape is changing, while methods of cooperation are being adjusted to trends. This paper is focused on the Belt and Road Initiative through reflections on the global tendencies and crises during the COVID-19 pandemic. Analyzing five new features of profound economic restructuring of the market, the author points to the rise of the developing countries and the increase in international investments, but also to the increasingly evident rise of digital services. Against the backdrop of deep planetary restructuring, the Belt and Road cooperation has an increasingly important role in the following aspects: first, it provides a strong impetus to global economic and trade growth; second, it taps into the huge potential of the global economic and trade cooperation because the participating countries will use their advantages and encourage mutual potentials through strategic and political connectivity; third, the participating countries build a global economic and trade partnership in the new era; and, fourth, they promote the reshaping of the global economic and trade governance system, which is underway.

Keywords: Belt and Road, market restructuring, politicization of economic and trade relations, scientific and technological parks, new direction of global business operations

Економска сарадња Републике Србије с Народном Републиком Кином

Сажетак: У протеклој деценији сарадња између Србије и Кине постала је кључни фактор у економском развоју наше земље Србија је прва земља Средње и Источне Европе која је успоставила стратешко партнерство са Кином, 2009, посебан замах забележен је од 2013, да би 2016. године били подигнути на ниво свеобухватног стратешког партнерства, које представља окосницу изузетно успешне сарадње. Успону билатералних односа, јер Кина је данас један од најзначајнијих економских партнера Србије, мерено како по обиму робне размене и вредности српског извоза, тако и по вредности инвестиција и заједничких пројеката, значајно су допринели челично пријатељство две државе и снажна политичка подршка на највишем нивоу – председника Републике Србије Александра Вучића и председника Народне Републике Кине Си Ђинпинга.

Кључне речи: НР Кина, економска сарадња, стране директне инвестиције, кинеске компаније

Предмет истраживања овог рада је свестрана анализа билатералне економске сарадње Републике Србије са Народном Републиком Кином, посебно од тренутка успостављања стратешког партнерства две државе. Циљ рада јесте да сагледа обим, структуру и динамику билатералне економске сарадње Републике Србије са Народном Републиком Кином и укаже на развојне утицаје брзог раста ове сарадње. Ради тога, коришћене су одговарајуће мере дескриптивне статистичке анализе, укључујући графичко приказивање

података и статистичке индексе за мерење структуре и динамике кретања проучаваних појава.

Увод

Истовремено, сарадња Србије и Кине одвија се интензивно и у мултилатералним и плурилатералним форумима сарадње, посебно у оквиру кинеске иницијативе новог пута свиле – „Појас и пут“, која је покренута 2013. године, као и кроз

[1] sinisa.mali@mfin.gov.rs

механизам Кина–ЦИЕЗ. Ради даљег унапређења сарадње између Србије и Кине октобра 2023. године потписан је и стратешки документ – Средњорочни акциони план о заједничкој изградњи иницијативе „Појас и пут“ за период од 2023. до 2025. године. Ове иницијативе и форуми отварају могућност за развој економске сарадње у широком спектру различитих области и додатно јачање свеобухватног стратешког партнерства.

Кинеске инвестиције у Србији у претходном периоду бележе снажан раст, и од 2010. до краја трећег квартала 2023. године износе 4,76 милијарди евра. У периоду од 2012. године, када је удео кинеских страних директних инвестиција у Србији износио свега 0,1%, уз остварен укупан прилив СДИ од 1,3 милиона евра, Кина је за само десет година доспела на прво место по страним директним инвестицијама у Србији, са уложених 640,4 милиона евра у 2021. години. Кина је већ 2022. године инвестирала чак 1,4 милијарде евра у Србију, што чини трећину укупних страних директних инвестиција у Србији исте године. Осим што су кинеске инвестиције концентрисане на аутомобилску индустрију, енергетику и рударство, металско-машинску индустрију и електроиндустрију и директно запошљавају близу 30 хиљада људи, оне су равномерно регионално распоређене, што значајно доприноси регионалном економском развоју.

Робна размена расла је упоредо с растом кинеских инвестиција у Србији и реализацијом заједничких инфраструктурних пројеката. Укупна вредност робне размене у периоду од 2012. до 2022. године увећана је 4,5 пута. Истовремено

је и извоз из Србије у Кину повећан чак 187,5 пута, тј. са 6,4 милиона УСД у 2012. години за протеклих десет година порастао је на ниво од 1,2 милијарде УСД у 2022. години. Међу три највећа извозника из Србије у свет већ неколико година уназад налазе се кинеске компаније: Serbia Zijin Copper, Serbia Zijin Mining и HBIS Group Steel. Недавно закључен Споразум о слободној трговини Србије са НР Кином, након ступања на снагу, биће додатни замајац за унапређење привредне сарадње, повећање конкурентности српске привреде, српског извоза, производње и запослености, укључење српских компанија у кинеске и међународне ланце снабдевања, али и повећање заједничких инвестиција.

Осим тога, поновно отварање директне авио-линије компаније „Ер Србија“ с Кином у 2022. години додатно је погодновало унапређењу привредне сарадње, али и поспешило туристичку размену две државе.

Глобално окружење и економски резултати

Јачање билатералне економске сарадње Србије и Кине одвија се у веома нестабилном глобалном окружењу, које карактеришу неизвесност у даљем развоју геополитичких околности, ситуације у енергетском сектору и изгледа за раст најзначајнијих економских партнера, затим растући инфлаторни притисци и поштрани услови на међународном финансијском тржишту. Међутим, без обзира на то, обе државе бележе добре економске резултате (МФ, 2023а; МФ, 2024).

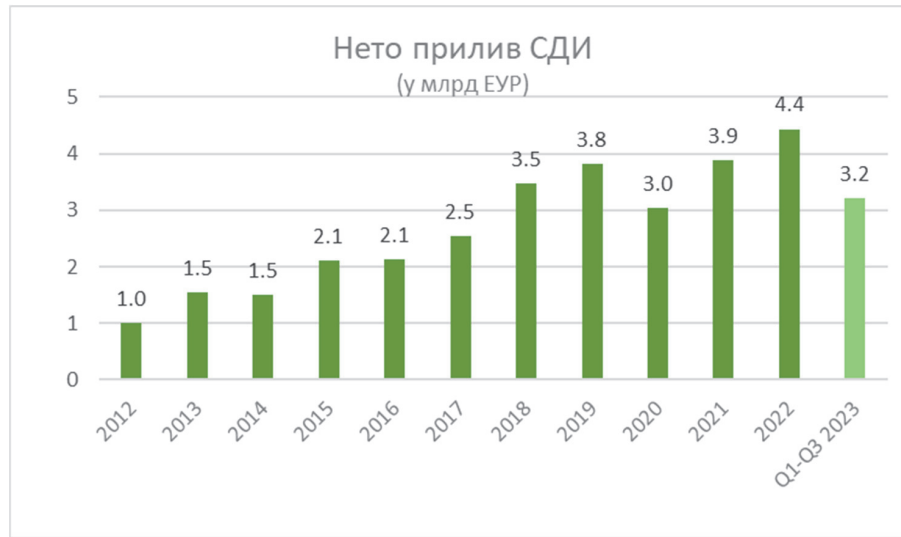
Захваљујући резултатима постигнутим у претходном периоду Република Србија је показала спремност да адекватно и правовремено реагује ради ублажавања и отклањања економских последица пандемије коронавируса. У том контексту, био је разрађен и успешно спроведен обиман пакет подршке привреди и грађанима. Важно је нагласити да привреда Републике Србије није претрпела значајне штете и ломове, које су претрпеле моћније економије. Животни стандард грађана Србије је очуван, при чему је стопа незапослености на истом нивоу као пре избијања пандемије коронавируса, уз истовремени континуирани раст расположивог дохотка становништва и очуване привредне капацитете. Истовремено, Република Србија је била међу првим земљама која је својим грађанима омогућила масовну вакцинацију и брзо и ефикасно сузбијање епидемије. У овом контексту важно је истаћи и значај несебичне помоћи и подршке коју је Република Србија добила од НР Кине у овим изазовним временима.

О периоду реструктурирања српске привреде у правцу смањења екстерних и интерних неравнотежа најбоље говоре подаци о смањењу дефицита текућег платног биланса, који је са 10,9% БДП у 2012. смањен на 6,9% БДП у 2019. години и на испод 2,6% БДП у 2023. години (МФ, 2023а; МФ, 2024). Такође, одговорном фискалном и монетарном политиком спроведено је смиревање инфлације, тако да је у периоду 2015–2023. просечан годишњи раст инфлације од 4,4%, упоредив са осталим земљама ЕУ (МФ, 2023а; МФ, 2024). Инвестиције су се показале као пресудан фактор за „откључавање“ процеса раста. Процењује се да је ниво инвестиција у Србији у 2023. години премашио 23% БДП (МФ, 2023а; МФ, 2024).

Реч је првенствено о инвестицијама у разменљив сектор привреде, као што је прерађивачка индустрија, јер оне омогућују међународну конкурентност привреде, а тиме и одржив привредни раст. Међу пет економија Западног Балкана које нису чланице ЕУ, око 60% прилива СДИ дошло је у Србију (МФ, 2023а; МФ, 2024). То је утицало на проширење извозних капацитета привреде, па је тако и учешће извоза роба и услуга у БДП повећано са 35,8% у 2012. на 59,8% у 2023. години (МФ, 2023а; МФ, 2024). Позитивна привредна кретања резултирала су значајним побољшањима на тржишту рада. Стопа незапослености је у последњих десет година рапидно смањена и у 2023. години износи 9,5%, што је уједно и један од најбољих резултата у региону (МФ, 2023а; МФ, 2024).

Након десет година можемо с поносом анализирати постигнуте резултате, али и планирати будуће кораке. Србија се позиционирала као лидер у региону с једном од најбржих стопа привредног раста у Европи. Очување макроекономске стабилности и побољшани економски изгледи вратили су поверење инвеститора, смањили премију ризика и повећали кредитни рејтинг Србије. Ово је 2015. године резултирало покретањем инвестиционог циклуса, који ће у наредном периоду променити слику Србије и створити основе за снажан економски раст у будућности.

Инвестициони циклус започет 2015. године имао је значајан утицај на привредни раст све до избијања глобалне пандемије и енергетске кризе. За пет година, од 2015. до 2019, реални раст фиксних инвестиција износио је 63,9%, а њихово учешће у БДП повећано је са 15,9% БДП у 2014. на 22,5% у 2019. години (МФ, 2023а). Стране

Графикон 1. Нето прилив страних директних инвестиција у Републику Србију од 2012. до Q3 2023. године

Извор: НБС

директне инвестиције током тог периода износе су 14,1 милијарду евра, од чега 4,1 милијарда евра у прерађивачку индустрију, 1,8 милијарди евра у финансијски сектор, 2,3 милијарде евра у грађевинарство, 1,2 милијарде евра у трговину, 1,4 милијарде евра у саобраћај, 0,8 милијарди евра у некретнине итд. (МФ, 2023а).

Стабилност је постала нова стварност у Србији, што су потврдиле различите међународне институције. Инвеститори, међународне финансијске институције и кредитне агенције оцењују Србију као земљу која успешно одговара на разне изазове из међународног окружења. Србија је остварила импресивне економске резултате захваљујући адекватној економској политици, чиме су подржани снажан економски раст, ниска

инфлација и смањење јавног дуга. Повећани приходи, раст запошљавања и побољшање животног стандарда видљиви су резултати ове политике. Према подацима НБС, девизне резерве и приливи по основу страних директних инвестиција достижу рекордне нивое. Добри макроекономски фундаменти у дужем периоду утицали су на подизање кредитног рејтинга Србије у два наврата упркос кризама из међународног окружења, и кредитни рејтинг је данас на корак од инвестиционог кредитног рејтинга.

Иако је 2023. година била изазовна због глобалних околности, Србија је показала значајну отпорност. Свет је и даље осећао последице пандемије коронавируса и енергетске кризе у Европи, а уследиле су и снажне геополитичке тензије,

конфликт у Украјини и на Блиском истоку, доносећи велику енергетску неизвесност, високу глобалну инфлацију и знатно погоршање изгледа привредног раста на глобалном нивоу. Упркос великој неизвесности, српска привреда је показала значајну отпорност, која се огледала, пре свега, у очуваној макроекономској стабилности, уз повољне изгледе за економски раст и очуван статус Србије као пожељне инвестиционе дестинације.

Одговарајућом економском политиком у изазовним међународним околностима остварен је раст економије у периоду од 2020. до 2023. године од 12,2% (МФ, 2023а). Према званичним статистичким подацима, током 2023. године расту бруто домаћег производа од 2,5% допринео је сектор услуга, пре свега захваљујући очуваном тржишту рада, као и повећаним производним капацитетима у индустрији, јер смо претходних година одговорном економском политиком Србију учинили атрактивном инвестиционом дестинацијом (МФ, 2024). О томе најбоље говори податак НБС о оствареном приливу страних директних инвестиција у 2023. од 4,5 милијарди евра (NBS, 2024b). Даље, највећи раст остварили су сектор енергетике, пољопривреда и грађевинарство захваљујући интензивирању реализације инфраструктурних пројеката. На тржишту рада настављена су повољна кретања и, у форми даљег раста запослености, смањење незапослености праћено реалним растом зарада. Просечна зарада је у 2023. години номинално повећана за 14,8%, док је реални раст зарада износио 2,4% и пратио је реални раст целокупне економије (МФ, 2024). С претпоставком да ће доћи до смањења глобалних инфлаторних притисака и опоравка зоне евра, као и услед очекиваног даљег убрзања реализације

планираних инвестиционих пројеката у области саобраћајне, енергетске и комуналне инфраструктуре, Министарство финансија очекује убрзање раста бруто домаћег производа у 2024. години на 3,5% (МФ, 2023а). Важан фактор раста биће лична потрошња као резултат већег стандарда становништва, као и инвестиције у фиксне фондове које повећавају производни потенцијал и укупну факторску продуктивност.

У периоду од 2020. до 2023. године који су обележили снажни екстерни шокови, у Србију је усмерено 15,9 милијарди евра страних директних инвестиција, од чега је више од половине инвестирано у производне и извозно оријентисане секторе (МФ, 2023а). Активирањем нових производних капацитета створена су нова радна места, подигнут је ниво дохотка, а раст буџетских прихода обезбедио је стабилно и несметано функционисање образовања, здравствене заштите, сектора безбедности и осталих функција државе.

„У последњих петнаест година Кина је била главни мотор раста светске економије, и допринела је са 35% номиналном расту светског БДП“ (Prasad, 2023). Кина од 2010. године представља другу економију у свету, као највећи произвођач и извозник, и други највећи увозник, а располаже и највећим девизним резервама (Prasad, 2023).

Упркос нестабилном глобалном окружењу, Кина је у 2022. години остварила раст БДП од 3%, а премашен је пројектовани раст за 2023. од 5% и забележен раст БДП од 5,2% (ЕС, 2023).

Обим спољнотрговинске размене Кине са светом у 2023. години премашао је 5,8 хиљада милијарди УСД, чиме је учвршћена позиција Кине као највећег спољнотрговинског партнера

на глобалном нивоу већ седму годину заредом, а очекује се да међународно тржишно учешће кинеског извоза остане стабилно на нивоу од 14% (SCIO, 2024). Робна размена Кине с државама у иницијативи „Појас и пут“ у 2023. години бележи раст од 2,8% у односу на 2022. годину, са уделом од 46,6% у укупној спољнотрговинској размени Кине (SCIO, 2024). Међу највећим трговинским партнерима Кине налазе се АСЕАН, ЕУ и САД (SCIO, 2024). У условима неизвесног глобалног окружења Кина је приступила унапређењу спољне трговине кроз примену нових модела и улаже додатне напоре за привлачење страних инвестиција и реализацију нових пројеката (SCIO, 2024).

Билатерална економска сарадња

Билатерална економска сарадња је у сталном успону. Кина је један од најзначајнијих економских партнера Србије у свету, а свакако најважнији партнер у Азији, мерено како по обиму робне размене и вредности српског извоза, тако и по вредности инвестиција (RZS 2024a, NBS, 2024a).

Робна размена између Србије и Кине бележи тренд константног раста у последњих десет година како на страни извоза, тако и увоза. Укупна вредност робне размене у периоду од 2012. до 2022. године увећана је 4.5 пута (RZS, 2024a).

Графикон 2. Робна размена Републике Србије са НР Кином у периоду 2012-2023. у млрд. ЕУР

Извор: РЗС

Истовремено је извоз Србије у Кину повећан чак 187,5 пута, тј. са 6.4 милиона УСД у 2012. години за само десет година порастао је на ниво од 1,2 милијарде УСД у 2022. години (RZS, 2024a).

У 2023. години Кина је била наш други спољнотрговински партнер у свету с реализованих 5,6 милијарди евра спољнотрговинске размене, од чега су 1,2 милијарде евра наш извоз у Кину (раст од 4,1% у односу на претходну годину) и 4,5 милијарди евра увоз из Кине (пад од 4,9%), (RZS, 2024a).

Ако из листе најважнијих извозних тржишта за Србију у 2023. години изузмемо државе чланице ЕУ и чланице ЦЕФТА, које представљају наша традиционална извозна тржишта, у остатку света највише се извозило на кинеско тржиште, те је Кина у 2022. години била на деветом месту наших најважнијих извозних тржишта, а 2023. на седмом (RZS, 2024a). У структури нашег извоза у Кину доминирају руда бакра и концентрати и рафинисани бакар (око 90% извоза, тачније у 2023. ти производи бележе учешће од 92,3%), а следе просто обрађено дрво и електрични апарати за струјна кола и сл., док је структура робе увезене из Кине знатно разноврснија – телекомуникациона опрема, машине за АОП и јединице, електричне машине и апарати, електрични апарати за струјна кола и сл. (RZS 2024a, MF, 2024).

Раст робне размене развијао се упоредо с растом кинеских инвестиција у Србији, као и реализацијом заједничких инфраструктурних и других капиталних пројеката. Са учешћем од 93% у извозу Србије у Кину у 2022. години апсолутно су доминирале компаније: Serbia Zijin Bor Copper d. o. o. из Бора и Serbia Zijin Mining. Ове две компаније, поред HBIS Group Serbia

Iron & Steel d. o. o. из Београда, истовремено представљају водеће компаније извознике из Србије у свет (MF, 2024).

Споразум о слободној трговини између Србије и Кине, потписан у октобру 2023. године, ступиће на снагу средином 2024. године, након завршетка свих неопходних процедура (Sporazum o slobodnoj trgovini, 2023). Реч је о првом споразуму о слободној трговини који је Кина закључила с неком од држава у региону Централне и Источне Европе. Србија је тако постала 29. партнер с којим Кина има закључен споразум о слободној трговини (MOFCOM, 2024). Овај споразум обезбеђује преференцијални статус за робу пореклом из Србије и биће изузетно значајан за даље унапређење свеобухватног стратешког партнерства две државе и јачање сарадње у оквиру иницијативе „Појас и пут“.

Споразум о слободној трговини Србије и Кине конципиран је на правилима Светске трговинске организације, чији је Кина члан, и обухвата фазну либерализацију роба (MOFCOM, 2024). Трговинска либерализација је договорена за максимални прелазни период од петнаест година, тако да у првој години примене, одмах након ступања на снагу споразума, буде либерализовано укупно 60% тарифних линија (Sporazum o slobodnoj trgovini, 2023). Остале тарифне линије имају прелазне периоде од 5, 10 и 15 година до потпуне либерализације, док је само мањи број производа у међусобној трговини изузет из овог процеса – нешто мање од 10% тарифних линија (Sporazum o slobodnoj trgovini, 2023).

Трговинска либерализација коју обухвата Споразум о слободној трговини, укидањем и постепеним снижавањем царинских стопа до

њиховог потпуног укидања, омогућиће да наши производи на кинеском тржишту буду знатно конкурентнији, при чему се много очекује од пољопривредне и прехранбене индустрије. Овај споразум ће допринети не само унапређењу трговинске размене већ и новим инвестицијама, укључењу српских компанија у кинеске и међународне ланце снабдевања, повећању конкурентности српске привреде, као и значајном директном и индиректном расту запослености, кроз креирање преференцијалног пословног окружења за пословање привреде.

96 | Према подацима НБС, кинеске инвестиције у Србији бележе снажан раст (NBS 2024a, NBS 2024b), а Кина је већ трећу годину заредом највећи страни инвеститор у Србији (NBS 2024a,

NBS 2024b). У периоду 2010–2023/9 м. године Кина се налази на другом месту по укупном приливу инвестиција у Србији, са износом од 4,76 милијарди евра (NBS, 2024a). У 2021. години са 640,4 милиона евра Кина је доспела на прво место по страним директним инвестицијама у Србији (NBS, 2024b). Током 2022. године Кина је постала највећи инвеститор у Србију, уложивши импресивних 1,4 милијарди евра (NBS 2024b). Овај податак чини трећину укупних страних директних инвестиција у Србији током исте године (NBS, 2024b). Поређења ради, у 2012. години тај удео износио је свега 0,1%, уз остварен укупан прилив СДИ од 1,3 милиона евра (NBS, 2024a).

Долазак и инвестиције великих кинеских компанија у Србију значајно су допринели

Графикон 3. Нето прилив страних директних инвестиција (СДИ) из НР Кине у Републику Србију у периоду 2012–2023. у милионима евра

Извор: НБС

економском развоју Србије, тако да су управо инвеститори из Кине данас водећи српски извозници у свет (МФ, 2024). Кинеске инвестиције у Србији карактерише и посебан елемент регионалне дисперзије, јер се реализују широм Србије (Суботица, Нови Сад, Рума, Зрењанин, Београд, Обреновац, Лозница, Шабац, Смедерево, Бор, Ваљево, Крагујевац, Јагодина, Алексинац, Прокупље итд.), што значајно утиче и на подстицање запошљавања и привредних активности на локалном нивоу и равномернији регионални развој.

Кинеске компаније у Србији тренутно запошљавају више од 28.000 радника, посебно у сектору аутомобилске индустрије, рударства и енергетике, металско-машинској индустрији и електроиндустрији (Премијер РС, 2023). У кинеске компаније које су својим инвестицијама у Србији запослиле највећи број радника убрајају се Zijin Mining, са више од седам хиљада запослених (Zijin Copper Mining, 2024), HBIS Group, са више од пет хиљада запослених (HBIS Group, 2024), и компаније Mei Ta (PKS, 2024), MINTH Group Limited (PKS, 2024) и Hisense Group / Gorenje (RAS, 2023), са више од хиљаду запослених по компанији. Највећи обим кинеских инвестиција и број запослених у кинеским компанијама односи се на аутомобилску индустрију, што је изузетно значајно за привредни раст Србије, имајући на уму да пружа могућност интегрисања српских компанија у европске и глобалне ланце снабдевања у овој индустрији.

Међу кинеским компанијама присутним на српском тржишту највећи кинески инвеститор и уједно водећи српски извозник је компанија **Serbia Zijin Mining Group**, која је до сада инвестирала у Србију 2,6 милијарди УСД (Zijin Copper

Mining, 2024). Ова компанија је једно од највећих предузећа у Србији и стуб развоја Бора и Мајданпека. У Србији послује кроз две компаније Serbia Zijin Cooper i Serbia Zijin Mining (Zijin Copper Mining, 2024). За кратко време од свог доласка на српско тржиште (од 2018. године) ове компаније су постале други највећи српски извозници (МФ, 2024). Ова компанија улаже значајне напоре да се модернизацијом рудника и увођењем нових технологија додатно повећа производња бакра, чиме би Србија могла да прерасте у највећег произвођача бакра у Европи (Zijin Copper Mining, 2024). У складу са подацима саме компаније, успостављена је сарадња са више од 1.500 локалних добављача и тако је компанија од свог доласка индиректно допринела отварању преко 8.000 радних места у Србији (Zijin Copper Mining, 2024).

HBIS Србија је компанија која је у Србији присутна од 2016. године и има преко 5.000 запослених у својим фабрикама у Смедереву (за производњу топло и хладно ваљаних челичних лимова) и Шапцу (за производњу белих лимова) (HBIS, 2024). Након што је HBIS група преузела железару у Смедереву, убрзо је губитке претворила у добитке и 2018. године постала највећи извозник у Србији.

Кинеске компаније присутне су у слободним зонама у Републици Србији. Укупне инвестиције кинеских компанија у слободним зонама у периоду од 2016. до 2022. године износе 1,3 милијарде евра, а запошљавају више од 7.000 радника (МФ, Управа за слободне зоне, 2023). У току 2023. године кинеска компанија Yusei Machinery започела је пословање на подручју Слободне зоне „Врање“ (локација у граду Нишу) (МФ, Управа за слободне зоне, 2024).

Повољној пословној клими додатно погодује и закључени Уговор о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак и на имовину између Савезне владе СР Југославије и Владе Народне Републике Кине који је закључен и примењује се од 1. јануара 1998. године (Ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, 1997). Од 1. јануара 2023. године овај уговор је додатно унапређен тако што је измењен решењима из Мултилатералне конвенције за примену мера које се у циљу спречавања ерозије пореске основице и премештања добити односе на пореске уговоре (Kombinovani tekst Multilateralne konvencije, 2018). Осим овог уговора, од 1996. године на снази је и Споразум о узајамном подстицању и заштити улагања између Савезне владе СР Југославије и Владе НР Кине (Sporazum o zaštiti ulaganja, 1996). Оба билатерална споразума, од изузетног значаја за инвеститоре, сведоче о постојању традиционалне економске сарадње између две државе.

Позитиван утицај кинеских инвестиција на убрзање развоја српске економије је изузетан, а видљив је и на многим другим примерима економске сарадње.

Кредитно-финансијска сарадња је значајан елемент потпоре у реализацији билатералних пројеката у Србији, а кинеским јуаном се као валутом тргује и на домаћем девизном тржишту Србије. Присуство кинеских компанија прати и присуство кинеске банке Bank of China на српском тржишту од 2017. године, као прве кинеске банке која послује на Балкану (Bank of China, 2024). То је такође један од показатеља изузетног потенцијала развоја привредне сарадње и додатни подстицај за кинеске инвестиције у Србију.

Интензивна сарадња поводом кредитних аранжмана закључених са кинеском ЕХИМ банком који представљају финансијску полугу за унапређење билатералне економске сарадње додатно је ојачана и сарадњом с Кинеском корпорацијом за осигурање извоза и кредита – SINOSURE (MF, 2023c).

Осим страних директних инвестиција из НР Кине, које значајно доприносе растућем извозу српске привреде, с кинеским партнерима реализује се и велики број пројеката у области путне и железничке инфраструктуре и енергетике на основу Споразума о привредно-техничкој и економској сарадњи из области инфраструктуре из 2009. године (Sporazum o ekonomskoj i tehničkoj saradnji u oblasti infrastrukture, 2020). Развој саобраћајне инфраструктуре је развојни приоритет Србије јер ће нови путеви и пруге значајно допринети даљем економском развоју и конкурентности привреде Србије, отварању нових радних места, развоју економије и квалитетнијем животном стандарду становништва.

С кинеским партнерима до сада је успешно реализован већи број пројеката као што су: реконструкција и модернизација деонице пруге Распутница–Раковица–Ресник (Vlada RS, 2017a) и изградња Моста „Михајло Пупин“ преко Дунава (Grad Beograd, 2015), прва фаза реконструкције ТЕ Костолац (Vlada RS, 2017b) и изградња више деоница ауто-пута Коридор 11, Е-763 (Београд – Јужни Јадран), Обреновац–Уб, Уб–Лајковац и Лајковац–Љиг, Сурчин–Обреновац, који су оперативни од 2019. године (Vlada RS, 2019); модернизација пруге Београд–Будимпешта (деоница Београд – Нови

Синиша Б. Мали

Економска сарадња Републике Србије
с Народном Републиком Кином

СаД) која је пуштена у рад марта 2022. године (Vlada RS, 2022a) и Нови Београд – Сурчин (GO Novi Beograd, 2023) и обилазница око Београда (деоница од тунела Стражевица до петље Бубањ Поток) која је пуштена у саобраћај 28. јула 2023. (Predsednik RS, 2023b).

Међу најважнијим пројектима чија је реализација у току убраја се изградња путне инфраструктуре, и то деонице аутопута Е-763 Прељина–Пожега, Фрушкогорски коридор (Koridori Srbije, 2024), обилазница око Београда сектор Б (MGSI, 2024), обилазница око Новог Сада са

мостом преко Дунава (MGSI, 2022), изградња железничке инфраструктуре – реконструкција и модернизација деоница пруге Нови Сад – Суботица – државна граница са Мађарском (MGSI, 2024), и у оквиру изградње београдског метроа уклањање старог и изградња новог Савског моста, као и пројектовање, насипање и изградња депоа у Макишу (JKP Beogradski metro i voz, 2024), пројекти у енергетском сектору – изградња блока 3 ТЕ Костолац Б (Vlada RS, 2022b) и изградња соларне електране Сараорци/Смедерево (Vlada RS, 2023), као и пројекти комуналне

Министар финансија Синиша Мали потписује Уговорни споразум за пројектовање и изградњу Депоа Макиш за метро у Београду са кинеском компанијом „Power China“, септембар 2023.

Фото: Раде Прелић

инфраструктуре као што су пројекат топловода Обреновац – Нови Београд (Grad Beograd, 2023), пројекат „Чиста Србија“ (Čista Srbija, 2024) и пројекат сакупљања и пречишћавања отпадних вода ЦКС града Београда (Vlada RS, 2020).

Ради даљег унапређења сарадње између Србије и Кине договорен је стратешки документ Средњорочни акциони план о заједничкој изградњи иницијативе „Појас и пут“ за период од 2023. до 2025. године, који је потписан октобра 2023. године (ME, 2023b). Средњорочни акциони план изражава спремност обе стране да заједнички унапређују билатералну сарадњу у оквиру иницијативе „Појас и пут“ у наредном трогодишњем периоду.

„Средњорочни акциони план представља наставак успешне претходне сарадње и представља пресек њеном унапређењу у областима: саобраћај и јавна инфраструктура, пољопривреда, привреда и трговина, рударство и енергетика, зелени развој, инвестиције, финансије, образовање, дигитална економија, култура, омладина и спорт, туризам, здравство, безбедност и здравље на раду и управљање у случају катастрофа, наука, технолошки развој и иновације, дигитализација и еУправа, царинска и пореска управа, сарадња са јединицама локалне самоуправе и другим областима. Акциони план укључује и листу приоритетних пројеката од заједничког интереса, како горе наведених актуелних пројеката путне и железничке инфраструктуре, рударства

и енергетике, тако и активности сарадње у области образовања и здравства“ (ME, 2023b).

Закључак

Са становишта финансирања будућег раста и развоја, носиоци економске политике суочавају се с многобројним изазовима. Остварење циљева економске политике у наредном периоду суочава се с многобројним препрекама. Неопходно је сачувати макроекономску стабилност, створити услове за брзи привредни раст и побољшање квалитета живота наших грађана. Наша визија је представљена планом „Србија 2027 – Скок у будућност“, који даје подстрек даљем привредном расту и унапређењу животног стандарда (Srbija 2027, 2024).

У условима светске нестабилности, Република Србија је одлучно изабрала даље јачање сарадње с доказаним пријатељима као што је Народна Република Кина. И поред географске дистанце, наше државе деле заједничке вредности и циљ – благостање наших народа. Због тога не изненађује што наша економска сарадња бележи константан узлазни тренд. Кина је присутна у свим нашим најважнијим економским подухватима, као што су јачање саобраћајне инфраструктуре, београдски метро и изградња ЕКСПО 2027 (Ехро27, 2023) комплекса, јер нашу сарадњу подупиरे челично пријатељство.

Documents and Legal Regulations / Документи и законска регулатива

- Agreement on economic and technical cooperation in the field of infrastructure between the Government of the Republic of Serbia and the Government of the People's Republic of China. (2020). Official Gazette of the RS – International Agreements. No. 90/09, 9/13, 13/13 and 4/20.
- Agreement on Mutual Encouragement and Protection of Investments between the Federal Government of the FR Yugoslavia and the Government of the People's Republic of China. (1996). Official Journal of the FRY – International Agreements. No. 4/96.
- Combined text of the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting. (2018). Official Gazette of the RS – International Agreements. No. 3/18. Available at: https://www.mfin.gov.rs/upload/media/4C1Qp6_639704c093bc5.pdf
- Double Taxation Avoidance Agreement regarding Income and Property between the Federal Government of FR Yugoslavia and the Government of the People's Republic of China. (1997). Official Journal of the FRY – International Agreements. No. 2/97. Available at: https://www.mfin.gov.rs/upload/media/Z572jg_6012ea1967c68.pdf
- Free Trade Agreement between the Government of the Republic of Serbia and the Government of the People's Republic of China. (2023). Official Gazette of the RS – International Agreements. No. 6/23.
- Memorandum of Understanding between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of Serbia on Joint Confirmation of the Economic Belt and Silk Road and the Maritime Silk Road of the 21st century. (2016). Official Gazette of the RS – International Agreements. No. 01/16.

Sources / Извори

- [EC] Official Page of European Commission, DG ECFIN. (2023). Autumn 2023 Economic Forecast: A modest recovery ahead after a challenging year 2023, Forecast for non-EU countries – China. Available at: https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2023/autumn/autumn_forecast-2023_cn_en.pdf
- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia, Free Zones Administration. (2023). Report on business operations of the free zones in the Republic of Serbia for 2022. Conclusion of the Government 05 No: 021-6162/2023 of 13 July 2023. Available at: <https://www.usz.gov.rs/upload/files/2022.pdf> [In Serbian]
- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia, Free Zones Administration. (2024). Available at: <https://www.usz.gov.rs/producers> [In Serbian]
- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia. (2023a). Revised Fiscal Strategy for 2024 with projections for 2025 and 2026. Official Gazette of the RS. No. 86/23. Available at: https://www.mfin.gov.rs/upload/media/AWmSAK_652e63d73d2c3.pdf [In Serbian]

- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia. (2023b). Siniša Mali in China signs memorandums on economic cooperation with this country. Available at: <https://mfin.gov.rs/aktivnosti/sinia-mali-u-kini-potpisao-memorandume-o-ekonomskoj-saradnji-sa-tom-zemljom> [In Serbian]
- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia. (2023c). Chinese partners' support to great Serbian projects. Available at: <https://mfin.gov.rs/aktivnosti/sinia-mali-podrka-kineskih-partnera-velikim-srpskim-projektima> [In Serbian]
- [MF] Ministry of Finance of the Republic of Serbia. (2024). Macroeconomic and fiscal data, 5 February 2024. Available at: <https://mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci> [In Serbian]
- [MOFCOM] Official page of the Ministry of Commerce, People's Republic of China. (2024). China FTA Network – China-Serbia FTA, China signed a free trade agreement with Serbia. Available at: http://fta.mofcom.gov.cn/enarticle/chinaserbiaen/chinaserbiaennews/202311/54848_1.html
- [NBS] National Bank of Serbia. (2024a). The Republic of Serbia: Foreign direct investments in Q1-Q3 2023, by countries, shown by the principle of assets and liabilities. Available at: https://www.nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/ [In Serbian]
- [NBS] National Bank of Serbia. (2024b). The Republic of Serbia: Foreign direct investments in the period 2010-2022, by countries, shown by the principle of assets and liabilities. Available at: https://www.nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/ [In Serbian]
- [PKS] Chamber of Commerce of Serbia – Partners' Base, Mei TA. Available at: [In Serbian]
- [RAS] Development Agency of Serbia. (2023). Gorenje. Available at: <https://ras.gov.rs/treca-hisense-gorenje-fabrika-u-valjevu> [In Serbian]
- [RZS] Statistical Office of the Republic of Serbia. (2024a). Data base available at: www.data.stat.gov.rs [In Serbian]
- [RZS] Statistical Office of the Republic of Serbia. (2024b). Foreign trade commodity turnover – December 2023 – by the current rate of exchange of EUR – Announcement No. 20 – year LXXIV, 31 January 2024. Available at: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20241020.pdf> [In Serbian]
- [SCIO] Official Page of the State Council Information Office of the People's Republic of China (2024). Briefing on China's imports and exports in 2023. Available at: http://english.scio.gov.cn/pressroom/node_9006492.htm#:~:text=According%20to%20customs%20statistics%2C%20China's,0.3%25%20to%2017.99%20trillion%20yuan
- EXPO27. (2023). Available at: <https://expobelgrade2027.org/>
- Official Page of the Bank of China. (2024). Available at: <https://www.bankofchina.com/rs/rs/aboutus/>
- Official Page of the HBIS Group Serbia (2024). Available at: <https://hbisserbia.rs/wp-content/uploads/Brosura%20Opste%20informacije%202021%2009%2010%20SRB.pdf> [In Serbian]
- Official Page of the Serbia Zijin Coper (2024). Available at: <https://zijinbor.com/serbia-zijin-bor-copper-o-nama/> [In Serbian]
- Prasad, E. (2023). China Stumbles but is Unlikely to Fall, F&D Finance and Development, International Monetary Fund, December 2023. Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2023/12/China-bumpy-path-Eswar-Prasad#:~:text=Over%20the%20past%20decade%20and,States%20accounted%20for%2027%20percent>
- President of the Republic of Serbia. (2023a). A Visit to the PR China. Available at: <https://www.predsednik.rs/pres-centar/vesti/poseta-nr-kini> [In Serbian]

Prime Minister of the Republic of Serbia. (2023). Chinese investments encourage the development of our country.
Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/745476/kineske-investicije-podstakle-ekonomski-razvoj-nase-zemlje.php>
[In Serbian]

Serbia 2027 – Leap into the Future. (2024). Available at: <https://srbija2027.gov.rs/>

Sources on Projects / Извори о пројектима

[MGSI] Official Page of the Ministry of Construction, Transportation and Infrastructure (2024). Infrastructural building sites.
Available at: <https://www.mgsi.gov.rs/cir/infrastrukturna-gradilista> [In Serbian]

[MGSI] Official Page of the Ministry of Construction, Transportation and Infrastructure. (2022). Bypass with the bridge on the Danube is the largest developmental project for Novi Sad. Available at: <https://www.mgsi.gov.rs/cir/aktuelnosti/momirovitsh-obilaznica-sa-mostom-preko-dunava-najvetshi-je-razvojni-projekat-za-novi-sad> [In Serbian]

Official Page of JKP Beogradski metro i voz. (2024). Belgrade Underground Railway Projects. Available at: <https://bgmetro.rs/index.php/sr-rs/bg-metro/projekti-cir/zavrсени-projekti>. [In Serbian]

| 103

Official Page of Koridori Srbije d.o.o. (2024) Fruška Gora Corridor. Available at: <https://koridorisrbije.rs/sr/projekat-novi-sad-ruma> [In Serbian]

Official Page of the City Municipality of New Belgrade. (2023). Part of the motorway New Belgrade – Surčin opened. Available at: <https://novibeograd.rs/otvorena-deonica-auto-puta-novi-beograd-surcin/> [In Serbian]

Official Page of the City of Belgrade. (2015). Available at: <https://www.beograd.rs/lat/otvorena-pristupna-saobracajnica-pupinovom-mostu/> [In Serbian]

Official Page of the City of Belgrade. (2023). Heat Transmission Line Obrenovac – New Belgrade will provide full energetic independence, stability and safety. Available at: <https://www.beograd.rs/g/beoinfo/1804512-sapic-toplodalekovod-obrenovac---novi-beograd-obezbedice-potpunu-energetsku-nezavisnost-stabilnost-i-sigurnost/> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2017a). Modernization of railways contributes to Serbia's development. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/289482/modernizacija-pruga-doprinosi-razvoju-srbije.php> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2017b). Blocs B1 and B2 in Kostolac get desulfurization facilities. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/297384/blokovi-b1-i-b2-u-kostolcu-dobili-postrojenja-za-odsumporavanje.php> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2019). “Miloš the Great” motorway opened for traffic. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/404604> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2020). Belgrade gets the waste waters purification system. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/438837/beograd-dobija-sistem-za-preciscavanje-otpadnih-voda.php> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2022a). Fast railway Belgrade–Novi Sad opened for traffic. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/618139/pustena-u-saobracaj-brza-pruga-beogradnovi-sad.php> [In Serbian]

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2022b). Construction of the new block of TPP Kostolac important for Serbia's development. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/666709/izgradnja-novog-bloka-te-kostolac-znacajna-za-razvoj-srbije.php>

Official Page of the Government of the Republic of Serbia. (2023). Future solar power plant in Saraorci will supply electric power to 2,500 households. Available at: <https://www.srbija.gov.rs/vest/719688/buduca-solarna-elektrana-u-saraorcima-snabdevace-energijom-2500-domacinstava.php>
[In Serbian]

Official Page of the President of the Republic of Serbia. (2023b). President Vučić attends the opening ceremony of the Belgrade bypass. Available at: <https://www.predsednik.rs/pres-centar/vesti/predsednik-vucic-prisustvovao-ceremoniji-otvaranja-obilaznice-oko-beograda> [In Serbian]

Official Page of the Project "Clean Serbia". (2024). Available at: <https://cistasrbija.rs/> [In Serbian]

Siniša B. Mali

Deputy Prime Minister of the Government of the Republic of Serbia
Minister of Finance of the Republic of Serbia
Belgrade (Serbia)

Economic cooperation of the Republic of Serbia and the People's Republic of China

Summary

In the past decade, the cooperation between Serbia and China has become a key factor in the economic development of our country. Serbia is the first country in Central and Eastern Europe to establish a strategic partnership with China in 2009. A special momentum has been recorded since 2013, while in 2016 this was raised to the level of comprehensive strategic partnership, which represents the backbone of our extremely successful cooperation. The rise of bilateral relations, as China is currently one of the most important economic partners of Serbia, measured both by the volume of commodity exchange and the value of Serbian exports, as well as by the value of investments and joint projects, has been significantly contributed to by the steel friendship of the two countries and strong political support at the highest level by the President of the Republic of Serbia Aleksandar Vučić and the President of the People's Republic of China Xi Jinping.

Keywords: People's Republic of China, economic cooperation, foreign direct investments, Chinese companies

Владимир Н. Цветковић

Универзитет у Београду,
Факултет безбедности
Београд (Србија)

Михајло В. Копања

Универзитет у Београду,
Факултет безбедности
Београд (Србија)

УДК 327::911.3(510)

327(73:510)

Прегледни научни рад

Примљен: 15.04.2024.

Прихваћен: 18.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50464

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

Сажетак: Свесни чињенице да Кина представља државу чији успон указује на могућност развијања довољног нивоа способности да се угрози америчка светска хегемонија, тамошњи аутори све чешће развијају тезу да савремена Кина коначно – лагано али сигурно економски посустаје, што вероватно води њеном повратку у претходно – подређено стање на глобалној сцени. У раду је најпре представљен мотив због којег идентификовани аутори приступају таквим разматрањима, док су у наставку представљена четири идентификована скупа аргумената против даљег успона Кине америчких аутора (демографска кретања, економска стагнација, институционални проблеми и крах глобализације). Коначно, у трећем поглављу се кроз расправу о представљеним аргументима пружа одговор на питање да ли Кина заиста посустаје.

Кључне речи: хегемонија, моћ, растуће силе, Кина, Сједињене Америчке Државе

Уводна разматрања

Окончањем хладног рата (1991), независно од тога да ли је до тога дошло исцрпљивањем и самоурушавањем Совјетског Савеза или пак „победом“ Сједињених Америчких Држава, свет је ушао у историјску фазу коју су многи аутори, посебно они на Западу, назвали „униполарни моменат“ (Krauthammer, 1990/1991; Mastanduno, 1997; Sheetz, Mastanduno, 1997/1998; Wohlforth,

1999; Smith, 2002; Layne, 2006; Shiffrinson et al., 2023). Његова главна одлика била је доминација САД у практично свим димензијама међународне привреде, политике и идеологије. У исти мах покренула се и дебата о томе колико ће речени „униполарни моменат“ потрајати. Док су му једни предвиђали брз и спектакуларан крај, други су инсистирали на његовој стабилности и дугорочности. У том духу неки су чак говорили и о вредносно досегнутом „крају историје“ из чега

[1] vcvetkovic@fb.bg.ac.rs

[2] mihajlo.kopanja@fb.bg.ac.rs

се већ дало наслутити у ком правцу ће се кретати постмодерни идеолошки савез Хегела и (нео) либерализма (Cvetković, 2023). Три деценије касније, чини се да ни једни ни други нису били у праву: униполарни свет није нестао, премда (ни)је сигурно да као такав још увек постоји. Поврх тога, није извесно ни то да су Сједињене Државе војно најмоћнија држава света (Brooks, Wohlforth, 2023). Поврх јасних показатеља до то више није случај (актуелни сукоби у Украјини и на Блиском истоку), вероватно да прави разлог радикалне промене у структури глобалног поретка лежи у невероватном привредном (и делимично војном) успону Кине протеклих деценија.

Подсетимо, почетком 90-их се о Кини мало или никако говорило као потенцијалном изазивачу преминања Сједињених Држава (Cvetković, 2018). Међутим, данас је Кина неизбежна тема било које дебате о садашњости и будућности међународног система, односно „светског поретка“. Она је, заједно с другим земљама БРИКС-а (пре свих Русија и Кина, али исто тако и Бразил, Саудијска Арабија итд.), новостасали конкурент дојучерашњој доминацији САД и вишевековној глобалној владавини Запада. Штавише, Кина је нека врста перјанице тог савеза јер из године у годину надмашује сва очекивања у погледу економског и војног раста, убрзано се приближавајући Сједињеним Државама.

Због тога су питање одрживости сталног успона Кине и њена способност да угрози америчку хегемонију главне теме у геополитичким текстовима америчких аутора. Они имају сагласност у томе да је могућност транзиције моћи (*power transition*) изгледнија него што је раније била, да се сенка безбедносне дилеме (*security*

dilemma) већ шири међу практично-политичким кулоарима и да је опасност упадања у Тукидидову замку из дана у дан све већа. Наравно, све наведено и даље је у домену претпоставки с обзиром на то да Кина још увек није достигла ниво потребних способности за „велики претокрет“, при чему, истини за вољу, она уопште и не исказује жељу да „игра такву игру (моћи)“. Истовремено, утисак је да се амерички аутори међу собом утркују у пружању аргумената за тезу да „Кина посустаје“, те да самим тим неће бити угрожена позиција актуелног хегемона.

Централни циљ овог рада није да утврди веродостојност и истинитост таквих тврдњи (код америчких аутора), већ да на систематичан начин представи кључне америчке аргументе против даљег успона Кине. За ту сврху, рад је организован у три целине: у првој целини анализирају се мотиви аутора с аргументима у правцу прижељкиваног кинеског посустајања (тезе о питањима транзиције моћи и могуће Тукидидове замке), док се у другој разматрају кључни амерички аргументи против даљег успона Кине. Коначно, у трећој целини осврнућемо се на снагу представљених аргумената, указујући на њихове проблематичне аспекте, без заласка у испитивање дубље каузалности тих тврдњи.

Чега се аутори прибојавају

Колико год да хегемони изгледају недодирљиво у појединим тренуцима, они нису непромењиви. Напротив. Историја нам показује непрекидне циклусе успона и падова хегемона (Kennedy, 1999). Тренутак у ком смо до сада живели ипак

је био нешто специфичнији у односу на остатак модерне историје по томе што су Сједињене Државе биле знатно недодирљивије у односу на раније хегемоне. Ипак, ни тај тренутак не представља крај историје успона и падова великих сила. Већ данас униполарни моменат нема једно од својих примарних својстава – недвосмислену униполарност. Када је Вилијам Волфорт представио своје аргументе за стабилност униполарног момента, он је као први аргумент истакао да је Америка недвосмислено најјача држава међународног система (Wohlforth, 1999). Тај аргумент више не стоји, ако ништа друго, онда због чињенице што све више аутора истиче да живимо у мултиполарном свету. Релативна моћ Сједињених Држава *vis-à-vis* другим државама међународног система више није толико велика. Можемо идентификовати два разлога зашто је то случај. Прво, дуги и скупии ратови које су Сједињене Државе водиле у Ираку и Авганистану релативно су деградирани америчку моћ. Друго, и значајније, Кина је од краја хладног рата доживела огроман и континуиран раст како на економском плану, тако и на војном.

Иако су истраживачи спољне политике Сједињених Држава указивали и на проблем расипања америчке моћи, овај разлог је био компаративно једноставнији за решавање јер је ипак био у рукама Вашингтона. Међутим, други разлог није, и Вашингтон није могао учинити много да обузда раст Кине. После три деценије могућности да самостално кроје светску политику, Сједињене Државе су се нашле у ситуацији да је раст Кине довео у питање њихову способност да то чине. Због тога и толико прибојавање од кинеског раста. Додуше, морамо признати да се

не прибојавају баш сви истраживачи кинеског успона. Посматрано у ширим оквирима, неки га и прижељкују. Међутим, фокус овог рада јесте на онима који га се прибојавају. Поред тога, постоји још један разлог због којег се аутори у Сједињеним Државама прибојавају кинеског успона, а то је могућност хегемонског рата.

Џозеф Гриеко, Џон Икенбери и Мајкл Мас-тандуно дефинишу хегемонски рат као „рат чији исход одређује која ће држава имати предоминантан утицај у међународном систему у годинама или деценијама које долазе“ (Grieco et al., 2015, str. 140). Реч је о ратовима попут Наполеонових ратова или Другог светског рата, у којима растућа држава и дотадашњи хегемон улазе у отворен и крајње деструктиван сукоб. Механизам који се најчешће истиче као покретач хегемонског рата јесте транзиција моћи (*power transition*). Идеју транзиције моћи представио је 1958. Аврам Органски (А. Ф. К. Organski). У суштини, транзиција моћи јесте назив за процес када долази до промене у односу моћи између хегемона, с једне стране, и рапидно растуће државе, с друге стране, која проузрокује хегемонски рат (Organski, 1968). Овакво уверење да се транзиција моћи између Сједињених Држава и Кине већ увелико одвија присутно је безмало две деценије у академској литератури. Међутим, оно што ауторима често измиче јесте то да теорија транзиције моћи не инсистира да до хегемонског рата мора доћи, већ само да постоји (знатно) већа вероватноћа да до њега може доћи (Organski, Kugler, 1980, str. 19).

Ту на сцену ступа идеја о Тукидидовој замци, коју је први изложио Грејам Алисон 2012, а затим је знатно детаљније разрадио у истоименој књизи из 2017. године. Сам назив ове идеје

јасно упућује на феномен хегемонског рата с обзиром на то да алудира на Пелопонески рат и сукоб Спарте и Атине. По много чему Тукидидова замка заправо је неологизам за теорију транзиције моћи, осим у једном кључном аспекту – док теорија транзиције моћи наглашава да постоји већа могућност рата, Тукидидова замка упућује на (готову) неизбежност хегемонског рата. Према Алисоновом истраживању, у око 75% анализираних случајева кроз историју, када је ривалска држава претила да претигне хегемона, исход је био хегемонски рат (Allison, 2017).

108 |

Управо оваквог сценарија се истраживачи прибојавају – да ће успон Кине, који је евидентан, проузроковати хегемонски рат услед транзиције моћи и Тукидидове замке. Као што смо истакли, све наведено представља поглед превасходно истраживача из Сједињених Америчких Држава. Због тога постоји имплицитна конотација у већини запажања да одговорност за потенцијални сукоб неминовно лежи у кинеском успону. Међутим, таква логика је погрешна из два разлога. Прво, дешава се, ма колико то ретко било, да успон једне државе не производи нужно хегемонски рат. Иако и Алисон то идентификује у свом истраживању, знатно елегантније објашњење пружа Џошуа Ицковиц Шифринсон (Joshua R. Itzkowitz Shiffrinson). Према Ицковицу Шифринсону, постоји разлика између предаторске силе у успону и растуће државе која подржава постојећег хегемона (Itzkowitz Shiffrinson, 2018). Независно од тога да ли растућа сила има ограничена или широка средства на располагању, уколико није предаторска према тренутном хегемону, она неће тежити хегемонском рату (Itzkowitz Shiffrinson, 2018). Други разлог је

мање теоријске природе колико је чисто логичке. Успон растуће државе одвија се у контексту међународног поретка који је под доминацијом друге силе. Да јој такав поредак апсолутно не одговара, како је онда могуће да је растућа држава уопште могла да се развије? Ми можемо говорити о степену задовољства постојећим поретком, али далеко од тога да можемо закључити да је растућој сили императив промена поретка. Због тога, пре можемо рећи да до Тукидидове замке долази уколико је сила у успону предаторска, али и уколико је доминантна сила уплашена да ће изгубити свој положај. Отуда, логички посматрано, конкретна одговорност за потенцијални хегемонски рат може лежати у обе државе, у зависности од контекста транзиције моћи.

Чему се аутори надају: аргументи против даљег успона Кине

Оно чега се истраживачи прибојавају засновано је на претпоставци да ће Кина бити предаторска сила (ова претпоставка је више него упитна и на њу досадашњи поступци Кине не указују). Још 2005. Кина је објавила Белу књигу о кинеском мирољубивом развојном путу, у којој је експлицитно исказала своје намере. Томе треба придодати и пројекат „Појас и пут“, као и три глобалне иницијативе које су покренуте у последњих 10 година. Због тога, овде је пре реч о ми-против-њих логици, којом амерички истраживачи инсистирају на лошим намерама Кине. У тезе о предаторству Кине уткано је много елемената који су засновани на субјективним запажањима аутора, а не на јасним и недвосмисленим

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

подацима. Заправо, једини јасан и недвосмислен податак јесте управо кинески успон – податак чију интерпретацију амерички аутори доводе у питање.

Додуше, нису сви сагласни по овом питању. На пример, Мајкл Бекли и Хал Брандс инсистирају на томе да растућа сила, док год наставља да се успиње, неће ни представљати предаторску силу (Brands, Beckley, 2022). Њихова логика је истоветна нашој логици јер произилази из одговора на питање зашто би држава којој одговара *status quo* тежила да га промени ратом. Управо јој је такав *status quo* и помогао да буде сила у успону. Премда овде постоји сагласност, Бекли и Брандс иду корак даље у својим закључцима, наводећи да до хегемонског рата долази управо онда када ери успона растуће силе дође крај. Тек тада растућа сила види једини излаз из стагнације у отпочињању хегемонског рата. Њихов термин Кина на врхунцу (*Peak China*) управо наглашава такву евентуалност. Међутим, иста логика се може применити и у супротном правцу. Тачније, да хегемон одлучи да је управо моменат стагнације растуће силе тај када ратом може уклонити потенцијалног изазивача. У теоријском смислу, не постоји ништа инхерентно теорији предације да бисмо је посматрали искључиво као објашњење понашања растуће силе. Иста логика се може применити и на хегемонску државу.

У случају обе евентуалности, чињеница је да постоји врло мало механизма, мимо отвореног рата, којим би Сједињене Државе зауставиле успон Кине. Због тога, оно чему се они надају јесте да је ера кинеског успона на крају. Тиме би се, према њима, сви страхови приказани у претходном

поглављу избегли. Било како било, не смемо заборавити да претходни редови почивају на већ поменутој претпоставци да је ери кинеског раста дошао крај. Да ли је то заиста случај? На основу којих аргумената амерички истраживачи пружају потпору својим тврдњама/надањима? У начелу, аргументе о посустајању Кине међу америчким ауторима можемо сврстати у четири шире категорије. Према првој категорији посустајање Кине је продукт демографских кретања. Према другој, посустајање Кине је продукт економске стагнације. Према трећој, посустајање Кине продукт је институционалних проблема. Према четвртој, посустајање Кине биће продукт краха глобализације. Прве три категорије аргумената произилазе из познате тезе да спољна политика почиње код куће, док четврта почива на структуралном нивоу.

а) Демографска кретања

Први скуп аргумената који амерички аутори користе како би поткрепили тезу да је ери кинеског раста дошао крај јесу демографска кретања. Кроз целокупан XX век Кина је била најмногуљуднија држава света, чија су демографска кретања константно упућивала на тренд даљег раста. Међутим, крајем 70-их година Кина уводи политику једног детета, као начин да успори свој демографски раст и тиме избегне проблем пребрзог и превеликог популационог раста – политику које се придржавала до 2015. године. Наведена политика омогућила је стабилизацију популационог раста, али је истовремено проузроковала потенцијалне проблеме у будућности.

Амерички аутори примећују да је политика једног детета имала значајне импликације које су делимично и довеле до успона Кине током 90-их. У том периоду стасавале су генерације које су вероватно по први пут у историји имале једно дете, док су њихови родитељи били последње генерације које су имале више деце. Због тога, прва генерација грађана Кине који су имали једно дете нашла се у специфичној ситуацији: најпре, делили су трошкове издржавања својих родитеља с браћом и сестрама, док су имали минималне трошкове издржавања сопствене деце. Ово је омогућило да удео радно способног становништва у великој мери превазилази удео издржаваног становништва. Импликације и ефекти такве политике очигледни су пре свега у фискалној сфери и сфери привреде јер су омогућили како појединцима, тако и држави, значајан вишак средстава који је могао бити умерен на потрошњу и даљи развој – што је делимично потпомогло успон Кине (Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 32–33).

Аргумент да оваква демографска кретања доводе до посустајања Кине износи се данас када долази до преокретања демографског баланса (Lynch, 2020; Chen, 2021; Eberstadt, Vardery, 2021; Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 34–36; Fuxian, 2023; O’Hanlon, 2023; Sharma, 2023; French, 2024; Fontaine, 2024). Амерички аутори истичу како се садашња генерација грађана Кине налази у потпуно обрнутој ситуацији у односу на њихове родитеље. С обзиром на то да је данашња генерација родитеља расла у околностима у којима је политика једног детета одбачена, они неретко имају више од једног детета да издржавају. С друге стране,

с обзиром на то да су углавном били јединци, они немају с ким да поделе трошкове издржавања својих родитеља. Самим тим, парови данашње генерације више не издржавају једно дете, уз удео у издржавању четворо родитеља (с мужевљеве и женине стране), него самостално издржавају четворо родитеља и неретко више од једног детета. Због тога, амерички аутори предвиђају да ће се ефекти демографских кретања у потпуности преокренути у Кини. Док су у претходној генерацији подстицали раст, у овој ће подстицати посустајање, јер не само да више неће бити вишкова средстава, већ ће бити вишкова трошкова како међу појединцима, тако и за државу.

б) Економска стагнација

Евидентно је да други скуп аргумената о економској стагнацији амерички аутори често доводе у везу с претходним скупом аргумената. У расправи о потенцијалним ефектима које демографска кретања и демографски дисбаланс производе, истакли смо како се они одражавају на вишак средстава, како код кинеских грађана, тако и Кине као државе. Аргумент економске стагнације најчешће почива управо на томе како Кина, због све већих трошкова издржаваног становништва и све нижих прихода због мањег удела радно способног становништва, не може приуштити истоветан темпо улагања у привреду, нити њени грађани могу одржати темпо потрошње који подстиче домаћу привреду. Због тога се ови аргументи могу пронаћи код већине истраживача који такође указују на демографска кретања као извор посустајања

Кине (Beckley, Brands, 2021; Brands, Beckley, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 36–38; Mueller, 2021; Fuxian, 2023; O’Hanlon, 2023; Sharma, 2023; Huang, 2023; French, 2024; Fontaine, 2024).

Међутим, томе треба придодати и друге аспекте. Брандс и Бекли истичу како се, поред смањења популације, Кина суочава и са смањивањем ресурса, што истичу и други аутори (Brands, Beckley, 2022, str. 36–38; Mueller, 2021). Овде се питање економске стагнације доводи у везу с деградацијом животне средине. Према овим ауторима, епоха невероватног успона довела је до изразите потрошње природних ресурса што за последицу има потребу за увозом хране и енергената, као и негативне трендове у квалитету ваздуха, безбедности хране и пијаће воде (Mueller, 2021; Brands, Beckley, 2022, str. 37). У складу с наведеним, економска стагнација Кине није само производ дисбаланса у потрошњи и улагању, већ и чињеница да је суочена с додатним екстерним трошковима у вези са животном средином и увозом ресурса и енергената.

в) Институционални недостаци

Трећа категорија аргумената против даљег успона Кине слабије је заступљена од претходне две категорије, али далеко од тога да није заступљена. Она почива на теоријском запажању Дарона Асемоглуа и Џејмса Робинсона да народи пропадају због лоших институција (Acemoglu, Robinson, 2014). У суштини, аргумент америчких аутора јесте да Кина посустаје зато што њене државне институције постају све „горе“, односно мање функционалне. Најпроминентнији

заговорник ових аргумената јесте Миншин Пеи (Minxin Pei) који је у серији публикација још од 1997. истицао како је Кина суочена с кризом институција, предвиђајући да ће због тога неминовно посустати (Pei, 1997; 2002; 2016; 2017). Међутим, то није изолован случај (Mertha, 2012; Mueller, 2021; Brands, Beckley, 2022). У суштини, скуп аргумената о институционалним проблемима можемо разложити на три целине.

Прва целина односи се на проблем одговорности. Аргументација америчких аутора о посустајању Кине услед институционалних проблема неретко се своди на тезу да у комунистичким државама не постоји механизам контроле државних институција којим би се спречила њихова злоупотреба и отклониле грешке. У суштини, кинески институционални апарат не подлеже контроли грађана и самим тим неминовно ће довести до пропадања институција, а тиме и до посустајања Кине. Овде је интересантно приметити да амерички аутори дају изразито мало конкретних случајева којима би поткрепили ову аргументацију. Најчешће се као пример узимају ситуације када врх Комунистичке партије Кине одлучи да смени појединце унутар администрације. Међутим, зар ово не може бити и механизам контроле у решавању институционалних проблема?

Друга целина односи се на проблем корупције. Надовезујући се на претходну целину, према америчким ауторима, у Кини постоји проблем с корупцијом који је добрим делом производ недостатка одговорности. Једноставно речено, уколико постоји систем где нема одговорности према јавности, чланови институција склонији су подлегању корупцији него ако има одговорности

према јавности. Иако је тачно да се кинеска администрација суочава са периодичним проблемима око корупције, то је ипак далеко од ендемског карактера који им придају амерички аутори. Трећа целина односи се на недостатак инвентивности који произилази из централизације администрације. У суштини, с обзиром на то да су политика и економија Кине, као и у случају других комунистичких држава, подређене централном планирању и руковођењу, амерички аутори истичу да то ограничава инвентивност кинеских институција нарочито на нижим нивоима. Због своје величине и популације, амерички аутори претпостављају да планирање и руковођење из једног центра не могу одговарати стању на терену у читавој земљи, што доводи до горег ефекта деловања институција, а самим тиме и до посустајања Кине.

г) Крах глобализације

Последњи скуп аргумената је уједно и најређи међу ауторима (видети нпр.: Brands, Beckley, 2022; Iglesias, Matthes, 2023; Martin, 2023; Schuman, 2023; Yuan, 2023). У својој основи он почива на једноставном запажању да је ера кинеског успона отпочела глобализацијом, пре свега у економском смислу. Континуирани двоцифрени економски раст Кине током 90-их био је продукт чињенице да се Кина интегрисала у глобално тржиште и пословање, и да је тиме успела да кроз велики извоз увећа и ојача своју привреду. Због тога, наведено уопштење међу америчким ауторима често се своди на тезу да кинески успон (пре свега економски) зависи од њене трговине са западним земљама. Посустајање

Кине, самим тим, почива на постепеном краху идеје о глобализованом свету без „граница“, с обзиром на то да такав свет ограничава способност Кине за даљи раст.

Скуп аргумената о краху глобализације је заправо двострук. С једне стране, почива на разматрању економских токова производње и трговине, што и јесте у складу с поменутиим запажањем ранијег кинеског успона. С друге стране, он почива и на трендовима геополитичких кретања који Кини стварају све негостољубивије геополитичко окружење. Глобализација је колико економски, толико и друштвени и политички феномен. Самим тим, повратак разделних линија по било ком основу повлачи са собом нарушавање по осталим основима. Оно чега смо сведоци, нарочито након пандемије ковида 19, јесте чињеница да су економски токови и ланци снабдевања били изразито погођени политикама сузбијања пандемије у различитим државама. Паралелно, па чак и пре овог процеса, приметни су негативни трендови и на геополитичком плану, где државе Запада настоје да све више обуздају Кину, креирајући јој негостољубиво геополитичко окружење.

Из перспективе таквих трендова, Кина је суочена са све већим ограничењима да заснива свој економски и привредни раст на бенефитима глобализације, што је успешно чинила у прошлости. У томе лежи и срж овог скупа аргумената против даљег успона Кине, с обзиром на то да крах глобализације – одређен прекидима глобалних ланаца снабдевања и све негостољубивијим геополитичким окружењем – ограничава њихову способност да привредни раст заснивају на позитивном трговинском билансу. Додуше, овај скуп такође почива на претпоставци да је

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

локално тржиште Кине недовољно да потпирује даљи економски успон. Међутим, према америчким ауторима, то не мења чињеницу да Кина посустаје, јер више неће моћи да поспешује свој раст позитивним спољнотрговинским билансом са западним земљама.

Да ли Кина (стварно) посустаје

Одговор на ово питање јесте један од оних момената где једино што можемо рећи јесте – да, али! Посматрано из перспективе свега што је Кина учинила у последње три деценије, Кина заиста посустаје у темпу. Међутим, да ли је заиста могуће очекивати да било која држава може континуирано расти као што је Кина чинила у последњих педесетак година? Генерално говорећи, много брже се напредује на почетку, него на крају било ког подухвата. Спортисти ће моћи брже да трче на почетку трке него на крају; студенти ће стицати више знања него професори. Корисна аналогија јесте достизање брзине светлости у астрофизици. Теорија релативитета говори нам да што се материја (која има масу) више приближава брзини светлости, то је потребно више енергије да се убрзање настави. Сходно томе, није реално очекивање да ће Кина моћи да настави темпо свог раста унедоглед.

Претходни редови не представљају апологију наведених аргумената америчких истраживача против даљег раста Кине. Сви изнесени аргументи америчких истраживача представљају више рационализацију приметног тренда успоравања кинеског раста, тиме што се изоловани случајеви издижу на ниво каузалности.

Једноставније речено, чињеница да Кина више не расте темпом којим је у ближој прошлости расла није продукт изнесених аргумената, колико чињенице да је достигла ниво држава Запада. Уколико посматрамо сваки од наведених аргумената мимо контекста, могли бисмо их подједнако применити на готово било коју високоразвијену државу света. Овде долазимо до парадокса изнесене аргументације – ако се исто може односити на све најразвијеније државе света, како онда само Кина, у њиховом погледу, посустаје? Због тога је потребно погледати сваку категорију аргумената још једном, али уважавајући истакнути парадокс.

Чињеница је да је политика једног детета довела до неповољнијих демографских кретања у Кини. Међутим, то ни на који начин није чињеница која се односи само на Кину. Све најразвијеније државе света уједно су и државе с најповољнијом демографском сликом. Државе Европске уније, Јапан и Јужна Кореја имају најстарију популацију на свету. Изузетак би можда представљале Сједињене Државе, међутим, то је само зато што њихова демографска кретања почивају на високом приливу људи из других земаља – што са собом може донети нови скуп проблема. Слична је ситуација и у Канади. Демографски дисбаланс повезан је са степеном развоја државе, што даје потпору нашој тврдњи да је успоравање кинеског раста чињеница да је она постала једна од најразвијенијих држава света. Ипак, оно што разликује Кину од осталих држава јесте то што је њихов демографски дисбаланс производ политике која се променила. У случају Кине, демографски дисбаланс пре је последица нужне консолидације него „природног“ процеса.

Исто тако, као што је тај процес покренут, он је и промењен, па самим тим Кина може представљати пример како степен развоја државе не мора нужно бити праћен демографским дисбалансом. С обзиром на покренуте механизме и одбацивање политике једног детета, овај „аргумент“ може замрети у блиској будућности.

С друге стране, економска стагнација је проблем који прати већину најразвијенијих држава. Када кажемо стагнација, не мислимо на потпуно одсуство привредног раста, већ на његово успоравање. Овај аргумент је најприближнији аналогiji с достизањем брзине светлости с обзиром на то да је веома захтеван поступак одржавање било каквог раста у моментима када је степен економског развоја достигао тренутни глобални врхунац. Због тога, чак и овај аргумент представља потпору тези да је привидно посустајање Кине последица чињенице да је стала у ред најразвијенијих држава света. Међутим, чак и у условима економске стагнације, како смо је ми поставили, кинеска економија опет брже расте од осталих најразвијенијих земаља света. То није у двоцифреним бројевима као раније, али тако нешто потпадало би готово под домен научне фантастике. Јасан, континуиран и одржив економски раст је приметан и он надилази остале најразвијеније државе света. Отуда и овај аргумент, ако се посматра из друкчије перспективе, заправо иде у корист Кине а не против ње.

Питање институционалних проблема такође је нешто што све најразвијеније државе света деле. Кад год постоји довољно богатства у некој држави, наћи ће се и они који ће злоупотребити свој положај зарад личне користи. То важи како у демократским, тако и у комунистичким

државама. Због тога подједнако може важити и за Кину и за све друге државе света. С друге стране, када говоримо о овом аргументу, то је ситуација када се изоловани случајеви уздижу на ниво правилности које су приметније у другим најразвијенијим државама света. Такође, не смемо заборавити једну важну ствар. Проблем са утврђивањем институционалних проблема јесте што њихово решавање доводи до веће приметности овог питања у јавности. Ако се активно бориш против нечега, тада та борба чини проблем видљивијим. Ниједна држава никад се неће решити институционалних проблема, али су они често видљивији у оним државама које се против њих активно боре.

На крају, важно је истаћи да је глобализација двосмерна улица. Самим тим, њен крах утиче подједнако како на Кину, тако и на остале државе. Конципирати крах глобализације као аргумент да Кина посустаје суштински значи да цео свет посустаје. С друге стране, погрешна је теза да корист Кине од глобализације лежи искључиво у извозу полупроизвода. Последњих година Кина је почела да производи и извози готове производе високе додате вредности попут електронике и аутомобила. Због тога, тврдити да ће остатак света лако прећи на производњу полупроизвода као потпоре сопственој производњи готових производа подједнако важи и за Кину. Њихова линија аргументације почива на застарелој логици из 90-их. Тада је Кина заиста производила полупроизводе и њен раст јесте почивао на извозу таквих производа. Међутим, тада Кина није била оно што је данас. Због тога је потребно да се запитамо коме ће крах глобализације заиста више нашкодити.

Сумирајући све претходно речено, приметно је да Кина више не расте оним темпом којим је у прошлости расла. Међутим, то није знак њене слабости, већ, напротив, последица њеног развоја. Другим речима, аргументи у корист фаталног „посуштајања Кине“ више су знак њене снаге, но неке изворне слабости. Реч је о простој чињеница да је постала у потпуности равноправна с некада много развијенијим државама. Када уђемо у даљу разраду аргумената и применимо их и на друге државе света, долазимо до два значајна запажања. Прво, да се аргумент успоравања односи на све најразвијеније државе света, и, друго, значајније, да се Кина с тим изазовом боље носи него друге најразвијеније државе света. Отуда тврдње да је ери кинеског успона дошао крај не само да нису тачне већ указују на то да успоренији раст може брже довести Кину до врха.

Закључак

Америчко-кинеско ривалство ће засигурно „обојити“ међународну безбедност у годинама које долазе. Ова тврдња постала је готово аксиоматска. Међутим, каква ће бити природа њиховог ривалства много је веће питање од простог истицања ко су „добри“, а ко „лоши момци“. Међу западним истраживачима учврстило се мишљење да ће раст Кине неминовно довести до Тукидидове замке и самим тим до настанка хегемонског рата између ње и Сједињених Држава. Истицање негативаца и позитиваца не служи ничему другом осим да се јасно стави до знања ко би био одговоран за тако нешто.

Једини „излаз“ који амерички аутори виде јесте посустајање Кине. Разлог је очигледан. Чак и овим темпом раста, она ће неминовно претећи Сједињене Државе као најмоћнију државу света. Суочени с чињеницом да су ограничени у погледу сопственог развоја, као и да осим отвореног сукоба могу мало учинити да спрече даљи раст Кине, они излаз виде у посустајању Кине. Своје аргументе против њеног даљег успона заснивају на четири кључне категорије аргумената. Прва категорија је демографске природе која истиче како је политика једног детета довела до опадања популације Кине и, значајније, демографског дисбаланса између радноспособног и издржаваног становништва. Друга категорија је економске природе и наглашава да чињеница што кинеска економија више не расте темпом у двоцифреним бројевима јасно указује на њено посустајање. Трећа категорија је институционалне природе и истиче да проблеми у администрацији доводе до заустављања кинеског успона. Последња, четврта категорија јесте структуралне природе и почива на тези да ће крах глобализације довести до посустајања Кине.

Међутим, парадоксална ситуација да се наведени аргументи могу односити на све најразвијеније државе света наводи нас на два закључка: да је успоравање раста Кине само одраз чињенице да је она достигла ниво најразвијенијих држава света и да се у таквим околностима Кина боље носи са изазовима даљег успона него друге „велике силе“. Због тога, уместо фокусирања на могуће „посуштајање“, потребно је фокусирати се на то да ривалство између ње и САД остане само то – ривалство, а не и отворени сукоб тј. рат. Међутим, као што то увек и бива, о томе неће одлучивати само непосредни актери.

References/Литература

116 |

- Acemoglu, D. & Robinson, J. (2014). *Why Nations Fail*. Beograd: CLIO. [In Serbian]
- Beckley, M. and Brands, H. (2021). The End of China's Rise: Beijing Is Running Out of Time to Remake the World. *Foreign Affairs*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-10-01/end-chinas-rise>
- Brands H. & Beckley, M. (2021). China Is a Declining Power – and That's the Problem. *Foreign Policy*. Available at: <https://foreignpolicy.com/2021/09/24/china-great-power-united-states/>
- Brands H. & Beckley, M. (2022). *Danger Zone: The Coming Conflict with China*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Brooks, S. G. & Wohlforth, W. C. (2023). The Myth of Multipolarity: American Power's Staying Power. *Foreign Affairs*, CII (3), 76–91. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/china-multipolarity-myth>
- Chen, S. (2021, September, 30). China's population could halve within the next 45 years, new study warns. *South China Morning Post*. Available at: <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3150699/chinas-population-could-halve-within-next-45-years-new-study>
- Cvetkovic, V. N. (2018). Uncertain Future and Limited Time. In: V. Cvetković (ed.) *The New Silk Road: European Perspective (Security Challenges/risks within the Initiative 16 + 1)* (21–48). Belgrade: Faculty of Security Studies
- Cvetkovic, V. N. (2022). History Resurrected (Ideological Metamorphoses of the Global Order). *Sociološki pregled*, LVI (3), 832–872. DOI: 10.5937/socpreg56-40414
- Eberstadt, N. and Vardery, A. (2021). China's Shrinking Families: The Demographic Trend That Could Curtail Beijing's Ambitions. *Foreign Affairs*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-04-07/chinas-shrinking-families>
- French, H. (2024). The Reason China Can't Stop Its Decline. *Foreign Policy*. Available at: <https://foreignpolicy.com/2024/01/23/china-decline-economy-demographics-geopolitics-growth/>
- Fuxian, Y. (2023). The Chinese century is already over. *The Japan Times*. Available at: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2023/03/10/commentary/world-commentary/china-population-decline/>
- Grieco, J., Ikenberry, J., Mastanduno, M. (2015). *Introduction to International Relations*. New York: Palgrave MacMillan.
- Huang, Y. (2023). *The Rise and Fall of the EAST*. New Haven and London: Yale University Press.
- Iglesias, S. G., Matthes, J. (2023). *Chinas Abhängigkeit vom Westen bei Importen und Technologien*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft.
- Iitzkowitz Shifrinson, J. (2018). *Rising Titans, Falling Giants: How Great Powers Exploit Power Shifts*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Kennedy, P. (1999). *The Rise and Fall of the Great Powers*. Podgorica–Beograd CID – Službeni list SRJ [In Serbian]
- Krauthammer, C. (1990/1991). The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, LXXI (1), 23–33. <https://doi.org/10.2307/20044692>

Владимир Н. Цветковић

Михајло В. Копанџа

Да ли Кина (стварно) посустаје?

(Амерички аргументи против даљег успона Кине)

- Layne, C. (2006). The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security*, XXXI (2), 7–41. Available at: <http://www.jstor.org/stable/4137515>
- Martin, T. W. (2023). China Relies on U.S. Allies for Hundreds of Products. *Wall Street Journal*. Available at: <https://www.wsj.com/articles/u-s-allies-could-counter-chinas-economic-coercion-if-they-unite-c45d2f8d>
- Mastanduno, M. (1997). Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and U. S. Grand Strategy after the Cold War. *International Security*, XXI (4), 49–88. <https://doi.org/10.1162/isec.21.4.49>
- Mertha, A. (2012). Domestic Institutional Challenges Facing China's Leadership on the Eve of the 18th Party Congress. *Asia Policy*, XIV, 1–20. Available at: <http://www.jstor.org/stable/24905178>
- O'Hanlon, M. (2023). China's shrinking population and the constraints on its future power. *Brookings*. Available at: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-shrinking-population-and-constraints-on-its-future-power/>
- Organski, A. F. K. (1968). *World Politics*. New York: Alfred A. Knopf.
- Organski, A. F. K. & Kugler, J. (1980). *The War Ledger*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Pei, M. (1997). Racing Against Time: Institutional Decay and Renewal in China. In: J. D. White, W. A. Joseph (eds) *China Briefing: The Contradictions of Change* (11–50). New York: Routledge.
- Pei, M. (2002). China's Governance Crisis. *Foreign Affairs*, LXXXI (5), 96–109. <https://doi.org/10.2307/20033271>
- Pei, M. (2016). *China's Crony Capitalism: The Dynamics of Regime Decay*. Cambridge: Harvard University Press.
- Pei, M. (2017). China's deepening institutional decay. *East Asia Forum*. Available at: <https://eastasiaforum.org/2017/08/20/chinas-deepening-institutional-decay/>
- Schuman, M. (2023). China and the West are Coming Apart. Can China's Economy Continue to Rise?. *The Atlantic*. Available at: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/06/china-economy-xi-jinping-us-relationship-investment-trade/674321/>
- Sharma, R. (2023). China's rise is reversing. *Financial Times*. Available at: <https://www.ft.com/content/c10bd71b-e418-48d7-ad89-74c5783c51a2>
- Sheetz, M. S. & Mastanduno, M. (1997/1998). Debating the Unipolar Moment. *International Security*, XXII (3), 168–174. <https://doi.org/10.2307/2539361>
- Shiffrinson, J. Slaughter, A-M. Kausikan, B. Keohane, R. Brooks, S. G. and Wohlforth, W. C. (2023). The Long Unipolar Moment? Debating American Dominance. *Foreign Affairs*, CII (6), 161–175. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/responses/long-unipolar-moment-american-dominance>
- Smith, S. (2002). The End of the Unipolar Moment? September 11 and the Future of World Order. *International Relations*, XVI (2), 171–183. <https://doi.org/10.1177/0047117802016002001>
- Wohlforth, W. C. (1999). The Stability of the Unipolar World. *International Security*, XXIV (1), 5–41. Available at: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/5237111/mod_folder/content/0/Wohlforth%20W.pdf?forcedownload=1
- Yuan, L. (2023). China's Rise Relied on Ties to the West, Which Xi Is Now Loosening. *New York Times*. Available at: <https://www.nytimes.com/2023/03/23/business/china-xi-jinping-russia-putin.html>

Vladimir N. Cvetković

University of Belgrade,
Faculty of Security Studies
Belgrade (Serbia)

Mihajlo V. Kopanja

University of Belgrade,
Faculty of Security Studies
Belgrade (Serbia)

118 |

Is China (really) slowing down?

(American arguments against China's further rise)

Summary

Aware of the fact that China is a country whose rise points to the potential development of a sufficient level of ability to threaten American hegemony in the world, American authors are more and more frequently proposing a thesis that contemporary China is finally - slowly, but certainly - lagging behind in economic terms, which most likely leads to its return to the previous state - subordinacy on the global stage. The paper first presents the motive why the authors approach these considerations, while subsequently four groups of arguments of American authors against China's further rise are identified (demographic trends, economic stagnation, institutional problems and collapse of globalization). Finally, through the discussion about the presented arguments, the third chapter gives an answer to the question whether China is really slowing down.

Keywords: hegemony, power, emerging powers, China, United States of America

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“: Стратешко позиционирање српско-кинеских односа и отварање НОВОГ ПОГЛАВЉА

Сажетак: У овом раду детаљно се проучава кључни концепт иницијативе „Појас и пут“, који представља стуб спољне политике НР Кине. Рад је посебно фокусиран на анализу стратешког положаја Србије у оквиру нове деценије те глобалне иницијативе, наглашавајући значај продубљивања сарадње с НР Кином. У светлу изазова с којима се Србија суочава, укључујући притиске поводом признања тзв. Косова и придруживања санкцијама против Русије, однос Србије са Европском унијом, НАТО савезом и водећим западним земљама постаје све напетији. У таквим околностима, за Србију постаје императив да потражи нове прилике за развој кроз јачање сарадње с Кином у оквиру иницијативе „Појас и пут“. Овај рад темељито анализира стратешку позицију Србије, наглашавајући њен значајан допринос и користи које произилазе из учешћа у иницијативи „Појас и пут“. Такође, истражује потенцијале за продубљивање сарадње између НР Кине и Републике Србије, фокусирајући се на пет кључних стубова: политичка координација, развој инфраструктурних веза, промовисање ефикасне трговине, унапређење финансијске сарадње и интензивирање културне размене. Посебно се истиче нових осам акција које би могле даље ојачати ову сарадњу у новој деценији иницијативе. Даље, са аспекта развоја талената и изградње екосистема, рад најављује нови правац будућег развоја српско-кинеских односа, пружајући теоријску подршку и стратешко вођење за интензивирање сарадње између две земље у наредној деценији иницијативе „Појас и пут“.

Кључне речи: иницијатива „Појас и пут“, Србија, стратешко позиционирање, српско-кинески односи

[1] bojan.lalic@bribelgrade.org

[2] filipovicf@163.com

Увод

У области истраживања међународних односа препознатљив је недостатак дубљег разумевања кинеске спољне политике, њеног свеобухватног и систематског приступа. За темељно сагледавање кинеске дипломатске стратегије и активности неопходан је целовит методолошки приступ, који, међутим, још увек не доминира академским дискурсом, посебно не у Србији. Уобичајено је да се кинеска сарадња са земљама Централне и Источне Европе, иницијатива „Појас и пут“, као и српско-кинески односи посматрају као одвојени ентитети. Ипак, из ширег угла кинеске спољне политике ови сегменти су међусобно повезани и заједно имају значајан утицај на глобалне политичке и економске структуре. Ова макроперспектива је кључна за свеобухватно разумевање улоге и стратегије Кине у глобалном политичко-економском пејзажу и захтева од нас да се са анализе појединачних догађаја или политика усмеримо ка системском и целовитом разумевању.

У садашњем сложеном глобалном контексту, спољнополитички систем Кине показао је своју посебност и ефикасност. Од усвајања традиционалних савезничких односа са СССР-ом на почетку оснивања Народне Републике Кине до савременог нагласка на независним, самосталним и обострано корисним партнерствима, дипломатска стратегија и пракса Кине доживеле су значајне трансформације. Ове промене у спољнополитичком приступу Кине не само да показују

њено детаљно разумевање и прилагођавање променљивим околностима у међународним односима већ и потврђују њену одлучност да активно доприноси формирању светске заједнице која дели исту судбину. Кроз ове трансформације, Кина тежи промоцији нових врста међународних односа, које карактеришу међусобно поштовање, праведност и заједнички просперитет.

Традиционални међународни савезнички односи често су усредсређени на војне, политичке или економске интересе ограниченог броја држава, што може резултирати појачавањем противречности и избијањем конфликта између земаља. Историја је, нажалост, препуна примера ратова и сукоба изазваних управо таквим савезничким интересима. Међу њима су и НАТО агресија 1999. године, која је била резултат ширења НАТО на исток, као и актуелни сукоб између Русије и Украјине, догађаји с којима је српски народ врло добро упознат. Ови примери указују на ограничења традиционалних савезничких односа у одржавању дугорочног мира и стабилности. Својом спољном политиком и филозофијом Кина тежи превазилажењу ових изазова, истичући слабости које традиционални савези доносе.

Србија, као војно неутрална земља, такође има своја јединствена искуства и размишљања о савезничким односима. Овај рад ће анализирати стратешку позицију Србије, наглашавајући њен значајан допринос и користи које произилазе из партнерства с Кином ради очувања српске самосталне, независне и слободарске политике.

Бојан П. Лалић

Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:

Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

1. Еволуција и пракса кинеског система спољне политике пре иницијативе „Појас и пут“

1.1. Мрежа глобалног партнерства (全球伙伴关系网): флексибилност и инклузивност кинеске дипломатије

Основни елемент и кључна јединица кинеског дипломатског система јесте модел партнерства, који има за циљ превазилажење ограничења традиционалних савеза успостављањем шире и флексибилније мреже сарадника. Овај приступ промовише миран развој међународних односа. Такво партнерство није фиксирано за било коју специфичну сферу или формат, већ се темељи на принципима узајамног поштовања, равноправности и обостране користи, с амбицијом да подстиче заједнички развој и просперитет.

Сјанг Хаоју, угледни истраживач са Института за студије Азије и Пацифика при Кинеском институту за међународне студије, сматра да је Кина већ у раним педесетим годинама ХХ века заузела политику несврстаности, а након завршетка хладног рата додатно разјаснила своје дипломатске смернице принципом „стварања пријатељстава без формирања савеза“ (结伴不结盟), чиме је започела праксу изградње партнерстава (Xiang, 2023). Од деведесетих година, Кина је развила разноврсне облике партнерстава с бројним земљама, укључујући свеобухватно стратешко партнерство (全面战略伙伴关系), кооперативно партнерство итд. (合作伙伴关系). Ова партнерства се крећу од билатерал-

них до мултилатералних аранжмана, што одражава флексибилност и инклузивност кинеске дипломатије. Формирање партнерстава између Кине и земаља или региона као што су Србија, Пакистан, Русија, Европска унија и Афричка унија служи као типичан пример ове успешне праксе. У овом тренутку постоји више од 20 врста партнерстава, са скоро 100 земаља које у билатералном односу носе титулу „партнер“, и преко 80 парова односа који укључују термин „стратешки“ (*ibid.*).

Додатно, важно је напоменути да поред уобичајених облика партнерстава, као што су свеобухватни стратешки партнери и свеобухватни кооперативни партнери, постоје и посебна билатерална позиционирања односа. Ова посебна позиционирања обично одражавају јединствена политичка, економска и стратешка разматрања између земаља, као што је често помињани нови модел односа великих сила између Кине и Сједињених Америчких Држава (中美新型大国关系). Овај модел је дизајниран да избегне традиционалне конфликте и сукобе великих сила, тежи сарадњи са обостраном коришћу. Односи између НР Кине, као највеће земље у развоју, и САД, као највеће развијене земље, имају значајан утицај на глобални политички, економски и безбедносни развој. Предлог новог модела односа великих сила има за циљ промовисање континуираног здравог и стабилног развоја кинеско-америчких односа путем унапређене комуникације, проширења сарадње и управљања разликама.

Основне карактеристике кинеског система партнерства јесу једнакост, отвореност, сарадња

и обострана корист. За разлику од традиционалних савеза, партнерства не захтевају хомогеност, већ теже заједничком језику док поштују разлике, чиме се проширују области и дубина сарадње. Овај модел односа може ефикасно избећи игре „нулте суме“ и промовисати хармонију и стабилност у међународној заједници.

1.2. Механизам сарадње N+1: нови модел регионалне сарадње

122 |

Док се систем и мрежа партнерстава више базирају на билатералним односима, механизам сарадње N+1 модел је регионалне мултилатералне сарадње. Кључни примери овог модела су Механизам сарадње Кина – Централна и Источна Европа и Механизам сарадње Кина–ASEAN 10+1. Циљ овог модела је дељење ресурса и допуњавање предности кроз сарадњу с више земаља у одређеној регији. Механизам сарадње N+1 не само да проширује дипломатске хоризонте Кине него и уноси нову виталност у систем партнерства, чинећи га флексибилнијим и разноврснијим.

1.3. Механизми БРИКС и ШОС: покушај и практиковање платформе за земље у развоју

Механизам БРИКС, као међународна платформа за сарадњу коју су основали Бразил, Русија, Индија, Кина и Јужноафричка Република, представља значајан покушај креирања економске платформе коју воде главне земље у развоју. Ових

пет држава чине темељне економске стубове у својим регионима, одликујући се изузетним тржишним капацитетима и богатством природних ресурса. У области безбедносне сарадње, Шангајска организација за сарадњу (ШОС), коју су 2001. године заједно основали Казахстан, Кина, Киргистан, Русија, Таџикистан и Узбекистан, нови је покушај за решавање спорова и очување међународне безбедности.

Иако се по својој структури механизми БРИКС и ШОС разликују од билатералних партнерстава и регионалних механизма сарадње типа N+1, они деле сличан дух у промовисању међународне сарадње и заједничког развоја.

Оснивање механизма БРИКС и ШОС показује заједничку тежњу земаља у развоју да остваре већи утицај и већу присутност у процесима глобализације. Кроз сарадњу унутар та два механизма, оне теже да јачају међусобне економске и безбедносне везе, ефикасно се суочавају са глобалним изазовима и промовишу развој међународног система који би био праведнији и балансиранији.

У односу на билатерална партнерства, која се примарно концентришу на сарадњу између две државе, БРИКС и ШОС дају предност мултилатералној и мултиполарној сарадњи и заједничком деловању.

Када се упореди с регионалним механизмима сарадње типа N+1, БРИКС и ШОС се одликују већом репрезентативношћу. Док се регионални механизми сарадње N+1 концентришу на унапређење сарадње унутар одређене географске области, БРИКС и ШОС превазилазе регионалне границе и окупљају земље у развоју с различитих континената. Овај приступ омогућава

земљама у развоју да прошире међународну визију, јачајући свој допринос и утицај у процесима глобалног одлучивања.

2. Увод у иницијативу „Појас и пут“ и успостављање термина заједница човечанства са заједничком судбином

2.1. Иницијатива „Појас и пут“: кулминација промовисања међународне повезаности

Од свог лансирања 2013. године, иницијатива „Појас и пут“ израсла је у кључни елемент кинеске спољне политике. Ова иницијатива, која црпи инспирацију из древног кинеског Пута свице, није само олакшала трговинску и културну размену између Истока и Запада него је постала и симбол међусобног богаћења и мирног суживота кроз историју.

Иницијатива представља не само значајан мост за успостављање партнерстава са земљама широм света већ је и врхунац претходних билатералних партнерстава, механизма сарадње N+1, ШОС и БРИКС. Њена основна намена је да промовише међународну повезаност, јача економску сарадњу и културну размену међу земљама учесницама. Дакле, иницијатива „Појас и пут“ није замишљена као изоловани подухват, већ се темељи на дугогодишњим солидним билатералним и мултилатералним партнерствима Кине са земљама широм света. „Данас је иницијатива 'Појас и пут' постала признато међународно добро“ и платформа за сарадњу на свим нивоима (Xi, 2022).

Бојан П. Лалић
Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:
Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

(1) Пет стубова као основа прве деценије иницијативе „Појас и пут“

Пет стубова – политичка координација (政策沟通), развој инфраструктурних веза (设施联通), промоција ефикасне трговине (贸易畅通), унапређење финансијске сарадње (资金融通) и појачавање културних размена (民心相通) – представљају темељ за свеобухватни оквир сарадње унутар иницијативе „Појас и пут“. Ови аспекти су међусобно повезани и подржавају се, пружајући не само робустну основу за интензивну сарадњу међу земљама учесницама већ и подстицај за регионалну економску интеграцију и развој. Политичка координација омогућава владама да достигну консензус и отворе путеве за сарадњу; развој инфраструктуре физички спаја земље, чинећи их ближим; ефикасна трговина подстиче слободан проток роба и услуга, јачајући економску динамику; финансијска сарадња обезбеђује кључну финансијску подршку за пројекте; док културне размене и међуљудски контакти јачају пријатељства и разумевање. Овај интегрисани оквир сарадње кључан је за одржавање стабилног напретка и остваривање плодноних резултата иницијативе „Појас и пут“.

(2) Осам акција као правац нове деценије иницијативе „Појас и пут“

Пет стубова донели су конкретна достигнућа у сарадњи земљама учесницама током прве деценије иницијативе „Појас и пут“. У погледу будућности, „осам акција“ ће усмерити развој иницијативе „Појас и пут“ у наредној деценији,

тежећи ка вишим нивоима и ширим областима сарадње.

Председник НР Кине Си Ђинпинг, 18. октобра 2023. године, на отварању Трећег форума „Појас и пут“ за међународну сарадњу, најавио је подршку Кине висококвалитетној реализацији иницијативе „Појас и пут“ кроз осам акција. Ове акције обухватају изградњу вишедимензионалне мреже повезаности за „Појас и пут“ (构建“一带一路”立体互联互通网络), подршку успостављању отворене светске економије (支持建设开放型世界经济), реализацију прагматичне сарадње (开展务实合作), промоцију зеленог развоја (促进绿色发展), подстицање технолошких иновација (推动科技创新), подршку културним разменама међу људима (支持民间交往), изградњу пута интегритета (建设廉洁之路) и унапређење међународног механизма сарадње (完善“一带一路”国际合作机制) (Xi, 2023).

Док су пет стубова поставили солидан темељ за сарадњу унутар иницијативе „Појас и пут“, осам акција даље продубљују и проширују обим и смер сарадње, прилагођавајући се потребама и изазовима новог доба. Заједно, они подстичу дубински развој ове иницијативе.

2.2 Заједница човечанства са заједничком судбином као коначна карика у кинеском систему спољне политике

Концепт заједница човечанства са заједничком судбином (人类命运共同体 – у даљем тексту: ЗЧЗС) почео је да се развија још пре Иницијативе Појас и Пут. Професор Џанг Ђи са Уни-

верзитета Фудан сматра да овај концепт произилази из континуираног развоја кинеских спољнополитичких стратегија од оснивања Народне Републике Кине, обухватајући пет принципа мирног суживота, залагање за успостављање новог међународног политичког и економског поретка, избегавање разграничења на основу идеологија, опредељеност за пут мирног развоја и тежњу ка хармоничном свету. Конкретно порекло овог концепта налази се у предлогу „конвергенције интереса“ и „заједнице заједничких интереса“ на почетку XXI века (Zhang, 2019).

Временом, израз заједница са заједничком судбином (ЗЗС) постао је прецизнији опис глобалне међузависности. У септембру 2011. године, концепт ЗЗС споменут је први пут у белој књизи *Мирни развој Кине*. Отприлике од 2012. године тај термин се све чешће користио, одражавајући растући консензус међународне заједнице о потреби заједничког решавања изазова и промовисања сарадње на обострану корист.

Након неколико година развоја овог концепта и практичних истраживања, 2015. године председник Си Ђинпинг је у говору у седишту Уједињених нација јасно изложио визију *заједничке изградње њаршнерства сарадње на обострану корист и стварања заједнице човечанства са заједничком судбином* (Xi, 2015). Овај говор не само да је промовисао термин ЗЧЗС у међународној јавности већ је и означио његово формално усвајање као кључног елемента кинеске спољне политике.

Тиме је Кина развила свеобухватни дипломатски систем, који личи на пажљиво исплетену мрежу. У овом систему билатерална

Бојан П. Лалић
Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:
Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

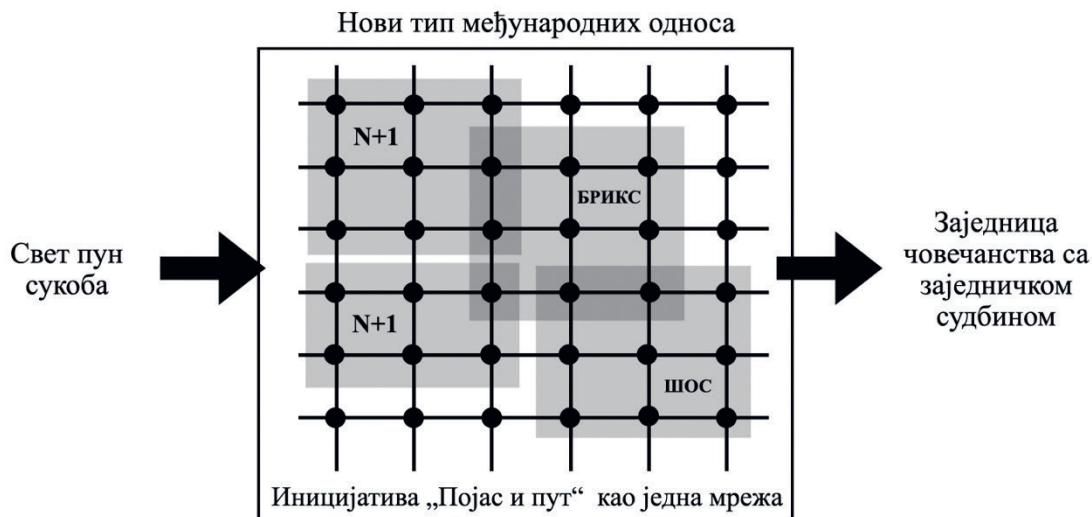
партнерства су основне јединице, које служе као темељни чворови мреже који постављају основу за ширу сарадњу кроз стабилне двостране односе. Мултилатерални механизми односа попут БРИКС-а, ШОС-а и N+1 делују као кључни оквири ове мреже, играјући повезујућу улогу у регионалној и функционалној сарадњи и тесно повезујући различита билатерална партнерства. Иницијатива „Појас и пут“ делује као главна артерија мреже, тесно повезујући земље учеснице, регионе и механизме, омогућавајући јасно дефинисање стратешког позиционирања Кине и схватање значајне улоге коју треба да одигра на глобалној сцени. И, на крају, концепт ЗЧЗС, као макроплан, пружа циљеве и смер за ову мрежу – нови тип међународних односа (新型国际关系).

ЗЧЗС наглашава међузависност и заједничке интересе међу нацијама, залаже се за концепт

сарадње у којој сви добијају, али такође максимално поштује принцип да су земље, без обзира на величину, снагу или богатство, једнаке, поштује суверенитет и територијални интегритет свих нација и поштује право нација да изаберу свој пут развоја. Филозофија ЗЧЗС је против менталитета хладног рата, мешања у унутрашње послове других земаља и двоструких стандарда (Yang, 2022) и нуди кинеско решење за промоцију изградње праведнијег и разумнијег међународног поретка.

На цртежу сваки кругови представљају билатерално партнерство између Кине и појединих држава, док квадрати представљају мултилатералне механизме (као што су БРИКС, N+1 или ШОС). Линије представљају иницијативу „Појас и пут“ која их повезује.

| 125

Кинески систем спољне политике

3. Србија: Светли пример иницијативе „Појас и пут“

Након свеобухватне анализе кинеског система спољних односа треба извршити исцрпну дискусију о позицији коју Србија заузима у овој великој глобалној иницијативи. Такође, морамо јасно дефинисати наше стратешко позиционирање и појаснити важну улогу коју треба играти у овом широком контексту.

126 |

3.1. Ометана стратегија интеграције Србије у ЕУ

Србија, европска земља, несумњиво има важан географски контекст када се дискутује о њеном стратешком положају унутар иницијативе „Појас и пут“ и кинеског система спољне политике. У анализи улоге Србије, динамика односа између ЕУ и Србије природно постаје неизбежна тема – прецизније, та се динамика директно односи на политички и економски став Србије на евроазијском континенту. Стога, приликом расправе о вези Србије са иницијативом „Појас и пут“ и кинеским системом спољне политике, треба темељито испитати тренутно стање односа између ЕУ и Србије да би се прецизно разумели захтеви стратешког позиционирања.

Од промене владајуће политичке структуре 2000. године, Србија је званично одредила приступање Европској унији као значајан циљ своје спољне политике. Влада и јавност генерално су веровали да би чланство у ЕУ не само донело значајне економске користи Србији него

и помогло у модернизацији њеног домаћег политичког и правног система. Међутим, временом, услед спорог напретка у процесу приступања и честих проблема унутар саме ЕУ, јавна подршка за придруживање ЕУ почела је да опада. Посебно када је ЕУ, заједно са НАТО предвођеним Сједињеним Америчким Државама, почела упорно да захтева од Србије да призна независност сепаратистичке покрајине Косово и да се придружи санкцијама против Русије, ти фактори су додатно продубили српско незадовољство и јавни скептицизам према ЕУ.

Према анкети из 2021. године коју је спровела Европска балканска јавна политичка саветодавна група (ViEPAG), проценат становника у Албанији, Црној Гори, Босни и Херцеговини и Северној Македонији који су били спремни да се придруже ЕУ био је 94%, 83%, 83% и 79%, што је оцењено као респективно. У Србији је подршка приступању ЕУ била најнижа на Балкану, са око 53% за и 43% против. Већ годину дана касније, 2022. године, проценат подршке чланству у ЕУ пао је на 35%, што је први пут у последњим годинама да је евроскептично расположење толико превладало. Анкета је такође показала да су српски испитаници стављали економску сарадњу испред чланства, будући да је чланство у ЕУ изгледало све мање достигну: 25% је веровало да ће Србија приступити у наредној деценији, док је 44% сматрало да је то потпуно неоствариво (ViEPAG, 2021).

Економска улога ЕУ као највећег трговинског партнера и извора инвестиција за Србију кључна је са аспекта српских економских интереса. Међутим, перспективе приступања Србије ЕУ остају нејасне. С једне стране, због унутрашњих

Бојан П. Лалић

Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:

Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

проблема унутар саме ЕУ, строгих услова постављених Србији и незадовољства Србије политиком ЕУ, привлачност ЕУ за Србију постепено опада. С друге стране, Србија активно тежи диверзификацији своје дипломатске и економске сарадње како би нашла нове ослободитеље на међународној политичкој сцени. Изазов балансирања националног суверенитета са економским развојем постао је значајан стратешки изазов за Србију. Укратко, Србија се суочава са многим изазовима и неизвесностима на свом путу ка ЕУ, што је осећај који широко дели српски народ.

3.2. Протекла деценија: Дубока интеграција и развој српско-кинеских односа унутар иницијативе „Појас и пут“

У позадини напетих политичких односа са западним земљама Србија је активно почела да сарађује са Кином, Русијом и другим државама у развоју, како би очувала своју независну политику и задржала уравнотежен став на међународној политичкој сцени. Од доласка Српске напредне странке на власт 2012. године, односи са земљама Истока темељито су обновљени и унапређени на виши ниво.

У контексту српско-кинеских односа, партнерство је достигло незапамћене висине након деценија развоја. Иницијатива „Појас и пут“ омогућила је Србији већи број опција за обликовање своје спољне и економске политике. Ова иницијатива је стекла популарност у Србији јер не само да доприноси новом замаху економског развоја земље већ и представља модел сарадње који се разликује од западног. Интензивирајући

сарадњу са земљама попут Кине, Србија се нада да ће умањити своју економску зависност од ЕУ, чиме би појачала своју преговарачку моћ и међународни утицај.

У оквиру иницијативе „Појас и пут“ билатерални пројекти између Србије и Кине фокусирају се на инфраструктурни и енергетски сектор, укључујући индустрију – производњу челика, изградњу ауто-путева, рударство, железнице, аутомобилску индустрију и урбане водоодводне системе и обухватају пројекте попут железничке пруге Мађарска–Србија, Железаре Смедерево, ауто-пута „Дунавски коридор“, система за сакупљање и третман отпадних вода, те експлоатацију рудника у Бору. Кинеске инвестиције су несумњиво имале позитиван ефекат на економију Србије, што се поклапа с растом бруто домаћег производа Србије последњих година. Штавише, кинеска улагања у инфраструктурне пројекте усмерена су на правце које европске инвестиционе групе тренутно не могу или не желе да развијају, али имају кључну важност за национални развој Србије. Из ове перспективе, сарадња између Србије и Кине недвосмислено представља спасоносну прилику за Србију.

У овом контексту, Кина је постала други највећи трговински партнер Србије, са билатералним обимом трговине који је 2022. године достигао 3,55 милијарди долара, што представља повећање од 10,1% у односу на претходну годину. То укључује 2,18 милијарди долара увоза из Кине и 1,37 милијарди долара извоза у Кину. Године 2023, Кина и Србија су потписале историјски Споразум о слободној трговини (ССТ). Кинеско Министарство трговине високо је оценило овај споразум, истичући да он представља први ССТ

Кине са земљом Централне и Источне Европе и двадесет други ССТ Кине са земљама и регионима широм света, чинећи Србију двадесет деветим слободним трговинским партнером Кине. Потписивање ССТ-а између Србије и Кине важан је корак у имплементацији консензуса између лидера двеју земаља, значајна иницијатива за проширење глобалне мреже подручја слободне трговине високог стандарда и кључно достигнуће Трећег форума „Појас и пут“ за међународну сарадњу (Ministry of Commerce of the People's Republic of China, 2023).

128 |

Осим економских интереса, Кина и Србија такође деле дубоке духовне, културне и нематеријалне везе. Ове нематеријалне везе обogaђују континуирани развој билатералних односа, што доприноси јединствености „челичног пријатељства“ између Кине и Србије. То пријатељство има дубоку историјску основу, где су две земље постепено изградиле близак однос „заједничке среће и несреће“, суочавајући се заједно са изазовима и тешкоћама попут бомбардовања Амбасаде НР Кине током НАТО агресије 1999. године. Ово пријатељство није само скуп заједничких интереса већ је и однос сарадње заснован на међусобном разумевању и поверењу. Током протеклих година народи обе земље развиле су дубоко пријатељство захваљујући економској и културној размени и обострано корисној сарадњи.

У кључном тренутку за континуирани развој српско-кинеских односа и иницијативе „Појас и пут“, Србија је такође била реализатор званичног оснивања Института „Појас и пут“. Ова истраживачка институција основана је заједничким напорима српске Владе, Привредне коморе Ср-

бије и Универзитета у Новом Саду 2021. године, окупљајући ресурсе и таленте из различитих сектора. Исте године, током састанка између српског министра спољних послова Селаковића и кинеског министра спољних послова Ванг Јиа, две земље су постигле сагласност о јачању стратешке сарадње, квалитетном унапређењу даљег развоја иницијативе „Појас и пут“ и практичној реализацији кључних обострано значајних пројеката. Кинеска страна је такође изразила јасну подршку Институту „Појас и пут“. Од свог оснивања, Институт су подржале водеће кинеске компаније попут Циђин мајнинг и Циђин копер као оснивачки чланови, што је значајно допринело развоју Института. У 2023. години, у пресудном тренутку транзиције између старе и нове деценије иницијативе „Појас и пут“, Институт је постао члан Удружења мисаоних центара Пута свиле (SRTA) које је покренуло Међународно одељење Централног комитета Комунистичке партије Кине. Током претходних година, Институт је потписао више од 50 споразума о сарадњи са институцијама, предузећима, универзитетима и другим организацијама широм Европе, Азије и Африке. Са циљем промовисања развоја односа између Кине, Централне и Источне Европе, Институт је био укључен у организацију више од 50 значајних међувладиних размена, често преузимајући водећу улогу.

3.3. Следећа деценија: изградња инфраструктуре талената и еко-система

Гледајући ка новој деценији развоја иницијативе „Појас и пут“, за Кину и Србију кључно је да

Бојан П. Лалић

Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:

Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

продубе сарадњу кроз осам акција, истраже нове области и отворе нова поглавља – посебно у домену инфраструктуре талената. Прва деценија поменути кинеске иницијативе омогућила је повезаност између Србије и Кине у индустријској инфраструктури. Како улазимо у следећу деценију, фокус на таленте постаје централни аспект „инфраструктуре“ за одржавање, проширење и побољшање ових постигнућа.

Унапређење развоја талената и њихово увођење, као и изградња висококвалитетног резервоара талената, кључни су за одрживи развој билатералних односа. У погледу развоја талената, Кина и Србија могу ојачати размене и сарадњу у едукацији, заједнички развијајући програме за развој талената и курикулуме. Кроз размену студената, заједничке едукативне програме и друге методе две земље могу подстаћи студенте на размену и сарадњу у култури, технологији и другим секторима. Осим тога, обе земље могу проширити сарадњу у професионалном образовању и трансферу технологије, чиме би се обезбедило више висококвалитетних талената за предузећа обе земље.

У погледу привлачења талената, Кина и Србија могу усвојити повољније политике и мере како би привукле већи број истакнутих талентованих појединаца за рад и живот у својим земљама. Осим тога, две земље могу заједнички радити на успостављању центара за таленте и развијању иновативних политика чиме би се обезбедиле додатна интелектуална подршка и гаранције за таленте, корисне за предузећа и истраживачке институције у обе земље.

Осим тога, требало би да Кина и Србија систематски интегришу и у потпуности иско-

ристе кинеске ентитете у Србији, као што су велике кинеске компаније, Институт „Појас и пут“, Конфучијеви институти и Лубан радионице. Ослањајући се на индустријске предности, са великим предузећима као средиштем, обе земље могу постепено проширити свој утицај на академску сферу и, на крају, на целокупно друштво, стварајући позитиван еко-систем. Циљ овог механизма је промовисање дубоке сарадње између кинеских компанија, кинеских и српских универзитета, институција и медија ради постизања синергијског ефекта. Овакав систем не само да пружа платформу за талентоване да демонстрирају своје вештине, омогућујући им да користе, одржавају, продубљују и трансформишу постојеће индустрије и инфраструктуру, већ и јача пет стубова, даље проширујући и имплементирајући осам акција. Са фокусом на људе, обе земље би требало да подстакну реализацију разних мањих пројеката, прелазећи од појединачних тачака ка линијама и од линија ка површинама, чиме се подстиче свеобухватан развој. Такође, надамо се да ће и друге земље дуж Пута свиле успоставити сличне еко-системе, што би омогућило глобалну повезаност еко-система и коришћење предности иницијативе „Појас и пут“ у повезивању различитих делова света.

Укратко, осврћући се на развој нове деценије иницијативе „Појас и пут“, сарадња у области инфраструктуре талената између Кине и Србије постајаће све интензивнија и значајнија. Унапређењем развоја талената и његовим увођењем, као и стварањем висококвалитетног резервоара талената, обе земље ће значајно допринети даљем продубљивању билатералних односа, као и промоцији глобалног мира и развоја.

4. Дискусија и закључак: балансирање између планиране интеграције у ЕУ и иницијативе „Појас и пут“

Као земља у развоју, Србија природно аспирира ка свету у којем су вредности, системи и норме разноликији и инклузивнији, не обухватајући само оквире под окриљем ЕУ, већ и пет стубова и осам акција иницијативе „Појас и пут“, као и визију Уједињених нација за 2030. годину. Ово поставља два кључна питања: Како ускладити односе између Истока и Запада и како балансирати између стратегије интеграције у ЕУ и српско-кинеских односа усредсређених на иницијативу „Појас и пут“?

ЕУ, као ентитет који заговара регионалну интеграцију, дуготрајно се труди да унапреди квалитет живота својих чланица кроз координисану сарадњу и да ојача свој економски, политички и стратешки утицај на глобалном нивоу. Ипак, овај процес не протиче без проблема. Унутрашње контрадикције и слабости ЕУ, посебно када је реч о аутономији одлучивања, постале су изражене и утичу првенствено на мале земље и оне које теже чланству. Такве државе морају пажљиво одмеравати своје амбиције за економски развој у односу на потребу за очувањем политичке независности и задовољавањем политичких критеријума ЕУ (Filipović, 2022).

У том контексту, кинески систем спољне политике, који је центриран око иницијативе „Појас и пут“, нуди Србији нову могућност за сарадњу. За разлику од модела сарадње који промовише ЕУ, иницијатива „Појас и пут“ се у већој мери фокусира на економску сарадњу и

бенефите који су обострани, без политичких предуслова. Актуелни сукоб у Украјини и израелско-палестински конфликт додатно истичу слабости западних међународних механизма, попут недостатка објективне рационалности у управљању међународним кризама и доношења одлука заснованих искључиво на интересима великих сила. Овај начин деловања не само да угрожава глобални уравнотежени развој него и врши притисак на економски и политички суверенитет мањих држава.

Стога, док Србија разматра процес европске интеграције, мора стратешки размишљати о новим методама и правцима за продубљивање сарадње унутар иницијативе „Појас и пут“, истражујући нове могућности за економски развој, док истовремено чува националне интересе и независну политику. Ова балансирана стратегија не само да одражава промишљеност Србије у контексту тренутних међународних политичких и економских трендова већ и показује њену мудрост у максимизирању користи у комплексном међународном окружењу.

У светлу кинеског система спољне политике, обимно стратешко партнерство између Кине и Србије, познато као челично пријатељство, издваја се као јединствен и чврст однос међу свим међународним системима сарадње. Сарадња између две земље није само широка него се и продубљује на различитим нивоима, попут две уско испреплетане, чврсто спојене траке.

На регионалном нивоу мултилатералних односа, Србија недвосмислено зрачи као позитивни пример на сцени сарадње унутар механизма Кина – Централна и Источна Европа. Не само да исказује висок ниво ентузијазма за сарадњу

Бојан П. Лалић

Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:

Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

већ и практичним акцијама потврђује свој статус активног члана овог механизма.

У контексту БРИКС-а и ШОС-а, иако Србија као најутицајнија држава на Балкану није званично члан, народ показује снажно интересовање за овај оквир мултилатералне сарадње.

Као витална тачка иницијативе „Појас и пут“, Србија има кључну улогу у промоцији међурегионалне повезаности и функционише као мост између Истока и Запада, олакшавајући трговинске и културне размене.

На крају, Србија активно спроводи у дело идеју заједнице човечанства са заједничком судбином кроз сарадњу на обострану корист, удружујући се с другим државама. Дубоко пријатељство и сарадња између Кине и Србије не само да пружају опипљиве бенефите за народе обе земље већ служе и као пример хармоничног коегзистирања глобалној заједници. Ово челично пријатељство представља моћан импулс за заједнички развој Кине и Србије у свим областима.

Динг Чуен, Џанг Минсин и Ђи Хаонан са Института „Појас и пут“ и глобално управљање на Универзитету Фудан, нагласили су у свом чланку „Конкуренција и сарадња у оквиру иницијативе ‘Појас и пут’ из перспективе Кине и Европе – еволуција, узроци и утицај на Европу“, да Кина и Европа коегзистирају у стању конкуренције и сарадње, што ће се наставити и у будућности. Ипак, Кина и европске земље оствариле су плодноне резултате унутар иницијативе „Појас и пут“, сакупљајући драгоцена искуства. Постоји стабилна основа за сарадњу између Кине и Европе (Ding, Zhang, Ji, 2023). Верује се да ће, суочени с различитим нестабилним факторима, у новој деценији иницијативе „Појас и пут“ Кина и Србија заједно започети ново поглавље. Не само да ће изградити ближе билатералне односе него ће и позитивно допринети стабилности и просперитету регионалних односа, као и односима између Кине и Европе, заједно радећи на изградњи и очувању идеје заједнице човечанства са заједничком судбином.

References/Литература

132 |

- BiEPAG. (2021). Public Opinion Poll in the Western Balkans on EU Integration. BiEPAG News. Available at <https://www.biepag.eu/news/public-opinion-poll-in-the-western-balkans-on-the-eu-integration/>. Accessed: 4. 8. 2024. [In English]
- Ding, C., Zhang, M., Ji, H. (2023). Competition and Cooperation within the Belt and Road Initiative from the Perspective of China and Europe – Evolution, Causes, and Impact on Europe. *Chinese Journal of European Studies* (05), 1-34+173. [In Chinese]
- Filipović, F. (2022, August 6). Serbia Under Dual Pressure: Can It Achieve EU Membership and the Belt and Road Initiative at the Same Time. *Guancha Portal*. Available at https://www.guancha.cn/feilipu/2022_06_08_643508.shtml. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Information Office of the State Council of the People's Republic of China. (2011). *China's Peaceful Development*. Website of the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Available at https://www.mfa.gov.cn/web/ziliao_674904/zl_674979/ywzt_675099/2011nzt_675363/zgdhpfzbps_675409/201109/t20110906_9284881.shtml. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Ministry of Commerce of the People's Republic of China. (2023). The Head of the Department of International Affairs of the Ministry of Commerce Explains the Significance of the Sino-Serbian Free Trade Agreement. The Central People's Government of the People's Republic of China. Available at https://www.gov.cn/lianbo/bumen/202310/content_6910498.htm. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Xi, J. (2015). Working Together to Forge a New Partnership of Win-win Cooperation and Create a Community of Shared Future for Mankind. *China Daily*. Available at <https://govt.chinadaily.com.cn/s/201509/29/WS5c0627d6498eefb3fe46e133/working-together-to-forge-a-new-partnership-of-winwin-cooperation-and-create-a-community-of-shared-future-for-mankind.html>. Accessed: 4. 8. 2024.
- Xi, J. (2022). Report of the XX Congress of the Communist Party of China. The Central People's Government of the People's Republic of China. Available at https://www.gov.cn/xinwen/2022-10/25/content_5721685.htm. Accessed: 4. 8. 2024 [In Chinese]
- Xi, J. (2023). Xi Jinping Announces Eight Actions to Support High-Quality Construction of the Belt and Road. The Third Belt and Road Forum for International Cooperation. Available at <http://www.beltandroadforum.org/n101/2023/1018/c132-1176.html>. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Yang, J. (2022, November 26). Promoting the Construction of a Community of Shared Future for Mankind. *People's Daily*. [In Chinese] doi:10.28655/n.cnki.nrmrb.2022.012548. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Xiang, H. (2023). What is Chinese "Partnership"? Chinese Institute of International Studies. https://www.ciis.org.cn/yjcg/sspl/202310/t20231020_9097.html. Accessed: 4. 8. 2024. [In Chinese]
- Zhang, J. (2019). The Political-Diplomatic Logic of a Community of Shared Future for Mankind. *Fudan Review of International Relations* (02), 63-77. [In Chinese]

Бојан П. Лалић

Филип Д. Филиповић

Нова деценија иницијативе „Појас и пут“:

Стратешко позиционирање српско-кинеских односа
и отварање новог поглавља

Bojan P. Lalić

Belt and Road Institute
Belgrade (Serbia)

Filip D. Filipović

Fudan University,
School of International Relations and Public Affairs
Shanghai (PR China)

New decade of the Belt and Road Initiative: Strategic positioning of Serbia-China relations and opening of a new chapter

| 133

Summary

This paper explores in detail the key concept of the Belt and Road Initiative, which represents a pillar of PR China's foreign policy. The paper focuses especially on the analysis of Serbia's strategic position in the new decade of the global initiative, highlighting the importance of deepening cooperation with PR China. In light of the challenges faced by Serbia, including pressures regarding the recognition of so-called Kosovo and joining anti-Russia sanctions, Serbia's relations with the European Union, NATO, and leading Western countries are increasingly strained. Under such circumstances, it becomes an imperative for Serbia to search for new opportunities for development by boosting cooperation with China within the Belt and Road Initiative. This paper thoroughly analyses Serbia's strategic position, stressing its significant contribution and the benefits of participating in the Belt and Road Initiative. Also, it explores the potential for deepening cooperation between PR China and the Republic of Serbia, focusing on five key pillars: political coordination, development of infrastructural links, promoting efficient trade, improving financial cooperation, and intensifying cultural exchange. Special emphasis is put on eight new campaigns that could further reinforce this cooperation in the new decade of the Initiative. Furthermore, from the aspect of developing talents and building an ecosystem, the paper announces a new direction of future development of Serbia-China relations, providing theoretical support and strategic guidance for intensifying cooperation between the two countries in the next decade of the Belt and Road Initiative.

Keywords: Belt and Road Initiative, Serbia, strategic positioning, Serbia-China relations

Скулптура ратника Сјена направљеног од теракоте, недалеко од града Сијан, провинција Шенси
Фото: Милица Драгић

Љубиша Р. Митровић^[1]

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет, Департман за социологију

Ниш (Србија)

УДК 327(510)

316.334(510)

327::911.3(510)

Прегледни научни рад

Примљен: 03.04.2024.

Прихваћен: 17.04.2024.

doi: 10.5937/napredak5-50229

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација – савремена Кина на путу партнерства за развој, мир и будућност ЧОВЕЧАНСТВА

(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији „Појас и пут“)

Сажетак: У раду се разматра кинеска стратегија: дијалог култура и конвергенција међу цивилизацијама јесу пут остваривања партнерства за одрживи развој и мир у свету. Аутор, најпре, даје осврт на историју кинеске културе и цивилизације: њену дубину, ширину и џиновске домете. Затим разматра савремену Кину од времена после Маове смрти и њене лидере реформаторе, посебно Денг Сјаопинга и Си Ђинпинга, као утемељиваче нове стратегије развоја у унутрашњој и спољној политици Кине. У том контексту у фокусу његове анализе јесу: стратегије модернизације и развоја Кине, ослоњене на брз и висок развој образовања, науке и напредних технологија трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа, али и либерализација привреде и демократизација друштвених и политичких односа; стратегија „Појас и пут“ – тј. велико отварање Кине и сарадња са светом кроз партнерство зарад универзалног благостања човечанства, глобализације с људским ликом, мултиполарног поретка и мира у свету.

Кључне речи: Кина, нови профил лидера, дијалог култура и цивилизација, „Појас и пут“, глобализација с људским ликом, партнерство за мир и развој у свету

[1] ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

*Будући ујединићељ свеїа неће биїи нека заїагна
или йозаїагњачена земља, већ ће йо биїи Кина.*

Арнолд Тојнби

*Прича о Кини је најусїеишија йрича
о развоју у истїорији свеїа.*

Џефри Сакс

*Кинески уїицај и усїон у свеїу јестїе реалносїи
којој се Америка мора йрилаїодийи.*

Збигњев Бжежински, Сїрайїешка визија

136 |

*Ми йрадимо 'Појас и йуїї' у духу мира. Сїари
Пуїї свиле цвекїао је у доба мира а у доба райїа је
йройагао. Иницијайїива 'Појас и йуїї' не може да
се развија без мирољубивої и сїабилної окружења.*

*Ми йреба да сїворимо нови йиїй међународних
односа заснованих на узајамно корисној сарадњи
и да кујемо йарїнерсїиво изїрадње заједничке
будућносїи човечансїїва засновано на дијалоју, а
не на сукобу, на йријайїељсїиву а не на мржњи. Све
земље йреба да йошїїују суверениїетїй, досїїојансїиво
и йерийїоријални инїеїриїетїй друїих земаља, йреба
да уважавају њихов развојни йуїї и друшїивени
сїїем, као и њихове основне йежње и инїїересе.*

Си Ђинпинг, Изградња заједничке

будућносїи човечансїїва

Време изазова, геополитичког метежа и глобалне транзиције од униполарног света ка мултиполарном свету

Савремено човечанство суочено је с успоном
снага научнотехнолошке и информатичке ре-

волуције чији су актери високи професионалци у области напредних технологија и ингиениозни ствараоци нове интернет генерације. Ове нове производне снаге теже глобализацији света и отварању капија будућности одрживог напретка, солидарности и мира у свету. Њима се супротстављају снаге класног монопола, оличене у алијанси мегакапитала и њихових епигона и трабаната – у распону од савремене технократије, политократије, медиократије и војнополитичког комплекса. Ове снаге би да апсолутизују моћ капитала и његову светску хегемонију, да монополишу и конзервирају униполарни поредак „капитализма катастрофе“ (Н. Клајн). Отуда на делу имамо раст противречности и сукоба у различитим деловима светског система и све видљивији расцеп између снага глобалног Севера и глобалног Југа. Ови сукоби, од Украјине до Блиског истока, као да представљају увод не само у доба новог хладног рата већ и потенцијални трећи светски рат.

Насупрот дневнополитичким аналитичарима и пропагандистима, који би да камуфлирају стварне узроке ових сукоба „подмазујући“ точкове ратне машине која пред нашим очима масовно уништава људске животе, али и пустоши тековине цивилизације, претварајући их у нове облике етноцида, урбаноцида и екоцида, озбиљни истраживачи, футуролози и интелектуалци, као што јесу: Ноам Чомски, Имануел Волерстин, Урлих Бек, Алвин Тофлер, Едгар Морен и други, у својим студијама и публицистичким написима указују не само на узрочну матрицу већ и на мегатрендове и стварну природу садашњих сукоба али и развојних тенденција – детерминизме структуралне кризе савремених

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

противречности и сукоба, али и системску смену у савремености – од униполарног светског поретка, ка мултиполарном светском поретку и замену предаторског убиственог капитализма посткапитализмом као новом развојном и цивилизацијском алтернативом човечанства.

Другим речима, човечанство се налази на новој прекретници и захтева не само нове интелектуалне одговоре на савремену кризу већ и нове облике друштвене ангажованости и борбености од нових генерација, како би победили алтернатива за мир, одрживи прогрес и опстанак човечанства и планете.

Кратак осврт на историју кинеске културе и цивилизације, њених дубоких корена и дивовских домета

Поред Индије, Кина је данас најмногољуднија земља света са око милијарду и по становника. И док је до 1978. само 18% кинеског становништва живело у градовима, 2011. први пут у историји те земље број становника у градовима био је већи, док ће, према очекивањима Кинеске академије друштвених наука, до 2030. године 68% становништва живети у градовима. Историја Кине у XXI веку тече у знаку модернизације, индустријализације, урбанизације, али и унутрашње плурализације и глобалног отварања према свету.

У *Уводу у кинеску културу* Је Ланг и Џу Лијангци (2008), својеврсној енциклопедији кинеске културе у којој се даје продубљена слика развоја различитих облика културе и друштвене свести – у распону од мудрости и веровања,

преко креативности и размене, уметности и лепоте, до народних обичаја и екологије – можемо се упознати с фасцинантним богатством и дубином кинеске културе још од времена Конфучија и његове *Књије ѝромена*, у којој је однос између човека и неба разматран као једна од основних тема у кинеској филозофији. Упознаћемо се с изазовном филозофијом добротинства, човекољубља, поштовања живота и снажно развијене еколошке свести, повезаности човека и природе и заједничког живота света у филозофији светлости и врлине – људи треба да крену од међусобне љубави и затим да ту љубав прошире према свему што постоји. Конфуције је сматрао да је образовање предуслов за побољшање сопственог духовног света и да треба да служи све смисленијем, богатијем животу и развијању љубави и мира према свету.

У древној Кини засновао је пантеистичку филозофију, која је панхуманистичка и космополитска. У њеном средишту јесте јединство свих бића (родова, народа) и ствари: филозофија човекољубља и универзалне емпатије човечанства. У фокусу је идеја да свако биће и ствар имају своју природу постојања, *raison d'être*, коју треба спознати и поштовати. Кинеска цивилизација је отвореног ума и срца према богатству и јединству различитости света. Филозофија живота у традиционалној кинеској култури промовисала је културну отвореност и толеранцију, као и ентузијазам за учење о различитим културама. Кина је била напредна поморска и копнена цивилизација, која је тежила не само трговинској размени већ и коегзистенцији различитих народа и цивилизација и ширењу

културе мира. О томе, између осталог, сведочи легенда како је цар Јонгле послао Џен Хеа на пут на запад, познат као поморски Пут свиле. Цар му је, притом, саветовао: „Држите се небеског пута, следите закон и ред, не малтретирајте мање и слабије земље, ширите благостање и мир“ (Lang, Liangzhi, 2022, str. 137). Ова порука и данас има актуелност и значај у грађењу мирољубиве политике савремене Кине. И док је Европа пролазила кроз мрачно доба, Кина је представљала најстарију цивилизацију на свету – најпросветљеније, најнапредније царство на кугли земаљској, којим се најбоље управљало (Durant, 2006, str. 80).

Велики је утицај Конфучија на политичку и моралну филозофију Кине. Дјурант, између осталог, пише да он представља најзначајнији симбол Кине, тако дивовске по величини да саму себе назива „свеукупност под небесима“. Конфучијева филозофија светлости сматра се филозофијом врлине и образовања као процеса сталног усавршавања човека. Златно правило моралне и политичке филозофије Конфучије је формулисао на следећи начин: „На добро узврати добрим, а на зло правдом“ (Grnjanski, 1923, str. 25). Највећа срећа народа била би у томе да се незналицама не допусти приступ у јавне службе, као и да владају најмудрији (Durant, 2006, str. 27). Његови следбеници схватили су његову величину и предвидели утицај који ће његова мисао имати на обликовање социјалног карактера и мудрости Кинеза. О утицају који ће овај мислилац имати и значају који ће оставити на дух и историју развоја Кине Дјурант пише: „Никада ниједан човек није на тај начин испи-

сао своје име на лицу и духу неког народа као што је то Конфучије направио у Кини“ (Durant, 2006, str. 170).

О филозофији Конфучија Је Ланг и Џу Лијангци пишу: „Човекољубље конфуцијанизма је врста универзалне људске симпатије, међуљудски осећај љубави према другима“ (Lang, Liangzhi, 2022, str. 211).

Други мислилац који је снажно утицао на културу Кине и источноазијских друштава и цивилизација био је Буда, утемељивач религије будизма, који представља симбол светлости и просветљења. Он је претеча и инкарнација персоналистичко-егзистенцијалистичке филозофије. Чувена је његова девиза: „Будите светиља самом себи да бисте даривали енергију светлости и добротина другима.“ Он је својом енергијом вечне светлости имао моћ да разбија таму у људском свету и да шири просветљење међу обичним људима. Отуда су ова два мислиоца (Конфучије и Буда) најутичајнији мудраци у свету источноазијских цивилизација.

Арнолд Тојнби у својим списима пише о Кини и њеној мисији кроз историју, подвлачећи да је западна традиција националистичка, док је кинеска екуменска, те да њој припада будућност. Он тврди да од пропасти Римског царства западни свет никада није успео да поврати своје изгубљено политичко јединство, нити јединство остатка света и да је судбина Кине да омогући политичко јединство и мир не само половини већ целом свету. Као одреднице и тековине које ће омогућити Кини да постане не само географска већ и културна основа за уједињење читавог света Тојнби наводи:

1. Двадесет и један век искуства кинеског народа у одржању царства које је дословно регионални модел за светску државу;
2. Екуменски дух којим је кинески народ био прожет током овог дугог поглавља историје;
3. Хуманизам конфучијанског погледа на свет;
4. Рационализам конфучијанизма и будизма;
5. Осећај за мистерију и признање да је покушај човека да доминира васионом поразан сам по себи;
6. Убеђење да, уместо тога што покушава да доминира нељудском природом, човеков циљ треба да буде живот у хармонији с њом;
7. Храброст да се упуте изазови Западу у једном позитивном такмичарству да се човечанство мирољубиво доведе у ред и оствари екуменско јединство у свету;
8. Кинези нису народ са агресивном амбицијом. Они учествују у непријатељствима само онда када је неопходно да се одбране. Кинези задржавају преовлађујући космополитизам с кинеским етноцентризмом (Toynbee, Ikeda, 2005, str. 147).

Француски научник и представник историјске социологије Рејмон Арон у својој студији *Мир и рат међу нацијама* (прво издање 1962, друго 1984), пишући о кинеској цивилизацији као најстаријој и најтрајнијој у историји човечанства, позитивно је вредновао улогу комунистичке

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација – савремена Кина на путу партнерства за развој, мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији „Појас и пут“)

Кине у процесима индустријализације и модернизације земље, подвлачећи да је и „ауторитарна монопартијска али народна држава створила од Кине дива“ (Aron, 2001, str. 332).

Питер Бергер, у предговору за зборник *Многотилика глобализација – културна разноврсност у савременом свету*, пише о феномену конфучијанског протестантизма и његовог утицаја на репродукцију и мобилност савремене меритократске елите у Кини.

Многи истраживачи данас без идеолошких оптерећења пишу како о историји Кине, тако и о њеној улози у савремености, дајући другачију интерпретацију и симболичко значење Кинеског зида и њене некадашње стратегије Пут свиле, истичући да се Кина није само бранила од непријатеља већ и отвараола према свету и да је она из тог отварања – економског, трговинског – и сама кроз процесе трговинске размене, трпела акултурацијске процесе, унапређивала своју технологију и организацију рада, али и сама даривала човечанству и свету своје технолошке и економске иновације. Таква цивилизација, дубоких корена и величанствених висова, говори о томе да је она увек градила успешне мостове између процеса транзиције и модернизације, освајајући звездане врхове човечанства.

Осврт на историју Кине – од револуције ка еволуцији (о улози Денг Сјаопинга)

Кинеска народна социјалистичка револуција спроведена је под вођством Комунистичке

партије Мао Цедунга. Она је проширила појам и концепт стратешког партнерства друштвених класа и политичких покрета у револуцији. У револуционарној пракси она је предвођена Комунистичком партијом Кине, са ослоном на сељаштво, јер је у саставу друштвене структуре, због неразвијене индустрије, било малобројно радништво. Програмски, ова револуција била је утемељена на јединству антифеудалне и антиколонијалне ослободилачке борбе. Наиме, малобројни пролетеријат у многобројном саставу становништва није могао да оствари грандиозне циљеве социјалистичке револуције. Стога је неопходно било остварити стратешки савез радника, сељака и интелигенције. У програмском погледу, ова социјална и политичка револуција понудила је радикалне програме аграрне реформе и антиколонијализма и антифашизма. Само на таквом програму револуција је могла да пробуди иницијативу кинеских народних маса у борби за социјално и политичко ослобођење. Тековине те револуције су неспорне, посебно оне оличене у социјалистичкој индустријализацији земље, без обзира на монопартијски систем владања. После Маове смрти, ново колективно руководство КП Кине у тзв. културној револуцији идеолошки је догматизовало и политички конзервирало улогу партије у друштвеном развоју. То је увело земљу у нова противречја и раскршћа. Расплет и промене били су нужни да би се отворио простор и ослободила иницијатива грађана и народа за даљи развој (Мареk, 1965).

Након Цедунгове смрти 1976. на чело Кине дошао је Денг Сјаопинг, који је инаугурисао еко-

номске реформе и обновио везе Кине са Западом. Влада је успоставила дипломатске односе са САД 1979, а од касних седамдесетих година XX века економија се развијала од централистичког планирања и државних индустрија, до мешавине државних и приватних фирми у производњи и службама, током чега је кинеско друштво драматично увећало производњу, али се и само трансформисало.

Денг Сјаопинг је ослободио Кину Маовог догматизма и ригидности актера културне револуције (Маових наследника). Утро је пут либерализацији, модернизацији и демократизацији привреде и друштва. Он се фокусирао на науку, технологију и образовну политику као факторе развоја нове Кине, њеног отварања према свету кроз позитивно такмичарство и сарадњу. У исто време омекшао је монопол партије и њен кадровски састав отворио се према стручњацима, ешалонима новог профила лидера. Уместо идеолошке подобности у први план истакнут је значај професионализма и радног патриотизма. Денг Сјаопинг је знао да су за отварање Кине према свету потребни знање, образовање и наука. У том смислу он је уз помоћ Светске банке подстакао модернизацију и развој образовног система у земљи и кроз размену студената и наставника подизање квалитета образовања – 1978. у Кини је било 165.000 студената, а 2009. године 5.300.000; године 2011. на списку од 500 универзитета у свету Кина спада међу пет земаља с највећим бројем студената. Други индикатор јесте број кинеских студената који студирају на Западу, од тога највећи број у САД.

Табела 1. Број студената из Кине који студирају у иностранству

1978. било је 50 студената.
1984. било је 14.000 студената.
2010/2011. било је 157.000 студената.
2011/2012. било је 194.029 студената.
2021/2022. било је преко 500.000 студената.

Извор: Подаци за период 1978–2012. године преузети су према наводу Дејвида М. Лемптона из његове студије *Следити лидера* (Lampton, str. 23–24), а изворно су ослоњени на истраживања Института за међународно образовање, *Open-Doors Factsheet: China, 2012*. Податак о броју студената који студирају у 2021/2022. аутор је преузео из предвиђања које је саопштено на скупу Кина и Балкан – мултикултурни дијалог, који је одржан у Бугарској у Балчику.

Дејвид М. Лемптон, у студији *Следити лидера – руковођење Кином од Денг Сјаопинга до Си Ђинпинга*, истраживао је процесе револуције у Кини и улогу лидера као актера реформи и трансформације кинеске државе и друштва. Аутор се посебно концентрисао/фокусирао на повратак и рехабилитацију Денг Сјаопинга и његове заслуге у конципирању програма реформи, либерализације и модернизације кинеског друштва и државе и улоге партије. У овој студији, заснованој на казивању 558 кинеских лидера од 1971. до 2013, аутор је анализирао еволуцију размишљања кинеских лидера о управљању земљом и сарадњи са спољним светом. Закључак до ког је дошао јесте да су главне стратешке одлуке Денг Сјаопинга и сарадника (од 1977. до 1985) сврстане у седам основних стратешких категорија које су означавале програм и смер друштвених реформи и политике новог реформаторског курса лидера после Мао Цедунга:

1. Од рата и револуције до мира и развоја;
2. Прагматични експериментализам;
3. Материјални подстицаји тржишта и равнотежа државе и друштва;
4. Нова политика развоја становништва;
5. Образовање као фактор изградње и промоције способних кадрова у привреди и политици;
6. Очување монопола Комунистичке партије али и трансформација њене улоге у друштвеним променама;
7. Од аутархије, ка отварању према свету и коришћење компаративних предности и међузависности у глобалној политици (Lampton, 2015, str. 18–28).

Три стратешке одлуке, плод Денгове политичке и развојне филозофије, одредиле су будућност савремене Кине: 1) либерализација привреде и реафирмација улоге тржишта; 2) демократизација друштва, ново схватање политике и улоге

партије; 3) отварање према глобалном свету. Денг је схватио да политика и партија не смеју да имају свемоћну власт над произвођачима и грађанима, као у тоталитарним системима, већ да њихова улога у друштву треба да буде подстицајна, усмеравајућа и ослободилачка. Тим поводом Денг је говорио: „Централна власт нема новац, али може да вам понуди политику која ће омогућити да то урадите сами и да прокрчите нови пут“ (Lampton, 2015, str. 27). У овим Денговим речима налазе се клице једног новог схватања политике, партије и друштва које ће одредити правац ка новом више партиципаторском него монопартијском систему, и то је и данас један од најважнијих изазова с којима ће се у трећој деценији XXI века суочити пета генерација кинеских лидера, укључујући и Си Ђинпинга (Lampton, 2015, str. 226). У контексту промена Дејвид М. Лемптон, у студији *Следићи лидера*, указује на то да су, после Маоа, у Кини настала три идеална типа лидера – то су трансформациони лидер, трансакциони лидер и извршитељ моћи. Лемптон указује на то како се ниво образовања водећих кадрова мења не само у привреди него и у политици, истичући да 73% руководилаца пете генерације (углавном рођених педесетих година) данас има магистратуру или докторат, а све је већи број оних који су студирали у иностранству. У исто време постепено се повећава број ванпартијаца који се налазе на положајима вицегувернера или заменика министара (Lampton, 2015, str. 33).

Треба истаћи да су стратешке иницијативе Денг Сјаопинга довеле до значајних трансформација у области економије али и политичког система, социјалних промена, урбанизације,

односа са иностранством, као и до плурализације друштва и демократизације система руковођења и профила лидерства. Заокрет је учињен ка већој професионализацији менаџерске структуре у привреди и јачању образовне културе и професионализма на свим нивоима друштвене организације. Денг Сјаопинг је донео кључне стратешке одлуке, истиче истраживач Дејвид М. Лемптон, подвлачећи да је „највећи изазов за Кину питање да ли с мање доминантним лидерима и више плуралистичким и оснаженим бирократским институцијама и друштвом може да контролише саму себе у земљи и ван ње“ (Lampton, 2015, str. 44).

С правом је Бжежински, у својој студији *Велика шаховска табла* (1997), предвидео да ће „будући прогрес Кине, као и њено израстање у главну силу, зависити у великој мери од тога колико вешто ће владајућа елита решавати два међусобно повезана проблема: питање преносења власти са садашње генерације на млађу и питање излагања на крај са растућим напетостима између економског и политичког система“ (Brzeziński, 1999. str. 152).

Си Ђинпинг као лидер новог таласа модернизације Кине – програм и стратегије конвергенције различитих цивилизација, глобализација с људским ликом и култура мира у свету

Живимо у преломном добу човечанства, кризе неолибералне парадигме и униполарне глобализације и трагања за алтернативним пројектом

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

глобалног и мултиполарног развоја света у коме ће се остварити дијалог између различитих култура и цивилизација и конвергенција различитих система.

Показало се да доминација једне стратегије развоја и једне силе доводи до неоимперијализма, интервенционизма и насиља / ратних сукоба у свету. Отуда захтев Си Ђинпинга, на форуму у Давосу 2017, да се спроведу глобализација с људским ликом и мир, који би служили свим народима света, као и Клауса Шваба, директора Светског форума у Давосу из 2019, за „реморализацију глобализације“, јер је актуелни модел асиметричне глобализације довео до енормног раста друштвених и регионалних неједнакости у свету, те га је неопходно променити.

У савремености смо суочени с ригидним реаговањем САД на кризу и тенденцију повратка на конзервативну протекционистичку политику у међународним односима, што представља непродуктиван одговор на савремене изазове. Време је за критичко преиспитивање глобалног неолибералног модела развоја и за напуштање униполарне концепције асиметричне глобализације, која је у служби мегакапитала и корпоративне моћи (ТНЦ) снага Атлантске алијансе. Само се на платформи социјалдемократске стратегије развоја може градити солидаристички асоцијативни тип друштвених односа и моћи, који ће обезбедити: глобалну правду и глобални мир у свету, одрживи мирољубив развој, коегзистенцију различитих народа и цивилизација и конвергенцију различитих система и тиме отворати пут мултиполарном развоју света и срећној будућности човечанства.

Кинеска стратегија „Појас и пут“, коју је установио Си Ђинпинг, управо је пример који

нуди и отвара пут демократском напретку, одговорности и партнерству свих народа за одрживи и хумани развој човечанства. Насупрот англосаксонској неолибералној идеологији тржишног фундаментализма, монетаристичкој и казино-коцкарској економији, Кина данас развија капацитете реалне економије и представља узор како се комплементарно комбинују процеси традиције и модернизације, социјализма и либерализма и остварује успешан раст и развој у свету. На том фону данас расте њен углед у свету, Европи и Балкану.

Ишчитавајући збирку текстова састављену од 85 чланака и говора Си Ђинпинга, написаних и одржаних од почетка 2013. до марта 2019, која је у Србији преведена под називом *Изјављена заједничке будућности човечанства*, сазнајемо да је Ђинпинг о иницијативи „Појас и пут“ први пут говорио у свом предавању на Универзитету „Назарбајев“ у Астани, у Казахстану (7. септембра 2013), истичући важност повезивања цивилизација Истока и Запада и јачања комуникације и сарадње народа и култура као нужног услова за прогрес. О тој иницијативи Си Ђинпинг, између осталог, пише: „Она је првобитно произашла из мојих размишљања о ситуацији која влада у свету. Свет у коме данас живимо јесте свет великог прогреса, велике трансформације и дубоких промена. Нова фаза научне, технолошке и индустријске револуције сада се налази у стању стварања покретача раста; национални интереси постају све више испреплетени а мир, развој и узajмно корисна сарадња постали су главна тема нашег доба.“ У свом говору на „округлом столу“ лидера Форума за међународну сарадњу „Појас и пут“ у Пекингу (15. маја 2017), Си Ђинпинг је

ближе указао на програмске одреднице ове нове платформе и стратегије развоја међународних економских и политичких односа сарадње, ради унапређења напретка цивилизације, мира и стварања заједничке светлије будућности. У вези с тим иницијатива „Појас и пут“, каже Ђинпинг, представља „платформу за отворену и инклузивну сарадњу, за јавно добро које заједнички дајемо свету... Она, иако је усмерена на Азију и Европу, не одбацује ниједну земљу, ниједну страну света“ (Jinping, 2023, str. 531). Ова иницијатива добила је подршку у преко 100 земаља и међународних организација и покренула је мрежу узајамно повезане индустријске сарадње на све четири стране света и показало се да је дала корисне резултате не само за Кину већ и за читав свет. У књизи *Изградња заједничке будућности човечанства* образложен је програм заједничке борбе за одрживи развој у свету, афирмацију мирољубиве коегзистенције и партнерства за изградњу заједничке будућности човечанства. У њој Си Ђинпинг истиче да се „кинески сан не односи само на тежњу да своју земљу учинимо просперитетном и јаком, да обновимо своју нацију и омогућимо постизање среће нашем народу. То је сан о миру, развоју, сарадњи и универзалном благостању... Кинески народ одувек је сматрао да ће Кини бити добро само онда када је добро и свету и да ће свету бити добро само онда када је добро Кини... Кина ће наставити да се активно ангажује у реформи и развоју система глобалног управљања и на тај начин настојати да међународни политички и привредни поредак учини праведнијим и одрживијим него што јесте“ ((Jinping, 2023, str. 51, 507, 612).

Ослобађајући се идејног догматизма и секташтва, савремена Кина окренула је нову страну стратегије „Појас и пут“ да би кроз конвергенцију различитих система отворила врата будућности човечанства партнерством за одрживи развој и мир у свету. Кинези су схватили да се развој и будућност човечанства могу градити само кроз дијалог, а не кроз сукоб цивилизација. Данас Кина користи синергију потенцијала традиције и конфучијанске филозофије и протестантизма (конфучијански протестантизам) као својеврсну симбиозу моралног и социјалног солидаризма, етике рада и позива, неомарксизма/социјализма и либерализма и снагу нових технологија трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа за напредак друштва и човечанства. Уместо идеолошке искључивости и политичког секташтва, Кина данас гради мостове међу цивилизацијама и народима, поштујући њихову аутономију/суверенитет и културну различитост/идентитет (Mitrović, 2022, str. 152).

Синтагмом *неоконфучијански њројшестјанџизам* желео сам да дефинишем нову филозофију развоја савремене Кине која почива на синтези вредности традиције и модернизације, моралног и социјалног солидаризма и етике радног патриотизма. Ослобођена стваралачка енергија маса многољудне Кине, дакле, чини чуда. Следећи моралне поуке својих мудраца, али и савремених лидера, Кина, на платформи „нека цвета хиљаду цветова“, „није важно какве је боје мачка, важно је да лови мишеве“ и конвергенције „једна земља – два система“, такмичећи се са самом собом и светом у „сили доброте и даривања“, даје драгоцен допринос како свом националном развоју, тако и развоју савременог

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

човечанства. Данас преко 500.000 свршених средњошколаца из Кине наставља своје академско образовање на најпрестижнијим универзитетима у свету. Највећи број свршених магистара и доктора наука потом се враћа и активно укључује у привредни и друштвени живот своје земље. Они као да најављују нову еру циновског лидерског успона Кине и меритократског кружења елите у свету. Наиме, у последњих 10 година, све више студената из средње и источне Европе студира у Кини.

Питер А. Бергер, у предговору за зборник *Многострана глобализација – културна разноврсност у савременом свету*, пише о културној динамици глобализације, указујући на феномен хибридизације култура, наводећи пример Кине и њене успешне економске дијаспоре, чија се култура формира од делова традиционалног персонализма и савремене бизнис-културе на западу. Бергер истиче: „У мери у којој се сама Кина буде интегрисала у систем глобалне економике, могу се појавити примери хибридизације, аналогни однедавно популарном поимању 'конфучијанског трговца', ученог бизнисмена (Berger, 2002, str. 18).“

Слоган „Појас и пут“ има дубоко симболично значење: пут има шансу за стратешке продоре/напредак и освајање нових развојно-цивилизацијских хоризоната само ако се упоредо развија и његов појас шири. У супротном, зарашће, поробиће га неразвијеност околине. Ова кинеска стратегија говори, филозофско-социолошким језиком, да је одрживи развој савременог човечанства могућ и остварив само ако се равномерно развијају сви његови делови. А та иста правилност важи и за мир у свету.

„Без глобалне правде нема глобалног мира“, упозорио је својевремено председник Бразила Лула да Силва. Нажалост, живимо у свету у коме глобализација јесте будућност која је почела, али је, за сада, лоше распоређена (В. Гибсон), у коме постоји социолошки парадокс: дихотомија између хипертехнолошког напретка и социјалног субразвоја (М. Кастелс). Отуда је француски социолог Едгар Морен дефинисао антрополошки аспект савремене кризе речима: „Савремено човечанство се налази у кризи, јер није довољно човечно.“

Велики италијански антифашиста и вођа КП Италије Палмиро Тољати, дефинишући однос између традиције и циљева/идеала тј. програма покрета на чијем се челу нашао, између осталог, рекао је: „Ми идемо издалека, загледани далеко.“ У овом кључу / духовном хоризонту могао би се дешифровати/интерпретирати однос садашњег вођства Кине према традицији тј. разумевање и изграђивање комплементарног односа између традиције и модернизације у програму и пракси деловања друштвених актера у савременој Кини. Наиме, ослобађајући се идејног догматизма и политичког секташтва, у постмаовском периоду и отварајући се према плуралистичким снагама/потенцијалима кинеског и светског друштва, Кина је не само модернизовала већ је и формулисала своју нову развојну концепцију „Појас и пут“, визију за нови миленијум.

Филозофску основу ове концепције чини теорија конвергенције и светског система, редефинисана у неомарксистичком духу. Њу чине плуралистичке снаге модерног света рада и осталих друштвених актера, као чинилаца развоја нових производних снага технолошког

и општедруштвеног прогреса и изградње многолике плуралистичке цивилизације будућности. На тој платформи Кина је, ослобађајући нове производне снаге друштва за развој, успела да кроз нови однос према образовању/науци и новим технологијама и синергијом тековина сопственог и светског развита, оствари енорман раст и прогрес и данас постане првак/суперсила, водећа земља у технолошком, економском и културном развоју у савремености.

Кина данас није само најмногољуднија земља на свету. То је земља са економским растом од преко 10% годишње током готово 30 година, што је највиша забележена стопа раста у некој од главних светских економија у историји (Zakaria, 2009, str. 88). Кинески модел економског раста и развоја изузетно је привлачан највећем броју земаља југа и земаља у успону, истиче колегиница др Драгана Митровић, професор ФПН-а и оснивач и директор Института за азијске студије, подвлачећи да је Кина данас највећи светски извозник и други највећи увозник, који бележи високе суфиците. Она је постала глобални инвеститор са 12.000 пројеката у 172 земље, вредних укупно 613 милијарди америчких долара, што је чини највећим или једним од највећих глобалних инвеститора или кредитора. Њена валута је интернационализована. Такође, она је епицентар коалиције снага окупљених у БРИКС-у и Шангајској организацији за сарадњу. Заједно с Русијом, Индијом, Бразилом и Јужном Африком, Кина промовише идеју о потреби превладавања униполарног и остваривања мултиполарног света, што наилази на добар одјек широм планете (Mitrović, 2023, str. 11). Она је земља с највише образованих, највећим бројем универзитета и

доктора наука, највећим иновацијама у области савремених технологија и развоју производних снага трећег таласа. Такође, Кина је земља са значајном војном силом и нуклеарним потенцијалом. Као таква, она данас није претња миру у свету, већ узор у сваком погледу. Њена политика отварања према свету, уз поштовање своје националне и ослободилачке традиције, данас представља изазов. Млади Кинези данас су најбројнија скупина међу страним студентима на универзитетима широм света. Кина је отворена према процесима глобализације и својом политиком мирољубиве коегзистенције даје допринос мултиполарном развоју света. Таква Кина ће за десетак година претећи САД и постати неприкосновени лидер у бројним областима стваралаштва, као и у развојним потенцијалима. Многи економисти, социолози и политиколози (Џефри Сакс, Имануел Волерстин, Ноам Чомски, Фарид Закарија...) најављују да већ живимо у веку опадајуће/одлазеће моћи Америке и да наступа „кинески век“.

Ако се према дијалектичкој теорији револуционарног праксиса заступа теза о јединству теорије и праксе, онда се право лице једне теорије доказује њеним успешним остваривањем у пракси. Полазећи управо од ове истине, може се рећи да је кинеска стратегија конвергенције доказала своје предности у пракси, тиме што је омогућила напредак производних снага друштва и искорак из сиромаштва, кроз упоредно развијање капацитета реалне економије у индустрији и новим технологијама трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа. Резултат свега тога јесте огроман технолошки, економски и друштвени напредак кинеског друштва. Такав

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

развој савремене Кине учинио је ову земљу респектабилним актером и глобалним лидером. Реформишући свој модел развоја и отварајући се према свету, савремена Кина се залаже за промену неолибералне асиметричне глобализације, која је у функцији апсолутизације моћи мегакапитала и заснивања социјалдемократског модела глобализације са људским ликом, као и трансформацију глобалних односа у свету – од униполарног у мултиполарни (Sklair, 2002, str. 244–271, 311, 322–326).

Србија подржава и следи политику Кине и с њом развија здраве економске и чврсте пријатељске и политичке односе, засноване на принципима равноправне сарадње. Економска сарадња Србије и Кине углавном се заснива на директним инвестицијама и привредном партнерству. Данас су у Србији ангажоване бројне кинеске компаније: у области рударства Циџин (РТБ Бор) и Хестил (Железара Смедерево); кинеске компаније ангажоване су у градњи пруге Београд–Будимпешта; у изградњи енергетских пројеката у Костолцу Б ангажована је кинеска компанија ЦМЕЦ. Прва велика кинеска инвестиција била је изградња моста на Дунаву. У градњи новог ауто-пута у Србији на Коридору 11 ангажоване су, такође, кинеске фирме. Године 2017. отворена је Кинеска банка у Београду. Кина и Србија потписале су Меморандум о заједничким акцијама и инвестицијама у пољопривреди, трговини и туризму. Повећана је сарадња и у области високог образовања, културе и науке, а дипломатски односи две земље су на највишем нивоу.

Кина је поуздан партнер у очувању суверенитета, међународног права и мира у свету.

Она има улогу конструктивног актера у ОУН и изграђивању новог, правичног, демократског мултиполарног света. Таква Кина може бити солидан партнер у економском развоју Балкана и његовом стабилном политичком развоју. Зато је данас унапређивање односа с њом интерес балканских земаља и у исто време допринос унапређивању мира у свету.

Кина – див чије време наступа

Својевремено је велики француски песник и романсијер Виктор Иго записао: „Нема ничег јачег од идеје чије је време наступило.“ Та се мисао може парафразирати и данас када пишемо о савременој Кини, њеној перспективи и мисији у будућности.

Многољудна и пространа, отворила се према свету и достојанствено усправила. Она постаје узор земља. Земља с највећим бројем образованих људи, високих напредних технологија, највећим растом економије, најбројнијом армијом... Лидер је и по броју индигеничних иноватора и стваралаштва у различитим областима живота и рада. То је земља чији лидери верују у пројекат заједничке будућности човечанства, глобализације с људским лицем, који следе стратегију дијалога различитих култура и партнерство конвергенције различитих цивилизација и социокултурних идентитета и система, који не прете свету оружјем, већ га освајају својим радом, ширећи културу мира, сарадње, панхуманизма, и буде наду у ренесансу и будућност идеје демократског социјализма. Оваква стратегија развоја израсла је на синтези конфуцијанства и

будизма, традиције и модернизације савремене Кине, која постаје лидер нове филозофије развоја света: остваривања „делатне силе доброте“ (Goleman, 2016), коегзистенције и мирољубиве сарадње у свету. Она верује да се знање умножава и шири дељењем с другима, а доброта – даривањем и солидарношћу. Њени лидери данас верују у гандијевску идеју о повезаности мира и развоја – да је „мир револуционарна идеја; студија *Мир мирним средствима* одређује ту револуцију као ненасилну. Та револуција се одиграва све време; наш посао је да проширимо њен обим и опсег. Ти задаци трају, а трајаће и у будућности: питање је само да ли смо им дорасли“ (Galtung, 2009, str. 377).

Песник Ли Баи, који је сањао и певао у време династије Танг, златног доба поезије у Кини, оставио је песничка ремек-дела широког тематског и стилског спектра, у којима се повезују свемир душе човекове са свемиром света, земља и небо; а народ, који је загладан у звездану будућност човечанства, доиста једини има панхуманистичку и космополитску енергију и шансу да буде прави ујединитељ мултиполарног света. Читајући његове песме осећамо снажно прожимање човека и природе, тај сан и дух слободе кинеског народа на путу повезивања и остваривања конфучијанског човекољубља, као филозофије живота и универзалне људске емпатије, или онога што је Конфучије назвао „љубављу према другима, према свим бићима на свету“.

Само таква аутентична љубав која поштује природу, достојанство и различитост идентитета других бића, народа и култура, има моћ и снагу да помера планине, да отвара капије срца, да гради мостове с другим народима, културама и цивилизацијама. Речју, да савладава све препреке на путу. Њој припада будућност на срећу и радост човечанства. О њој је легендарни песник исписао и ове стихове, који се попут заставе вијоре, попут сигналних светала, вечних фењера и смероказа из богате ризнице кинеске поезије, показујући ка звезданим циљевима борбе кинеског народа и човечанства:

*Подигни руку, као да можеш да годирнеш
звезду,
иолико срећан да немаш снаге да се
враћаш,*

...

*Желим да додигнем руку,
и годирнем месец
и планине ме не моју зауставити!*

(Li Bai, у Lang, Liangzhi, 2022, str. 216)

Овим стиховима и оптимистичним песничким речима Ли Баија завршавамо разматрање о Кини и њеној величанственој култури и цивилизацији, дубоких корена и високих домета, чији потомци и у XXI веку граде мостове мирољубивог повезивања и сарадње међу народима, освајајући звездане врхове човечанства.

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

References/Литература

- Aron, R. (2001). *Peace and War – A Theory of International Relations*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Knjižarnica Zorana Stojanovića. [In Serbian]
- Berger, P. (2002). *Many Globalizations: Cultural Diversity in the Contemporary World*. Oxford (USA): Oxford University Press.
- Brzeziński, Z. (2012). *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power*. New York: Basic Books.
- Brzeziński, Z. (1999). *The Grand Chessboard*. Podgorica: CID. [In Serbian]
- Crnjanski, M. (1923). *An Anthology of Chinese Lyrics*. Beograd: Knjižarnica “Napredak”. [In Serbian]
- Durant, W. (2006). *The Greatest Minds and Ideas of All Time*. Beograd: Narodna knjiga. [In Serbian]
- Galtung, J. (2009). *Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Goleman, D. (2016). *A Force for Good*. Beograd: Geopoetika. [In Serbian]
- Jinping, Xi (2023). *On Building a Community with a Shared Future for Humanity*. Beograd: Albatros plus. [In Serbian]
- Lampton, D. M. (2015). *Following the Leader: Ruling China, from Deng Xiaoping to Xi Jinping*. Beograd: CIRSD. [In Serbian]
- Lang, Ye and Liangzhi, Zhu (2022). *Insights into Chinese Culture*. Novi Sad: Akademska knjiga. [In Serbian]
- Marek, F. (1965). *Philosophy of World Revolution*. Zagreb: Stvarnost. [In Croatian]
- Mitrović, D. (2 April 2023). “China’s politics and economic rise, the driving force of the global economy growth”. *Politika*, pp. 10–11. [In Serbian]
- Mitrović, Lj. R. (2022). *Sociological Marginalia on Contemporary Topics II*. Novi Sad: Prometej. [In Serbian]
- Sklair, L. (2002). *Globalization – capitalism & its alternatives*. New York: Oxford university press.
- Toynbee, A., Ikeda, D. (2005). *Choose Life – Dialogue*. Beograd: Dereta. [In Serbian]
- Zakaria, F. (2009). *The Post-American World*. Beograd: Heliks. [In Serbian]

Ljubiša R. Mitrović

University of Niš
Faculty of Philosophy
Department of Sociology
Belgrade (Serbia)

Through dialogue of cultures and convergence of civilizations
- modern China on the partnership road towards development,
peace and future of humanity

150 |

(Sociological marginalia about the Chinese strategy “Belt and Road”)

Summary

The paper elaborates on the following Chinese strategy: the dialogue of cultures and convergence of civilizations are a road of achieving partnership for sustainable development and peace in the world. The author first gives an overview of the history of Chinese culture and civilization: its depth, breadth and giant accomplishments. Then he discusses modern China from the period after Mao's death and its leaders/reformers, in particular Deng Xiaoping and Xi Jinping, as the founders of the new development strategy in China's internal and foreign politics. In that context, the focus of the author's analysis is on China's modernization and development strategy, relying on the rapid and high development of education, science and advanced technologies of the third and fourth developmental-civilizational waves, as well as liberalization of economy and democratization of social and political relations; the “Belt and Road” strategy - i.e., China's great opening up and cooperating with the world through partnership for the sake of universal wellbeing of humanity, globalization with a human face, multipolar order and peace in the world.

Keywords: China, new leader profile, dialogue of cultures and civilizations, “Belt and Road”, globalization with a human face, partnership for peace and development in the world

Осврт | Opinion review

Лидер са визијом о заједничкој будућности човечанства

Си Ђинпинг: Изградња заједничке будућности човечанства.
Албатрос Плус, Београд, 2023, 664 стр.

*Памћење онога што се догодило у прошлости постојаје
учицељ за оно што ће се догодити у будућности.*

Кинеска изрека

Сажетак: Заједничка будућност човечанства идеја је водила кинеског председника Си Ђинпинга, о чему сведоче многобројни примери из политичке праксе од ступања на председничку функцију до данас. Свеобухватан и визионарски приступ кинеског председника завређује пажњу због чега је неопходно да о томе говоримо и пишемо, посебно уколико имамо у виду идеју о глобалном мирољубивом прогресу и отворен позив државама широм света да се прикључе заједничком развоју и напретку. Кинески председник је свестан да без развијене Кине нема развијеног света, и обрнуто, те због тога улаже велике напоре у привредни, економски, социјални, технолошки и политички развој Кине и у идеје отворености и кооперативности с другим државама у свету. Ослањајући се на традиционалне кинеске вредности и сећајући се прошлости, председник Ђинпинг предано делује у садашњости с визијом о просперитетној будућности.

Кључне речи: Си Ђинпинг, Кина, свет, мирољубив развој, будућност човечанства

[1] vanja.glisin@ips.ac.rs

Изградња заједничке будућности човечанства представља дубокоумну, далекосежну и свеобухватну визију кинеског председника Си Ђинпинга, који од ступања на функцију егзактно и визионарски мудро узима у обзир цео свет, пружајући свима пријатељску руку с циљем глобалног прогреса и просперитетне будућности. Председник Си Ђинпинг је државнички одговорно приступио развоју Кине у политичком, привредном, економском, војном и социјалном погледу, сматрајући да стабилна и снажна Кина може помоћи глобалном развоју и просперитету. У томе се огледа широкоумност кинеског председника који сматра да без развијеног света нема развијене Кине и *vice versa*. Наведено истиче годинама уназад, сматрајући да су важне, како развијене и снажне државе попут Русије и Сједињених Америчких Држава, тако и државе у развоју попут афричких и азијских држава. Партиципативни приступ кинеског председника сажима и рефлектује универзалне вредности човечанства попут мира, развоја, слободе и праведности, што показује да Кина активно и одговорно учествује у стварању и очувању концепта глобалног развоја и да обезбеђује неопходну енергију за постизање светског мира и стабилности. Да би у томе успела, Кина, предвођена председником Ђинпингом јача темеље неопходне за мирољубиви развој, указујући на то да је кинеска нација мирољубива нација која се нада светском миру и стабилности. С тим у вези, председник Ђинпинг је у својим говорима више пута истицао да се без мира ни Кина ни свет не могу успешно развијати, као и то да без развоја ни Кина ни свет не могу имати трајни мир. Кинески народ је вековима уназад свестан

да ће „држава која воли рат на крају нестати“ (Jinping, 2023, str. 135). Отуда мирољубив развој као трајно опредељење и неуморна тежња кинеског народа ка миру.

О важности других држава у контексту кинеског мирољубивог опредељења сведоче бројне посете и изјаве председника Ђинпинга. Након ступања на дужност, кинески председник прво је посетио Русију. Том приликом указао је на пријатељске односе, истичући да је јак и функционалан кинеско-руски однос „важно средство за очување међународне стратешке равнотеже, мира и стабилности“ (Jinping, 2023, str. 19). Током наведене посете, као председник једне од најмоћнијих држава на свету Ђинпинг је отворио важно питање на глобалном нивоу, рекавши да се за судбину света морају питати народи свих земаља. Државотворно одговорно, кинески председник је рекао да „ствари које спадају у суверенитет земље могу да решавају само влада и народ те земље“, а да „светске проблеме могу да, кроз разговоре, решавају само народи и владе свих земаља“ (Jinping, 2023, str. 18). Послао је јасну поруку свету и током првог састанка с бившим председником Сједињених Америчких Држава Бараком Обамом, рекавши да се „кинески сан односи на тежњу да своју земљу учинимо просперитетном и јаком, да обновимо своју нацију и омогућимо постизање среће нашем народу. То је сан о миру, развоју, сарадњи и универзалном благостању“ (Jinping, 2023, str. 51). Немојмо заборавити да кинеско руководство поштује пет принципа мирољубиве коегзистенције и истиче борбу за једнакост свих суверенитета, очување заједничке безбедности, унапређење заједничког развоја, обострано

корисну сарадњу и узајамно учење. Наведени принципи оваплоћују кинеску традицију у којој мир има посебно место. Дакле, председник Ђинпинг често подсећа цео свет на принципе демократије у међународним односима, за које се и сам марљиво залаже.

Далекосежна визија председника Ђинпинга представљена је на XVIII националном конгресу Комунистичке партије Кине у новембру 2012. године, када су постављена два циља развоја земље: први циљ јесте да се до 2020. удвостручи БДП, а други да држава до обележавања стогодишњице КПК 2049. постане просперитетна, јака, демократска, хармонична и културно напредна. Зарад остварења зацртаних циљева, Кина је као императив одредила економски, привредни, културни и друштвени развој и то је засновала на два принципа: отвореност и кооперативност. Сведоци смо тога да је Кина испунила први циљ, који се тиче пораста БДП-а, и да ревносно ради на испуњавању другог, свеобухватног циља, што поткрепљује одговорност и озбиљност кинеског председника.

Ђинпинг је, доследно принципима отворености и кооперативности, приступао свим земљама, указујући на то да ће Кина водити независну спољну политику, повезујући интересе кинеског народа с интересима народа широм света ради уравнотеженог управљања глобалном привредом и увећаног привредног раста. Дакле, заједничко деловање и сарадња неопходни су за уравнотежен раст светске привреде, што кинески председник веома прецизно истиче када каже да је „конвергенција интереса неопходна за уравнотежени раст светске привреде“ (Jinping, 2023, str. 55). Најважнији допринос расту светске

привреде огледа се у Иницијативи „Појас и пут“, која је објављена 2013. године (Yongliang, 2021).

Сећајући се своје родне провинције Шанси, председник Ђинпинг је говорио о старом Путу свиле, који је представљао вишевековну спону између различитих цивилизација истока и запада и осовину развоја и сарадње. Тиме је на прегнантан начин најавио нови модел сарадње „Појас и пут“, истичући да Кина не тежи доминацији у регионалним односима, већ настоји да успостави практичну сарадњу, оснажи политичку комуникацију, отклони трговинске баријере, повећа монетарну циркулацију и обезбеди добре и пријатељске односе. Осим копненог пута, Кина је посвећена изградњи и развоју поморског Пута свиле који се заснива на принципима отворености и инклузивности, чиме показује преданост заједничком развоју и унапређењу светске привреде. Јасна визија председника Ђинпинга огледа се у ставу да су реформе и иновације кључеви дугорочног развоја. Иновације су веома значајне, посебно у областима нових технологија и вештачке интелигенције, због чега је кинески председник позвао земље БРИКС-а да „јачају сарадњу у области информатичке безбедности и управљања интернетом, да заједнички раде на стварању безбедног, мирољубивог сајберпростора“ (Jinping, 2023, str. 276). Дакле, заједнички развој, отворени развој, развој заснован на иновацијама и међусобна повезаност привреда јесу принципи о којима кинески председник неретко говори и које несебично имплементира у практичним економским, привредним и политичким пословима. Наведено се посебно огледа у суседској дипломатији и развоју пријатељства као трајног принципа, што је посебно важно за

остварење два вековна циља и кинеског сна о националној обнови. Осим суседске дипломатије, председник Ђинпинг, свестан променљивости и динамичности међународних односа, истиче да кинеска дипломатија мора да потврди статус велике земље и да развија глобалну перспективу. Од XVIII националног конгреса Си Ђинпинг придаје „огроман значај теоријским иновацијама о политичкој партијској дипломатији, те је предложио теорију овог типа дипломатије с препознатљивим особинама савременог доба и кинеским карактеристикама, пружајући теоријску подршку политичкој партијској дипломатији како би она што боље служила кинеској мудрости и решењима“ (Xiaohu, 2021, str. 36). Тиме почиње трећа фаза дипломатске трансформације с циљем да „дипломатија уна-

пређене земље“ прерасте у „дипломатију водеће земље“ (Cungang, 2021, str. 42). Имајући у виду да је глобална сила она која на респектабилан начин користи средства тврде и меке моћи (Despotović i Glišin, 2021), нема сумње да Кина убрзано иде ка тој позицији у међународним односима.

Досадашњи предани и неуморни рад председника Ђинпинга, мудрост и далековидост засноване на богатој кинеској традицији и памћењу, резултирали су колосалним привредним, економским, политичким, социјалним, војним и технолошким напретком Кине, која наставља борбу за изградњу просперитетне заједничке будућности човечанства, јер према старој кинеској пословици „један цвет не чини пролеће, али стотине цветова доносе пролеће у врт“.

References/Литература

- Cungang, W. (2021). "Diplomatic Transformation and Developing a New Type of International Relations: A Perspective to Observe and Understand New China's Diplomacy". *Napredak*, II (2), 39-48. doi: 10.5937/napredak2-32692. [In Serbian]
- Despotović, Lj., Glišin, V. (2021). *Contemporary international relations and geopolitics*. Sremski Karlovci: Kairos. [In Serbian]
- Jinping, X. (2023). *On building a human community with a shared future*. Beograd: Albatros Plus. [In Serbian]
- Xiaohu, S. (2021). "Political Party Diplomacy with Chinese Characteristics in Seven Decades since Founding of PRC: Innovations in Practice and Theory". *Napredak*, II (2), 31-38. doi: 10.5937/napredak2-32684. [In Serbian]
- Yongliang, L. (2021). "BRI Cooperation System: General Framework and Development Path". *Napredak*, II (2), 49-56. doi: 10.5937/napredak2-32686. [In Serbian]

Вања Н. Глишин

Лидер са визијом о заједничкој будућности
човечанства

Vanja N. Glišin

Institute for Political Studies
Belgrade (Serbia)

A Leader with the Vision of the Shared Future of Humanity

Summary

A shared future of humanity is the guiding idea of Chinese President Xi Jinping, as proved by numerous examples from his political practice, from his taking over the presidential function to date. A comprehensive and visionary approach of the Chinese president deserves attention, and that is why it is necessary to speak and write about it, particularly having in mind the idea of global peaceful progress and an open invitation to the countries worldwide to join common development and progress. Chinese President is aware that without developed China there is no developed world and vice versa, and that is why he puts huge efforts in the trade, economic, social, technological and political development of China and in the ideas of openness and cooperativeness with other countries in the world. Relying on traditional Chinese values and remembering the past, President Jinping committedly acts in the present with a vision of the prosperous future.

| 157

Keywords: Xi Jinping, China, world, peaceful development, future of humanity

Упутство за ауторе

Редакција часописа *Найрепак* разматраће за објављивање искључиво оне радове који су сачињени у складу са овим Упутством. Часопис објављује искључиво нове и аутентичне радове. Могу се прихватити и радови *in extenso* који су претходно делимично изложени на научном/стручном скупу, при чему су аутори то дужни да на одговарајући начин назначе. Радови се пријављују електронски, путем система Асистент (<https://scindeks.ceon.rs/journaldetails.aspx?issn=2683-6106>). Електронски се врши и контрола на плагијеризам. Сваки покушај плагијаризма или аутоплагијаризма кажњава се (забрана објављивања радова овим ауторима у временском периоду зависно од степена плагијаризма и о томе се обавештава руководство институција у којима аутори раде, као и њихова струковна удружења).

Радови се објављују на српском језику (искључиво ћириличним писмом), али и на енглеском језику. Редакција охрабрује ауторе да доставе своје радове на оба језика.

Редакција задржава пуно право да сваки рад лекторски и коректорски уреди у складу са важећим стандардима српског, односно енглеског језика. Приликом пријаве

рада неопходно је приложити изјаву потписану од стране свих аутора и коаутора да рад није раније ни у целини нити делимично објављен нити прихваћен за штампање у другом часопису. Изјава о појединачном доприносу аутора мора бити потписана од стране сваког аутора рада, скенирана и послата уз рад као допунска датотека. Такође, аутори су обавезни да доставе и потписану изјаву о непостојању сукоба интереса. Тим поступком сви аутори постају одговорни за испуњавање свих постављених услова, чему следи одлука о прихватању за даљи уређивачки поступак.

Прихваћени радови објављују се по редоследу који одређује Редакција на предлог главног и одговорног уредника. За објављивање радова у тематским бројевима главни и одговорни уредник ће, пре упућивања садржаја броја на одлучивање Редакцији, узети у обзир предлог уредника тематског броја (гост-уредник). У часопису Напредак објављују се радови из области свих друштвених наука, али и сродни мултидисциплинарно засновани текстови важни за разумевање друштвеног окружења. Чланци се категоризују сходно Акту о уређи-

вању научних часописа који је донео министар за науку и технолошки развој Републике Србије 2009. године. Они могу бити:

Научни чланци:

1. Оригиналан научни рад. У њему се износе претходно не објављивани резултати сопствених истраживања заснованих на примени научних метода. Они по обиму не смеју прећи 28.800 карактера, са размаком. У обим се не урачунавају: име, средње слово, презиме, афилијација аутора, наслов чланка, сажетак чланка (до 800 карактера са размаком), кључне речи (до 5 појмова или синтагми), попис референци, нити напомене у фуснотама;

2. Прегледни рад. Он садржи оригиналан, детаљан и критички приказ истраживачког проблема или подручја у коме је аутор остварио одређени допринос, видљив и на основу аутоцитата. По обиму може да буде до 28.800 карактера, са размаком. У број карактера се не урачунавају исти елементи као и када се ради о оригиналном научном раду;

3. Кратко или претходно саопштење. Оно представља оригинални научни рад пуног формата, али обима до 18.000 карактера са разма-

ком или прелиминарног карактера. У број карактера се не урачунавају исти елементи као и када се ради о оригиналном научном раду;

4. **Научна критика**, односно **полемика** (расправа на одређену научну тему заснована искључиво на научној аргументацији) и осврти. Обим ове врсте радова је до 10.000 карактера са размаком. Ова категорија радова је опремљена, осим имена, средњег слова, презимена и афилијације аутора и наслова чланка, и сажетком обима до 400 карактера са размаком, кључним речима (до 5 појмова или синтагми), пописом референци и број њихових карактера се не урачунава у обим рада.

Стручни чланци:

1. **Стручни рад** је прилог у коме се нуде искуства корисна за унапређење друштвене праксе, али која нису нужно заснована на научном методу. Његов обим је до 18.000 карактера са размаком. У број карактера се не урачунавају исти елементи као и када се ради о оригиналном научном раду;

2. **Информативни прилог** (уводник, коментар, информације из рада Фондације која је оснивач часописа *Напредак* и сл.). По правилу се ради по обиму о кратким формама, са највише до 12.000 карактера са размаком. У број карактера се не урачунавају исти елементи као и када се ради о оригиналном научном раду;

3. **Приказ** (књиге, истраживања, научног догађаја, и сл.). Обим је до 7.000 карактера са размаком. Пожељно је да као прилог садржи фотографију (насловне корице књиге, догађаја који је предмет приказа и сл) која се урачунава као 500 карактера са размаком. Приказ не садржи са-

жетак нити кључне речи, али садржи одговарајуће референце.

У часопису *Напредак* неће бити објављен ниједан чланак који нема бар пет наведених референци. Редакција охрабрује ауторе да користе, у мери у којој је то могуће, часописне референце новијег датума.

Све врсте радова могу садржати фотографије, графиконе, табеле и друге врсте илустрација. Свака илустрација се рачуна да има обим од 500 карактера са размаком. Редакција позива на чешће кришћење илустрација, посебно табела и графикона, за приказивање података које онда није нужно понављати у тексту, већ је довољно позвати се само на ознаку (број) дате табеле или графикона. Илустрације дате у тексту су означене нумерички и речима. Свака табела има нумеричку ознаку (од 1 до *n*) и наслов, док свака слика (графикон, фотографија, ...) има нумеричку ознаку (од 1 до *n*) и потпис.

Приликом пријављивања рада аутори, односно коаутори, предлажу категорију чланка. Исто чине и рецензенти, али коначну одлуку о категоризацији доноси главни и одговорни уредник часописа.

Приликом писања радова користе се стандардне скраћенице, али не у наслову и апстракт. Пун назив са скраћеницом у загради наводи се у првом помињању, а даље у тексту само скраћенице, како у апстракт тако и у раду. У закључку рада (не апстракта) нема скраћеница.

Инострана имена се, у српској верзији рада, транскрибују на српски језик, док се поред транскрипције у загради, након прве њихове употребе у тексту, даје њихово изворно писање. У енглеској верзији користи

се само изворно писање имена или њихова транскрипција на енглески језик (нпр. кинеских или арапских имена). Страни термини се пишу изворно, италиком, а њихов превод и значење могу се, уколико постоји потреба, објаснити у фусноти.

За писање рукописа користи се word текст, са проредом (Line Spacing) 1,5 на формату А4 само са једне стране, са маргинама од 2,5 cm Justify. Користи се фонт величине 12pt, Times New Roman, и избегава bold и курзив (italic) који су резервисани за поднаслов. Сажетак (Summary), кључне речи (Key words) и фусноте куцају се без прореда (Line Spacing: Single) 1,0.

Приспели радови (без имена аутора) упућују се на рецензију код најмање два уредника/рецензента. Примедбе и сугестије уредника и рецензента (без имена рецензента) достављају се аутору ради коначног обликовања рада.

Прихваћен рад, након стручне и редакцијске обраде упућује се на ауторско читање пре публикавања, кореспондирајућем аутору. Евантуалне исправке требало би извршити у року од три дана. У овој фази није могуће извршити опсежније измене, већ само исправке словних и других ситних грешака. Уколико исправљени текст не буде враћен у том року, сматраће се да аутор нема примедби. Рукописи радова прихваћених за штампу не враћају се аутору.

Припрема рада

Радови се припремају у складу са АПА скраћеним библиографским стандардом. Делови рада су: насловна страна, апстракт са кључним речима, текст рада, захвалност (по

жељи), литература, прилози (табеле, слике). Странице треба нумерисати редом (у горњем или доњем десном углу), почевши од насловне стране.

1. Насловна страна

а) Наслов рада требало би да буде кратак, јасан и информативан, на српском и енглеском језику, без скраћеница и да одговара садржају рада. Наднасловне и поднасловне треба избегавати. Уколико је рад резултат истраживања на неком од пројеката или уколико аутори осећају потребу да изразе захвалност на подршци некој институцији или појединцу, то је потребно учинити у фусноти која ће бити означена на крају наслова текста.

б) Изнад наслова, у горњем левом углу, наводе се крупним словима предлог категорије рада, а потом у реду исподиме, средње слово и презиме аутора, односно коаутора. Научни радови могу да имају максимално два коаутора, при чему Редакција снажно подстиче да аутори самостално објављују своје радове. Радови који имају више од два аутора/коаутора неће бити разматрани за објављивање. После сваког од презимена аутора/коаутора ставља се ознака за фусноту (нумеричка, почев од 1 па надаље), у коју се уписује сарадничко/наставничко/научно звање аутора/коаутора и његова електронска адреса (e-mail). За аутора/коаутора који је задужен за кореспонденцију са Редакцијом осим e-mail потребно је назначити и телефонске бројеве (мобилни, фиксни..., поштанску адресу и обавезно исписати речи „за кореспонденцију”. У овој/овим фуснотама за сваког од аутора/коаутора потребно је стави-

ти назнаку: Рођен XXXX године (нпр. „Рођен 1968. године”).

в) Испод имена сваког од аутора/коаутора наводи се пуна афилијација. Код установа са сложеном организацијом наводе се сви организациони нивои, од највишег ка најнижем (нпр. назив универзитета, назив факултета, назив одељења/департамента, катедре), место где је седиште установе, а у загради назив државе.

2. Сажетак и кључне речи

На другој страници рада налази се структурирани сажетак на српском и енглеском језику, написан кратким и јасним реченицама који обухвата Увод/Циљ, Основну претпоставку истраживања, Методе (истраживачке методе, основне поступци, узорковање), Резултате (најважнији налази) и Закључак. Потребно је да се нагласе нови и значајни аспекти изложеног истраживања. Структурирани сажетак не би требало да прелази 800 карактера са размацама, а у случајевима радова из категорије научна критика, полемика, осврти до 400 карактера са размацама. Након сажетка исписују се Кључне речи, којих може да буде највише до пет појмова, односно синтагми.

Код текстова категорисаних као прикази апстракт није обавезан, али је потребно испод наслова приказа навести следеће податке о делу (догађају) које се приказује, и тоследећим редоследом: Име и Презиме писца (у случају догађаја: назив организатора догађаја): Наслов дела курзивом (односно Назив догађаја курзивом). Место издања: Издавач, година издања (Место одржавања, време одржавања), укупан број страна (за догађај се не наводи). Фотогра-

фија дела/ догађаја који се приказује доставља се у jpg или tiff формату као допунски фајл, у резолуцији од најмање 300x300 тачака по инчу.

Пример за приказ дела:

Стјуарт Прајс: Изучавање медија. Клио, Београд, 2011, 749 стр.

Пример за приказ догађаја:

European Sociological Association: 13th ESA Conference(Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities. Athens (Greece), 29.08 - 01.09.2017

3. Текст чланка

Са текстом чланка започиње се на трећој страници. Пожељно је, али не и обавезно, да оригинални и прегледни научни радови, поготову уколико су засновани на претежно емпиријским истраживањима, буду у структурираној форми која садржи: Увод/ Циљ спроведеног истраживања, Приказ примењене методологије истраживања, Резултате, Дискусију и Закључке. Код научних радова категорисаних као „Кратко саопштење”, односно као „Научна критика, полемика, осврти”, структурисање није неопходно.

Табеле, графикони, фотографије се инкорпорирају сам текст, изузев у случају приказа где се фотографије достављају као посебан фајл.

Цртежи, карте, фотографије, графикони и друге илустрације достављају се у JPG или TIFF формату, у резолуцији већој од 300 x 300 тачака по инчу.

Свака илустрација (табела, цртеж, графикон...) мора бити обележена бројем и називом, центрирано, и то:

- табеле насловом који се испи-
сује изнад њих.

Пример:

Табела 1: Средње вредности ско-
рова етничке дистанце

- графикони, фотографије и оста-
ле илустрације потписом испод њих

Пример:

Графикон 1: Приказ средњих
вредности скорова етничке дистанце

Табеле треба да буду једноставне,
без боја и сенки. Увлачења и порав-
нања у табелама морају бити изве-
дена аутоматским форматирањем,
а не мануелним додавањем размака.

Све врсте графикана треба цр-
тати искључиво у црно-белој техни-
ци, коришћењем различитих врста
шара.

3.1 Цитирање и позивање на друге радове и изворе у тексту

У складу са АПА стандардом цити-
рање и позивање се врши ИСКЉУ-
ЧИВО у оквиру текста, у библио-
графским парантезама.

Употреба фуснота је дозвољена
само у сврху напомена, како би се
избегло да ти подаци оптерећују
сам текст, а процена је аутора да је
потребно пружити неке допунске
информације (нпр. електронска ад-
реса аутора, захвалница и сл), краћа
објашњења у вези са значењем не-
ких термина, појмова (нпр. ако се
у тексту даје нека латинска изрека,
која није општепозната, у фусноти
је могуће дати њено значење), био-
графске податаке који су од значаја
за разумевање основног текста (нпр.
уколико је то од значаја за разуме-
вање контекста могуће је дати краће

биографске податке о неком теоре-
тичару). Такође, фуснота се може
искористи зарад упућивања неке
опаске, примедбе или критике у
односу на став неког другог аутора,
у вези са нпр. Његовом недоследо-
шћу у заступању неког става или за
навођење неког примера, више као
илустрације, занимсivosti и сл,
који по свом значају није такав да
би оптерећивао текст, али је за рад
корисно да се кроз фусноту читалац
упути на њега.

Библиографске референце на-
воде се увек латиничним писмом.
У Литератури се наводи само једно
место издања, чак иако је у самој пуб-
ликацији наведено више њих.

АУТОР(И) БИБЛИОГРАФСКА ПАРЕНТЕЗА ПРИ ПРВОМ НА- ВОЂЕЊУ У ТЕКСТУ

Дело једног аутора (Lukić, 1995a,
str. 209) (Lukić, 1995a, str. 30)

Дело аутора настало у истој годи-
ни, као и његово претходно цитира-
но дело (Lukić, 1995b, str. 30) (Lukić,
1995b, str. 20)

Дело два аутора (Haralambos
& Heald, 1989) (Haralambos &
Heald, 1989)

Дело три до пет аутора ПРВО
НАВОЂЕЊЕ: (Marković, Golenkova,
Šuvaković, 2009); ДРУГО И СВАКО
СЛЕДЕЋЕ НАВОЂЕЊЕ ИСТОГ ДЕ-
ЛА: (Marković i dr, 2009)

Дело више од седам аутора
(Mihailović i dr, 2012) (Mihailović i dr,
2012)

ГРУПА (ИНСТИТУЦИЈА, ОР-
ГАНИЗАЦИЈА, УСТАНОВА) С
ПРЕПОЗНАТЉИВОМ СКРАЋЕНИ-
ЦОМ (Republički zavod za statistiku
[RZS], 2020) (RZS, 2020)

ГРУПА БЕЗ ПРЕПОЗНАТЉИ-
ВЕ СКРАЋЕНИЦЕ (Centar za

profesionalni razvoj zaposlenih
u obrazovanju, 2020) (Centar za
profesionalni razvoj zaposlenih u
obrazovanju, 2010)

У библиографској парантези
се наводи презиме аутора, година
објављивања рада и, по потреби,
страница са које се нешто цитира. У
случају да из исте области постоји
више аутора који носе исто презиме,
посебно уколико се они и цитирају
или се на њих позива у раду, АПА
стандард предвиђа да се испред на-
веденог презимена дода иницијал
имена сваког од њих.

У библиографској парентези се
број стране, ако је то потребно ради
директног цитата, одваја запетом,
уз навођење скраћенице „стр.“. У не-
ким случајевима, навођене странице
није неопходно, пошто се позива на
читаво једно дело (чланак, књигу) и
идеју у њему изложено, а не наводи
се дословни цитат.

Пример:

У свом тексту Петровић поле-
мише са више наших методолога и
истраживача друштвених појава,
указујући на њихов шематизам у ин-
терпретирању статистичких подата-
ка, као и на непознавање кионцепта
појма „цивилног друштва“ (Петро-
вић, 2020).

За изворе и литературу на стра-
ном језику могуће је уместо «и др»
користити латинско „et al“, а уместо
«и», посебно када се ради о англосак-
сонској литератури, знак „&“.

Приликом позивања истовремено
на неколико аутора, према АПА
стилу, унутар исте библиографске
заграде њихова дела наводе се аз-
бучним, односно абecedним редом.

Пример

Није мали број аутора који сма-трају да је глобализација историјски процес који сеже вецима уназад, при чему га они различито датирају (Bžežinski, 2015, str. 14; Chumakov, 2010, p. 49; Mandelbaum, 2004, str. 257; Robertson, 1992, pp. 58-59; Hatibović, 2002; Šuvaković, 2004, str. 53).

Цитирање у тексту се врши у склопу реченице. Међутим, уколико цитат садржи 40 и више речи, тада га је потребно издвојити у нови параграф (аутоматски) и навести текст СА НАВОНИЦИМА. Библиографска парантеза се поставља након завршног интерпункцијског знака. Потом се прелази у нови ред, који започиње нови параграфом.

Пример:

„Основни елементи геј покрета заправо се подударају са главним тежњама (пост)модерног капитализма. Нагласак се у друштвеној производњи личног или колективног идентитета пребацује са места у систему продукције на „стил живота” (образац потрошачког понашања). Отуда популарна (хипно-кратска) култура садржи тако мало информација о класном идентитету, док се сексуални идентитет ставља у средиште друштвене и личне пажње. Што се потребе људи за слободом мање могу задовољити у области рада или политике, то се у јавној (културној) сфери више пропагира „слобода” у обрасцима потрошње или „стила живота” – укључив и `сексуалне слободе`.” (Antonić, 2014, str. 210)

Настављајући даље ово своје истраживање, несумњиво се стигло да јасног и недвослисног закључка...

3.2 Навођење референци у Литератури - преглед најчешћих случајева

3.2.1 Опште напомене

Литература је јединствена за обе верзије рада. Наслови референци се увек исписују на енглеском језику, чак и када изворник није на том језику, већ нпр. на српском. У том случају се у угластој загради ставља ознака језика на коме је изворни текст, нпр. [In Serbian]. Референце се исписују редоследом српске абеецеде. У случају да су у раду наведени само инострани радови, референце се ређају према редоследу слова британског алфавета. Уколико су навођени радови из различитих језика, они се ређају према правилима српске абеецеде, а слова која у њој не постоје (нпр. W, Q, Y, X) се наводе на крају списка.

Српска презимена наводити латинично и користити српске дијакритичке знаке.

Када се у Литератури наводи више референци истог аутора, то се чини по хронолошком редоследу њиховог издавања - од најстаријих ка најновијим.

Уколико је аутор један коришћени рад аутор објавио самостално, а други у коауторству са још једним аутором, а трећи са још два аутора, прво се наводи самосталан рад, потом рад са још једним коаутором, потом са још два коаутора. Код навођења референци у спикку литературе потпуно доследно се поштује азбучни, односно алфаветски редослед презимена аутора.

Ако су у тексту коришћени радови истог аутора из исте године, они се у списку литературе ређају према

словима која су придодата уз годину (2019a) (2019b) итд.

3.2.2 Монографије

Prezime, Inicijal imena. (година издања). *Title of the monography in italic.* Место издања: Назив издавача.

Уколико постоји више градова са истим именом у више савезних држава (што у САД није редак случај), после назива града у загради се убацује име државе.

Уколико је монографија доступна онлајн пожељно је навести линк на крају, уз напомену Available at.

Пример:

Antonić, S. (2014). *Power and sexuality: the sociology of the gay movement.* Istočno

Sarajevo: Sociološko društvo Republike Srpske. Available at [sahttps://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:7605/bdef:Content/download](https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:7605/bdef:Content/download) [In Serbian]

Lukić, R. (1995a). *Basics of sociology.* Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva,

BIGZ [In Serbian]

Lukić, R. (1995b). *Political parties.* Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, BIGZ

[In Serbian]

3.2.3 Чланци у серијским публикацијама

Prezime, Inicijal imena. (година издања). Title of the article. *Naziv časopisa u kurzivu vol* (br. u tekućoj godini): paginacija od - do. Уколико рад има DOI ознаку, она се наводи на крају; уколико је доступан онлајн пожељно је навести линк на крају, уз напомену Available at

Пример:

Antonić, S. (2013). Social mobility in socialist Serbia: a revisionist approach. *Sociološki pregled*, XLVII (2), 145–170 Available at: [http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0085-6320/2013/0085-63201302145A.pdf#search="Antonić Slobodan"](http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0085-6320/2013/0085-63201302145A.pdf#search=) [In Serbian]

Vuletić, V, Stanojević, D. (2013). Social Networks - Networks of Old School Ties. *Kultura*, (141), 37-52. doi:10.5937/kultura1341037V [In Serbian]

Редакција снажно препоручује да се, када год је то могуће, наведе ознака doi за часописни рад, уместо URL, односно <http://> адресе.

3.2.4 Чланци у тематским зборницима, поглавља у научним монографијама, саопштења у зборницима са научних конференција

Prezime, Inicijal imena. (godina izdanja). Title of the article. In: Inicijal imena i prezime urednika/priredivača uz stavljenu napomenu u zagradi (ed or eds.) *Name of publication in italic* (str od - do). Mesto izdanja: Naziv izdavača

Пример:

Petrović, J. (2014). Note on the so-called. the new French sociology and its methodological consequences - a review of the most important issues. In: J. Petrović, D. Đorđević (eds) *Research of social phenomena: methodological considerations* (213-222). Niš: Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu; Mašinski fakultet Univerziteta u Nišu [In Serbian]

3.2.5 Текст у дневним новинама

Prezime, Inicijal imena autora (godina izdanja, month, dan). Title of the article. *Naziv novina kurzivom*, p. X

Пример:

Vuletić, V. (2017, July 13). Region and barriers. *Politika*, p. 28 [In Serbian]

3.2.6 Текст у периодичним новинама (недељницима, двонедељницима, месечницима, годишњацима)

Prezime, Inicijal imena autora (godina izdanja, month, dan). Title of the article. *Naziv novina kurzivom*, broj, strane od do (BEZ NAVOĐENJA SKRAĆENICE str.)

Пример:

Čomski, N. (2009, September, 4). Victims of the Imperial Mentality of the West (interview). *НИИ* 3041, 19-21. [In Serbian]

3.2.7 Навођење непубликоване докторске дисертације или магистарског рада

Prezime, Inicijal imena. (godina odbrane). Title of dissertation in italic (doctoral dissertation/master's thesis). Naziv ustanove gde je odbranjena, mesto sedišta ustanove [In Serbian]

3.2.8 Навођење докторске дисертације доступне преко неке базе података

Prezime, Inicijal imena. (godina odbrane). Title of dissertation in italic (doctoral dissertation/master's thesis). Naziv ustanove gde je odbranjena, mesto sedišta ustanove Aviable at [In Serbian]

